

AVOIMEN VARHAISKASVATUKSEN LEIKKIKOULUTOIMINTA
KERAVALLA

Inkinen Satu ja Vartia Minna
Opinnäytetyö, syksy 2009
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä
Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Inkinen, Satu & Vartia, Minna. Avoimen varhaiskasvatuksen leikkikoulutoiminta Keravalla. Järvenpää, syksy 2009, 87 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Järvenpää. Sosiaalian koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Keravan avoimen varhaiskasvatuksen leikkikoulutoiminnan järjestämisen vaikutusta perheiden tekemiin valintoihin kotihoidon ja päiväkotihoidon välillä. Tutkimuksella pyrittiin myös kartoittamaan tämänhetkisten asiakasperheiden tyytyväisyyttä leikkikoulutoimintaan.

Tutkimus toteutettiin osana Lapsuuden arvokas arki (ARVO) -hanketta työelämälähtöisen tilauksen perusteella. Tutkimuksen aineisto kerättiin Keravan leikkikoulutoimintaan osallistuvien lasten vanhemmille kokonaistutkimuksena toteutetulla lomakekyselyllä sekä havainnoimalla toimintaa neljässä leikkikoulun toimipisteessä kevään 2009 aikana. Lomakekyselyn vastaukset analysoitiin SPSS 15 -tilasto-ohjelmalla ja avoimet kysymykset sekä kirjatut havainnot teemakohtaisesti.

Tutkimuksen tulosten perusteella leikkikoulutoiminnalla on tärkeä merkitys kotihoidossa olevien lasten perheille. Leikkikoulutoiminta ei kuitenkaan yksistään ole riittävä tukimuoto, vaan kotihoidon valinneiden perheiden ja lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi vaaditaan sekä taloudellista tukea että lasten kotihoidon arvostamista. Leikkikoulutoiminnan avulla on joissain tilanteissa mahdollista korvata myös vanhempien työstä johtuva päivähoidon tarve.

Keravalaiset perheet olivat erittäin tyytyväisiä leikkikoulutoimintaan. Leikkikoulutoiminnan tarjoama tuki perheille mahdollistuu parhaiten, jos palvelua tarjotaan riittävän lähellä. Toiminnan tulisi olla joustavaa, niin että sen avulla kyettäisiin vastaamaan entistä enemmän ja useampien perheiden muuttuviin tarpeisiin. Leikkikoulutoiminnan kehittämishaasteita ovat toiminnan tasalaatuisuuden ja resurssien varmistaminen eri toimipisteiden kesken sekä kasvatuskumppanuiden toteutumisen mahdollistaminen.

Asiasanat: avoin varhaiskasvatus, lapsuus, vanhemmuus, kasvatuskumppanuus, kvalitatiivinen tutkimus, kvantitatiivinen tutkimus, triangulaatio

ABSTRACT

Inkinen, Satu & Vartia Minna. Playschool activity in open day care in Kerava. Language: Finnish. Järvenpää autumn 2009, 87 p., 2 appendices. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to find out if playschool activity in Kerava has some effect on families when choosing between home care and public day care. The purpose of the study was also to find out present playschool clients' satisfaction with playschool activity.

The study was carried out as a part of a project called Lapsuuden arvokas arki (Important everyday life of childhood) and was done based on a working life request. The material of the study was gathered by a questionnaire as overall research to the families who were using the playschool. The material was also gathered by observing playschool activity in four playschool units in spring 2009. The answers were analyzed by SPSS 15 -statistics programme and registered findings were themed.

According to the study playschool activity has an important meaning to the families who are taking care of their children at home. Playschool activity itself is not efficient enough as supporting the families' welfare, there is also need for better financial support and public respect to children's home care. There are some situations where playschool activity can replace families' need for day care.

The families in Kerava who were part of the study were very satisfied with playschool activity. Support by playschool activity to families is best made possible if this kind of service is being organized near enough. Playschool activity should be flexible so that with its help it could be possible to answer to the changing needs of more and more families. Development challenges in playschool activity are strengthening uniform quality and resources between different playschool units and making partnership in upbringing between parents and educators more possible.

Keywords: open day care, childhood, parenthood, partnership in upbringing, qualitative research, quantitative research, triangulation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TAUSTA	8
2.1 ARVO-hanke	8
2.2 Keravan kaupungin avoin varhaiskasvatus	9
2.3 Keravan kaupungin leikkikoulutoiminta.....	11
2.4 Aikaisemmat tutkimukset.....	12
3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA METODISET PERUSTEET.....	13
4 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	15
4.1 Suomalainen perhepolitiikka.....	15
4.2 Vanhemmuus	16
4.2.1 Äitiys	19
4.2.2 Isyys.....	20
4.3 Kiintymyssuhde	21
4.3.1 Kiintymyssuhteen muodostuminen	22
4.3.2 Kiintymyssuhteen merkitys varhaiskasvatusympäristössä.....	25
4.4 Lasten kotihoito	27
4.5 Leikkikouluikäinen lapsi	29
4.6 Mitä on varhaiskasvatus?	31
4.6.1 Varhaiskasvatuksen linjauksista täsmennettyihin suunnitelmiin	33
4.6.2 Kasvatuskumppanuus vanhemmuuden tukemisena.....	34
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	37
5.1 Tutkimusprosessin kuvaus	37
5.2 Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineiston keruu.....	39
5.3 Tutkimusaineiston analyysi.....	42
6 TUTKIMUSTULOKSET	44
6.1 Vastaajien ja perheiden taustatiedot	44
6.2 Kotihoidon ja leikkikoulutoiminnan valintaan vaikuttavat taustatekijät	46
6.3 Leikkikoulutoimintaan osallistumisen vaikutukset perheille	47
6.4 Vanhempien odotukset ja toiveet leikkikoulutoiminnalle	48
6.5 Vanhempien näkemykset toiminnasta ja sen laadusta	51
6.6 Havainnoinnin anti.....	56
6.6.1 Leikkikoulutoiminnan resurssit.....	56

6.6.2 Kasvatuskumppanuuteen tähtäävät käytännöt	58
6.6.3 Leikkikoulutoiminnan sisällöistä	60
6.6.4 Millaisia ovat leikkikoulun lapset?	61
7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	62
8 POHDINTA	66
8.1 Leikkikoulutoiminnan vaikuttavuus ja tuki kotihoidolle	66
8.2 Asiakastyytyväisyys leikkikouluissa	69
8.3 Kasvatuskumppanuuden toteutuminen leikkikoulutoiminnassa.....	70
8.4 Leikkikoulutoiminnan tulevaisuus	72
8.5 Lapsiperheiden tukeminen tulevaisuudessa.....	75
8.6 Opinnäytetyöprosessin merkitys ammatilliselle kehitykselle.....	77
LÄHTEET	81
LIITTEET	88
LIITE 1: Kyselylomake	
LIITE 2: Kahvikutsu	

1 JOHDANTO

Olemme työskennelleet pitkään päivähoidossa ja saaneet työssämme seurata varhaiskasvatuksen kentällä tapahtuneita muutoksia. Varhaiskasvatustoimintaa on kehitetty vastaamaan yhä enemmän lasten ja perheiden erilaisiin ja muuttuviin tarpeisiin. Sekä ammattikasvattajina että pienten lasten äiteinä joudumme kuitenkin kohtaamaan todellisuuden siitä, etteivät perheiden tarpeet ja tarjonta, sekä kotihoidon tukemisena että varhaiskasvatuspalveluiden riittävänä ja laadukkaana saatavuutena, kohtaa parhaalla mahdollisella tavalla.

Tällä hetkellä käydään ajoittain kiivastakin julkista keskustelua pienten lasten hoitomuodoista, siitä kumpi on parempi vaihtoehto lapselle, kotihoito vai kodin ulkopuolinen varhaiskasvatus. Hoitomuotojen vastakkainasettelua tärkeämpää olisi pyrkiä kehittämään molempia niin, että perheet voisivat aidosti ja joustavasti valita hyvistä, laadukkaista ja lapsen edun mukaisista hoitomuodoista kuhunkin elämäntilanteeseen parhaiten soveltuvan vaihtoehdon.

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää, että avoimia varhaiskasvatuspalveluita tulee lisätä. Avoimen varhaiskasvatuksen palveluita kehittämällä voidaan edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia. Tällä hetkellä lapset ja perheet ovat hyvin eriarvoisessa asemassa asuinpaikasta riippuen. Useissa kunnissa ei ole riittävästi tarjolla avoimen varhaiskasvatuksen palveluita kuten kerhotoimintaa, puistotoimintaa sekä avoimen päiväkodin palveluita. Suurissa ja keskisuurissa kunnissa palveluita on paremmin tarjolla, mutta alle 10 000 asukkaan kunnista vain 34 prosenttia tarjoaa avoimia varhaiskasvatuksen palveluita. Avoimen varhaiskasvatuksen palveluita tulisi kehittää paremmin perheiden tarpeita vastaaviksi sekä todelliseksi vaihtoehdoksi kokopäiväiselle päivähoidolle. Avoimen varhaiskasvatuksen palveluiden laatu on hyvin vaihtelevaa, joten tulevaisuuden tärkeänä haasteena on kehittää myös palveluiden valvontaa ja arviointia. (Valtioneuvosto 2008.)

Keravan kaupungin avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat tutkimuksemme toteuttamisen ajankohtana olleet hyvät, mutta laajamittaisen organisaatio- sekä

toteuttamistapamuutosten kohteena. Opinnäytetyömme oli tarkoitus vastata kysymyksiin leikkikoulutoiminnan kehittämistarpeista sekä mahdollisista vaikutuksista kotihoidon valitsemiseen päivähoidon sijasta, mutta kuntatalouden tasapainottamiseksi muutokset avoimen varhaiskasvatuksen alueella toteutettiin jo ennen tutkimuksemme valmistumista. Työelämälähtöisen tilauksen vuoksi työmme on rajattu koskemaan leikkikoulutoimintaa, eikä tutkimuksessamme oteta tarkemmin kantaa muuhun avoimeen varhaiskasvatustoimintaan.

Avoimen varhaiskasvatuksen palvelut ovat tärkeässä asemassa ennen kaikkea kotihoidossa olevien lasten vanhemmuuden tukemisessa ja perheiden syrjäytymisen ehkäisyssä sekä lasten vertaisryhmäkokemusten mahdollistajana. Avoimeen päivähoitoon heijastuu jossain määrin myös subjektiivisen päivähoito-oikeuden toimimattomuus ja joustamattomuus sekä lapsiperheiden lisääntynyt pahoinvointi. YLE Uutisten syyskuussa 2009 julkaiseman kuntakyselyn mukaan useampi kuin joka kolmas kunnanjohtaja on sitä mieltä, että subjektiivinen päivähoito-oikeus pitäisi purkaa tai sitä tulisi rajata niin, että kunnat pääsisivät eroon velvollisuudesta järjestää päivähoitoa kotona olevien vanhempien lapsille. Olemme kiinnostuneita siitä, kuinka tärkeäksi perheet kokevat avoimen varhaiskasvatuksen tuen kotihoidolle ja mitkä ovat ne syyt ja edellytykset, jotka saavat vanhemmat valitsemaan lapsilleen kotihoidon vaihtoehtona päivähoidolle. Näihin kysymyksiin toivomme ja odotamme tutkimuksemme tuottavan vastauksia.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TAUSTA

Tällä hetkellä yhteiskunnassamme käydään kovasti keskustelua valinnoista pienten lasten koti- ja päiväkotihoidon välillä. Päivähoitojärjestelmä kärsii koko ajan kasvavasta resurssipulasta, eikä pysty kunnolla vastaamaan vallitsevaan päivähoiton tarpeeseen. Kotihoito ei vielääkään ole taloudellisesti tarpeeksi tuettu hoitomuoto, niin että perheillä olisi todellinen mahdollisuus valita parhaaksi katsomansa hoitomuoto lapsilleen. Taloudellisen tuen lisäksi pienten lasten kotihoidon valinnoita perheitä tulisi tukea myös avoimen varhaiskasvatuksen palveluilla. Avoin varhaiskasvatus on kotihoidossa oleville lapsille ja heidän vanhemmilleen tarjottavaa erilaisista sisällöistä koostuvaa ja eri toimintamuodoin toteutettavaa toimintaa. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan järjestäminen ei ole kuntien lakisääteinen velvollisuus, mutta useimmissa kunnissa on kuitenkin jollakin lailla huomioitu avoimen varhaiskasvatuksen tarpeellisuus. Sosiaali- ja terveysministeriön 2008 julkaiseman selvityksen mukaan avointen varhaiskasvatuspalveluiden saatavuus on kuitenkin liian vähäistä suurimmassa osassa maata (Alila & Portell 2008, 12–15, 75).

2.1 ARVO-hanke

Opinnäytetyömme on osa ARVO-hankkeen puitteissa toteutettua, Länsi- ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaidon koordinoimaa toimintaa ja kehittämistyötä sekä esimerkki hankkeen pyrkimyksenä olevasta moniammatillisesta ja poikkisektorisesta yhteistyöstä.

Lapsuuden hyvinvoinnin kehittämissuunnitelma 2007–2009 -hanketta on toteutettu viime vuosina Länsi- ja Keski-Uudenmaan alueella Lapsuuden arvokas arki eli ARVO-hankkeena. Hankkeessa on ollut mukana viisitoista kuntaa. Hankkeen tavoitteena on ollut vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia luomalla peruspalveluihin moniammatillinen ja poikkisektorinen rakenne ja toimintakulttuuri sekä pysyvät toimintaedellytykset kehittämiselle. Hankkeen tarkoituksena on myös laaja-alaisen, 15 kuntaa käsittävän alueen tutkimus-, koulutus- ja kehittä-

tämistoiminnan käynnistämisen mahdollistaminen kuntien ja eri ammattiryhmien toimintatapoja yhdenmukaistamalla ja kehittämällä sekä koulutustarpeiden tunnistamisella, osaamisen vahvistamisella ja lisäämisellä. (Sosiaalitalo, i.a.)

ARVO-hanke päättyy 31.10.2009, mutta ARVON luomien hyvien käytäntöjen jatkajana starttaa ULAPPA – Uudenmaan lapsen ääni peruspalveluissa 2009–2011 -hanke, joka on osa laajempaa Etelä-Suomen LAPSEN ÄÄNI 2009–2013 -kehittämishjelmaa (Sosiaalitalo, i.a.).

2.2 Keravan kaupungin avoin varhaiskasvatus

Avointa varhaiskasvatusta lapsiperheille on järjestetty Keravalla jo vuodesta 1973 lähtien, jolloin päivätoiminta tapahtui lähinnä leikkipuistoissa. Avoin varhaiskasvatustoiminta laajeni myöhemmin käsittämään myös erilaista kerhotoimintaa sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa. Leikkikoulutoiminnan järjestäminen aloitettiin vuonna 1996. Keravan kaupunki haluaa tukea kotihoidon valinnoita perheitä heidän arjessaan tarjoamalla lapsiperheille monipuolisesti erilaisia avoimen varhaiskasvatuksen palveluita. Avoimen varhaiskasvatuksen toiminta Keravalla on tavoitteellista ja suunnitelmallista, ja uusia toimintamuotoja kehitetään jatkuvasti. Avointa varhaiskasvatustoimintaa ohjaavat varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset sekä Keravan oma varhaiskasvatuksen suunnitelma, ja toiminnan toteutuksessa huomioidaan myös päivähoitolain ja asetusten asettamat tavoitteet. Avoimen varhaiskasvatuksen tavoitteena Keravalla on lisätä lasten ja perheiden hyvinvointia, vastuuta lähiympäristöstä ja lähimmäisistä sekä yhteisöllisyyttä. Tavoitteena on myös ehkäistä syrjäytymistä sekä pyrkiä hyödyntämään moniammatillista osaamista muun muassa saattamalla ihmisiä erilaisten palvelujen piiriin. Toiminta on perheille pääosin maksutonta, lukuun ottamatta leikkikoulutoimintaa ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa, joista peritään pieni maksu. (Keravan kaupunki, avoin varhaiskasvatus, i.a.)

Avoimen varhaiskasvatuksen keskittymä Keravalla on Untolan toimintakeskus, joka palvelee erityisesti kotona olevia perheitä. Tavoitteena on tarjota mukavaa

puuhaa koko perheelle sekä antaa mahdollisuus kohdata muita samassa elämäntilanteessa olevia perheitä. Untolan toimintakeskus sijaitsee Keravan keskustassa ja on lapsiperheiden kokoontumispaikka, joka tarjoaa monipuolista toimintaa kaupungin asukkaille ympäri vuoden. Untolassa järjestetään tällä hetkellä säännöllisesti leikkipuistotoimintaa, leikkikoulutoimintaa 3–5-vuotiaille lapsille, naperokerhoja 2-vuotiaille lapsille sekä pihakahvilatoimintaa. Vanhemmilla on mahdollisuus tuoda lapset pieneksi hetkeksi hoitoon maksuttomaan muksuparkkiin, näin vanhemmilla on hetki omaa aikaa. Toimintakeskuksessa järjestetään myös erilaisia tapahtumia ja teemaviikkoja, jotka on suunnattu erityisesti keravalaisille lapsiperheille, mutta ovat avoimia kaikille. Perhepiireissä on mahdollisuus toteuttaa erilaisia kädentöitä sekä saada tietoa mieltä askarruttavista aiheista asiantuntijavierailujen ja keskustelutilaisuuksien välityksellä. Yhdistykset ja erilaiset ryhmät kokoontuvat toimintakeskuksen tiloissa säännöllisesti. Ahjon toimintakeskus tarjosi avointa toimintaa toukokuun 2009 loppuun asti, jonka jälkeen toiminta on keskitetty Untolan toimintakeskukseen. (Keravan kaupunki, avoin varhaiskasvatus, i.a.)

Leikkipuistotoimintaa järjestetään kolmessa eri leikkipuistossa: Untolassa, Lapiassa ja Saviolla, missä on myös maksuton ulkoparkki, joka on tarkoitettu yli 2-vuotiaille lapsille korkeintaan kahdeksi tunniksi kerrallaan. Leikkipuistoissa on ohjaaja paikalla arkaamupäivisin. Leikkipuistot sijaitsevat eri puolilla kaupunkia, jotta mahdollisimman monella keravalaisella perheellä olisi mahdollisuus osallistua toimintaan lähellä omaa asuinalueaan. Leikkipuistot ovatkin tärkeitä kohtaamispaikkoja lapsiperheille. Ohjattujen leikkipuistojen lisäksi Keravalla on viisi asukaspuistoa, jotka ovat alueen asukkaiden käytössä. Asukaspuistoissa ei ole ohjattua toimintaa, mutta ne ovat alueen asukkaiden vapaassa käytössä. Puistoissa toimii muutaman vastuuvanhemman rinki, joka huolehtii avaimesta leluvarastoon ja taukotilaan, missä sijaitsee vesipiste ja wc. (Keravan kaupunki, avoin varhaiskasvatus, i.a.)

Koululaisille on tarjolla aamu- ja iltapäivätoimintaa, joka on ollut lakisääteistä 01.04.2004 lähtien. Lain mukaan toimintaa on tarjottava ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille sekä 3.–9. luokan erityisopetuspäätöksen saaneille oppilaille. Toiminnan järjestämisvelvoite on niillä kunnilla, jotka hakevat toimintaan rahoi-

tusta valtiolta. Koululaisten osallistuminen toimintaan on perheille vapaaehtoista. Toiminnan tavoitteena on turvallinen ja kiireetön kerhopäivä yhteistyössä kotien ja koulujen kanssa. Toiminta on lapsilähtöistä ja antaa lapselle mahdollisuuden leikkiin sekä huomioi lapsen yksilöllisyyden ja erityiset tarpeet. (Keravan varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 5–6; Keravan kaupunki, avoin varhaiskasvatus, i.a.)

2.3 Keravan kaupungin leikkikoulutoiminta

Keravalla avoimen varhaiskasvatustoiminnan piirissä järjestettävä leikkikoulutoiminta on maksullista, pääosin 3–5-vuotiaille kotihoidossa oleville lapsille suunnattua varhaiskasvatustoimintaa, joka pohjautuu Keravan kaupungin päivähoiton varhaiskasvatustavoitteisiin. Leikkikoulutoimintaa ohjaavat varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, päivähoiton lait ja asetukset sekä Keravan kaupungin oma varhaiskasvatuksen suunnitelma. Leikkikoulutoiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa kasvatustalon koulutuksen saanut henkilöstö. Leikkikoulutoimintaa järjestetään esiopetuksen toiminta-aikana 01.09.–31.05. joko kolme, kuusi, yhdeksän tai kaksitoista tuntia viikossa perheen valinnan ja toimipisteen tarjonnan mukaan. Leikkikoulun toimintapisteitä oli kyselyä toteutettaessa keväällä 2009 seitsemän, joissa toimintaan osallistuvia lapsia oli yhteensä 91. Leikkikouluryhmien lapsilukumäärä vaihteli kymmenen ja neljäntoista välillä, mutta periaatteessa jokaisessa ryhmässä olisi ollut paikka 14 lapselle. Leikkikoulutoimintaa järjestettiin silloin toimipisteestä riippuen joko kahtena tai kolmena päivänä, yhteensä kuusi tai yhdeksän tuntia viikossa. Syksystä 2009 alkaen leikkikoulutoiminta on keskitetty kolmeen toimipisteeseen. Leikkikoulutoimintaa 3–5-vuotiaille järjestetään Untolan toimintakeskuksessa sekä kahdessa eri päiväkodin yhteydessä toimivassa leikkikoulussa. Tämän lisäksi Untolassa järjestetään naperokerhotoimintaa 2-vuotiaille lapsille kaksi tuntia viikossa. (Keravan varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 5; Keravan kaupunki, avoin varhaiskasvatus, i.a.)

2.4 Aikaisemmat tutkimukset

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut vuonna 2008 koko maan laajuisen tutkimuksen avoimen varhaiskasvatuspalveluiden nykytilasta. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen -tutkimuksen tulosten mukaan avoin varhaiskasvatus tulisi nostaa tasaveroiseksi palvelumuodoksi muiden varhaiskasvatuspalveluiden rinnalle ja sen toimintamuotoja tulisi selkeyttää, määritellä ja ohjata valtakunnallisesti. Avoimen varhaiskasvatuksen palveluita tulisi lisätä ja laajentaa sekä kehittää vaihtoehdoksi ja tueksi päivähoidolle. Toiminnassa tulisi lisätä resursseja, sisältöjen ja pedagogiikan kehittämistä sekä vanhemmuuden tukemista. (Alila & Portell 2008, 3, 66–67, 86.)

Keravan varhaiskasvatuspalveluita kokonaisuutena on tutkittu ja arvioitu viime vuosina Keravan päivähoidon alueanalyysissä vuonna 2008 sekä Raportissa varhaiskasvatuksen arvioinnista toimintavuodelta 2008–2009.

Keravan kaupunki on tehnyt asiakaskyselyn leikkikoulua käyttäville asiakasperheille viimeksi toimintakaudella 2006–2007. Kysely oli yleisluonteinen ja toteutettiin samanlaisena kuin päivähoidossa. Kyselyn mukaan leikkikoulun asiakkaat olivat pääosin tyytyväisiä palveluun.

Keravan avoimen varhaiskasvatuksen palveluista on tehty aiemmin kaksi tutkimusta: Johanna Myyrän ja Maarit Narvan tutkimus Lapsiparkki tukemassa perheen arkea (2004) sekä Eija Viron työ Avoin päivähoito Keravalla: Kohtaamispaikka äideille ja lapsille (2003).

3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA METODISET PERUSTEET

Opinnäytetyömme aihe on työelämälähtöinen ja sitä kautta rajattu leikkikoulutoiminnan vaikuttavuuden ja asiakastyytyväisyyden tutkimiseen. Asiakastyytyväisyyskyselynä toteutettavan tutkimuksen tavoitteena on selvittää Keravan avoimen varhaiskasvatuksen leikkikoulutoiminnan yhteyttä perheiden tekemiin valintoihin kotihoidon ja päiväkotihoidon välillä sekä tämän hetkisten asiakasperheiden tyytyväisyyttä leikkikoulutoimintaan. Tutkimuksen tuloksia on tarkoitus käyttää apuna leikkikoulutoiminnan kehittämisessä, päivähoiton tarpeen arvioinnissa sekä perusteluna kunnalle harkinnanvaraisen palvelun jatkumiselle tulevaisuudessa.

Tutkimuskysymyksiämme ovat:

1. Vaikuttaako leikkikoulutoiminnan järjestäminen kotihoidon valitsemiseen?
2. Tukeeko leikkikoulutoiminta kotihoitoa ja miten?
3. Onko leikkikoulutoiminta riittävää määrältään ja laadultaan?
4. Vastaako leikkikoulutoiminnan sisältö odotuksia?
5. Toteutuuko kasvatuskumppanuus leikkikoulutoiminnassa?

Tutkimusta suunniteltaessa on tärkeää pohtia tutkimuksessa käytettäviä metodeja, valittujen metodien tulee olla perusteltuja tutkimuksen kannalta ja ne määräytyvät tutkimustehtävien ja -ongelmien mukaan. Oleellisinta on kuitenkin tutkijan tapa käyttää valitsemiaan metodeja. Tutkijan on osattava soveltaa käytettävissä olevia menetelmiä niin, että tutkimuksen kannalta olennaiset asiat tulevat selville. (Vilkkä 2005, 27; Aaltola & Valli 2001, 8.)

Tutkimuksen toteuttamisen ajankohtana leikkikoulutoimintaan Keravalla osallistui 91 lasta 82 perheestä. Saadaksemme luotettavaa tietoa leikkikoulutoiminnan laadun ja vaikuttavuuden arvioinnista, oli tarpeellista ottaa mukaan tutkimukseen kaikki leikkikoulutoiminnassa mukana olevat perheet. Koko perusjoukon tutkiminen määrittelee tutkimuksen kokonaistutkimukseksi (Metsämuuronen 2006, 51). Lomakekysely oli luonteva valinta tutkimusaineiston keräämiseksi, koska tutkittava joukko oli suuri. Lomakekyselyn tueksi päätimme toteuttaa

myös muutamia teemahaastatteluja, jos lomakekyselyn aineisto jäisi pieneksi tai vaatisi selventämistä tai syventämistä.

Toteutimme tutkimuksen suorittaessamme Lapsuus ja nuoruus opintokokonaisuuden harjoittelua leikkikoulun toimipisteissä, joten tuntui järkevältä täydentää tutkimusaineistoa myös omilla havainnoillamme. Havainnointi on hyvä menetelmä silloin, kun halutaan monipuolista ja yksityiskohtaista tietoa kokonaisvaltaisesta toiminnasta kuten lasten päivähoito. Havainnoimalla saatua tietoa on mahdollista yhdistää lomakekyselyllä saatuun aineistoon sekä täydentää sitä. (Grönfors 2007, 155.)

Valitsimme tutkimuksessamme käytettävät metodit toisiaan täydentäväksi kokonaisuudeksi, yhdistäen määrälliseen tutkimukseen myös laadullisen tutkimuksen elementtejä. Lomakekyselyllä kerätyn aineiston analysointimenetelmäksi valikoitui SPSS 15 -tilasto-ohjelma. Lomakekyselyn avointen kysymysten vastausten sekä havaintomuistiinpanojen analysointiin valitsimme teemoittelun laadullisen tutkimuksen tarkastelutapana.

4 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

4.1 Suomalainen perhepolitiikka

Yhteiskunnan tukimuotoja lapsiperheille kutsutaan perhepolitiikaksi. Perhepolitiikan toteutusta määritellään lainsäädännön, hallitusohjelmien, kunnallisten strategioiden, kehittämishankkeiden ja projektien avulla. Suomalaisen perhepolitiikan tavoitteena on turvata ja luoda lapsille hyvä kasvuympäristö sekä taata vanhemmille mahdollisuudet perheen perustamiseen ja siitä huolehtimiseen. Tukimuotoja ovat rahalliset etuudet, erilaiset palvelut, avun tarjoaminen sekä tiedon jakaminen. Osa rahallisista tukimuodoista on kaikille perheille samansuuruisia ja osa puolestaan tulosidonnaisia. Jotkut palvelut ovat maksuttomia ja toiset maksullisia porrastetusti tulojen mukaan. Osa palveluista on kaikkia lapsiperheitä koskevia, kaikille kuuluvia oikeuksia ja osa tarveharkintaisia. (Ihalainen & Kettunen 2006, 70.)

Perheiden ja lasten kannalta keskeisiä lakeja ovat:

Laki lasten päivähoidosta (36/1973)

Perusopetuslaki (628/1998)

Lastensuojelulaki (417/2007)

Sosiaalihuoltolaki (710/1982)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996)

Viimeisimmän hallitusohjelman mukaan istuvan hallituksen tavoitteena on lapsiystävällisempi Suomi, mihin pyritään lasten ja perheiden pahoinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisemisellä ja vähentämisellä, vanhemmuuden vahvistamisella sekä ennaltaehkäisyn ja varhaisen puuttumisen keinoin. Lapsi-, nuoriso- ja perhepoliittisen ohjelman tarkoituksena on pyrkiä vaikuttamaan lasten ja perheiden asioihin myös lainsäädännön tasolla. Tavoitteena on luoda perheille aitoja mahdollisuuksia valita lapsilleen paras ja tarkoituksenmukaisin hoitomuoto monimuotoistamalla varhaiskasvatuspalveluja ja lisäämällä avointa varhaiskasvatus- ja kerhotoimintaa. Rahallisten tukimuotojen korotukset ja tukijärjestelmien

parantaminen antaisi pienten lasten vanhemmille enemmän mahdollisuuksia olla lastensa kanssa. (Valtioneuvosto 2007, 55–56, 76.)

ARVO-hankkeen myötä Keravan lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman (2000) päivitys on käynnistynyt moniammatillisena yhteistyönä. Päivitetty ohjelma tulee valtuuston käsittelyyn syksyllä 2009. (Keravan kaupunki 2009, 13.)

4.2 Vanhemmuus

Vanhemmuus on yhtäältä universaalia ja yleistä, mutta sisältää myös yksityisiä ja henkilökohtaisia piirteitä, sama vanhempi on hieman erilainen suhteessaan perheen eri lapsiin. Vanhemmaksi ei synnytä vaan siihen kasvetaan lapsen syntymän ja kehityksen myötä, vanhemmuus on matka jossa lapset ja vanhemmat muokkaavat toinen toistaan. Psykologinen lähestymistapa tarkastelee lasten ja vanhempien vuorovaikutusta ja suhdetta, mikä suhteessa on olennaista ja tärkeää sekä kuinka sitä voidaan tutkia. Vanhemmuuden ollessa riittävän hyvää ja turvallista, se muuttuu tavallaan näkymättömäksi. Erilaiset puutteet tai ongelmat vanhemmuudessa on helpompi havaita ja ne nostavat esiin tarpeen määrittellä vanhemmuutta. Vanhemmuus on vastuullinen ja tärkeä tehtävä, mutta se toteutuu arjen pienissä asioissa. (Schmitt 2002, 298–299.)

Vanhemmuus on monenlaista tekemistä, toimimista, tuntemista, lapsen kanssa olemista ja lapseen reagoimista. Robert Emdenin määritelmän mukaan vanhemmuuden tehtävä on vastata lapsen kasvun perusedellytyksiin, jotka ilmenevät erilaisina lapsen tarpeina. Kaiken pohjana on lapsen tarvitseman vastavuoroisen kiintymyksen mahdollistaminen. Lapsen tarve hoivaan, turvaan, tunteiden jakamiseen, oppimiseen, leikkiin ja rajoihin mahdollistuvat lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksellisen suhteen kautta. (Tamminen 2004, 74–101.)

Vanhemmuus on moniulotteinen käsite, jota voidaan kuvata hyvin myös Kuntaliiton LASSO-projektissa kehitetyn vanhemmuuden roolikartan avulla. Tämän mallin mukaan vanhemman tulisi olla lapselleen

- elämän opettaja (arkielämän ja sosiaalisten taitojen opettaminen, arvojen, tapojen ja perinteiden välittäminen)
- ihmissuhdeosaaja (auttaminen, tukeminen ja vuorovaikutuksen ylläpitäminen)
- rakkauden antaja (hellyyden osoittaminen, hyväksyminen, lohduttaminen ja itsetunnon tukeminen)
- rajojen asettaja (turvallisuuden luominen ja valvonta)
- huoltaja (perustarpeista huolehtiminen, kuten ravinto, lepo, puhtaus, koti).

Vanhemmuuden eri rooleissa voi kehittyä läpi koko elämän ja niitä toteutetaan joustavasti eri lasten kanssa. Jokaisella vanhemmalla on omanlaisensa tapa, keinot ja mahdollisuudet toteuttaa vanhemmuuden erilaisia rooleja. Osa vanhemmuuden roolikartan avulla hahmotettavista rooleista on sidottu selkeästi lapsen tiettyihin ikä- tai kehitysvaiheisiin ja toiset roolit jatkuvat tärkeinä koko elämän. (Ihalainen & Kettunen 2006, 81; Kekkonen 2004, 33–35.)

Yhteiskunnan arvot ja kulttuuri luovat oman kehityksensä vanhemmuudelle. Kyky ja mahdollisuudet toimia vanhempana on aina yhteiskunnan säätlemää, joskin toteutuva vanhemmuus vaikuttaa myös yhteiskunnan muutokseen. Yhteiskunnan toiminnasta, rakenteista ja arvoista on siis riippuvaista myös lasten kasvumahdollisuudet. (Tamminen 2004, 72–73.) Lainsäädäntö ja sosiaalipolitiikka heijastuvat lapsiperheiden arkeen ja luovat edellytyksiä vanhemmuudelle sekä määrittävät osaltaan arvoja ja kulttuuria missä lapsi kasvaa. Suomessa yleisin perhemuoto vuonna 2008 oli yhdessä asuvien vanhempien ja lasten muodostama ydinperhe (Tilastokeskus). Pohjoismaissa vallitseva kulttuuri korostaa riippuvuutta ja itsenäisyyttä, mikä osaltaan vaikuttaa vanhemmuuden toteutumiseen. Nuorilla perheillä ei välttämättä ole suvun ja läheisten turvaverkkoa apunaan lapsen kasvatuksessa. Puuttuvan turvaverkon vajetta paikatakseen yhteiskunta on luonut perheille viranomaisista rakentuvan verkon, esimerkkinä päivähoito- ja neuvolajärjestelmä. Suomessa yhteiskunta on osaltaan ottanut paljon suvun ja perheen tehtäviä lasten kasvatuksessa. Päivähoito ja koulut hoitavat omaa kasvatusvastuutaan ja tukevat siten vanhempia hyvän vanhemmuuden toteutumiseksi. Tämän tyyppinen tuki on lapsiperheille tärkeää, mutta

ei poista sitä tosiasiaa, että vanhemmat tarvitsivat myös omien vanhempien ja suvun tukea haastavassa tehtävässään. Luomalla rakenteita, jotka mahdollistaisivat vanhemmuuden tukemisen ja arvostamisen niin, että vanhemmat kokisivat olevansa ensisijaisesti vastuussa lastensa kasvattamisesta, vahvistettaisiin vanhempien roolia lastensa elämässä. (Schmitt 2002, 301–303; Hellsten 1999, 18, 21, 32.)

Monilla vanhemmilla ei ole ennen oman lapsen syntymää kokemusta lasten kanssa olemisesta. Heiltä saattaa puuttua malli siitä, kuinka pienen lapsen kanssa ollaan ja ilman oman suvun tai ystävien antamaa tukea saattaa olla vaikeaa löytää keinoja kuinka esimerkiksi asettaa lapselle rajat. Isovanhemmat asuvat yhä useammalla perheellä kaukana ja lyhyet vierailut eivät luo välttämättä sellaista läheisyyttä ja mallintamista, että uudet vanhemmat saisivat tukea ja varmuutta lapsen kasvatukseensa. Nykypäivän isovanhemmat eivät kulttuurissamme ole välttämättä valmiita sentyyppiseen mummon ja vaarin rooliin ja tukemiseen, mitä nuorempi polvi saattaisi kaivata. (Martsola 2006, 38; Sihvola 2006, 106–107.) Sinkkonen (2001, 88–89) näkee vanhempien epävarmuuden taustalla myös ”liiallisen” tiedon merkityksen, kulttuurissamme on hyvin vahvana asiantuntijakeskeinen lastenkasvatus. Vanhemmat lukevat lasten kasvatukseen liittyvää kirjallisuutta ja yrittävät noudattaa niitä tarkasti, jolloin terve ajattelu siitä, mikä on kulloinkin lapsen parhaaksi saattaa kadota.

Vanhemmuuden toteutuminen lähtee vanhempien omista lähtökohdista olla vanhempia, siitä millaisen tuen ja mallin he ovat saaneet omilta vanhemmiltaan. Jos ei ole koskaan kokenut saavansa tukea ja rakkautta, sitä on vaikea myös välittää eteenpäin (Hellsten 1999, 88–91). Florence Schmitt (2002, 324) kuvaa osuvasti vanhemmuutta: ”Vanhemmuudessa keskeisintä on lapsen hyvinvointi ja tarpeet. Lapsen oikeuksien ja tarpeiden tulisi aina mennä vanhempien tarpeiden edelle”. Tämän päivän vanhemmuudessa korostuu vahvasti vanhempien oikeudet, kuitenkin oleellisempaa olisi miettiä lasten oikeuksia ja aikuisten velvollisuuksia vastuullisina vanhempina (Sinkkonen 2001, 11).

Hyvä ja aito vuorovaikutus lapsen kanssa edellyttää, että vanhempi on sovussa oman itsensä kanssa ja on selvillä omista heikkouksistaan sekä mahdollisuuksista.

sistaan vanhempana. Lapsi vaistoa vanhempien mielialan ja tunteet, joten on tärkeää, että vanhempi on käyttäytymisessään aito ja vilpitön, eikä pyri esittämään mitään. Vanhemman läsnäolo ja tunne siitä, että vanhemmalla on aikaa lapselle, on ensiarvoisen tärkeää. Yhteinen aika lapsen kanssa ja lapsen saavilla olemisen luo turvallisuutta ja luottamusta vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. (Hellsten 1999, 108–111, 281.)

4.2.1 Äitiys

Julkisessa keskustelussa korostetaan usein äidin asemaa ensisijaisena kasvattajana ja huoltajana. Äitiys on nähty lapsen kasvun ja kehityksen kannalta erityisen tärkeänä. Lapsen ja äidin välinen tunnesuhde nähdään kulttuurisesti tärkeämmäksi kuin isän ja lapsen. Lapsi tarvitsee äitiä elämänsä alussa kokonaisvaltaisesti, konkreettisesti jo ennen syntymää, mutta myös syntymän jälkeen ravinnon ja hoivan vuoksi. Äiti ajatellaan yleisesti lapsen luonnolliseksi hoitajaksi. (Alasuutari 2006, 79–80.)

Äiti nähdään usein lapsen kehityksen asiantuntijana ja näin saatetaan virheellisesti olettaa, että äiti olisi jotenkin pätevämpi kasvattajana kuin isä. Todellisuudessa molemmat vanhemmat ovat tasavertaisia, mutta erilaisia kasvattajia. Oletus äidin ensisijaisuudesta lapsen emotionaalisen kasvattajana, asettaa äidille melkoiset odotukset suhteessa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Äidin läsnäolon tai läheisyyden puute saatetaan mieltää riskinä lapsen kehitykselle. (Alasuutari 2006, 80–81.) Äidiksi tuleminen ja äitiys ei enää nykyään leimaa naisen koko elämänkaarta, eikä äitinä olemisen sulje pois työelämään osallistumista ja palkkatyön tekemistä (Vuori 2003, 39–41). Vaikka pienten lasten äitien työssäkäynti on tullut hyväksytyksi ja normaaliksi asiaksi suomalaisessa yhteiskunnassa, niin äitien ansiotyötä ja sen vaikutuksena poissaoloa kotoa on alettu pitää jopa lasten ja nuorten ongelmien sekä kasvavan pahoinvoinnin keskeisenä syynä (Anttonen 2003, 178). Yhteiskunnan osoittamalla arvostuksella sekä konkreettisella tuella kotona tehtävään kasvatustyöhön on suuri merkitys äitiyden ja sen toteutumisen kannalta (Hellsten 1999, 261–262).

Tutkimusten mukaan sukupuolten väliset erot lastenhoitoon käytetyn ajan suhteen ovat tasoittuneet, ja isät ovat viimeisten vuosikymmenien aikana lisänneet lapsen päivittäiseen perushoitoon käyttämänsä aikaa (Takala 2005, 33). Vaikka miehet hoitavat nykypäivänä enemmän ja eri lähtökohdista lapsiaan kuin ennen, osoittavat tutkimukset päävastuun lasten kasvatuksesta ja huollosta jäävän kuitenkin yhä naisille (Vuori 2003, 52).

4.2.2 Isyys

Kulttuurissamme on perinteisesti nähty kahden eri sukupuolta olevan vanhemman suhde lapsen kasvua ja kasvatusta täydentävänä yhtälönä. Isän rooli on viime vuosikymmeninä muuttunut suuresti, etäisestä ja perheen elannosta huolehtivasta isästä on tullut osallistuva ja tasa-arvoinen vanhempi. Isyyden painopisteinä nähdään toiminnallisuus, yhdessä tekeminen ja ohjaaminen. Lasten harrastuksiin ohjaaminen ja niistä huolehtiminen on usein isyyden keskeisiä sisältöjä. Tutkimuksissa on todettu, että isät osallistuvat lasten leikkiin enemmän kuin äidit, joten lasten arkinen maailma on isille tuttua. (Alasuutari 2006, 81–82.)

Isän ja lapsen välille muodostuu läheinen kiintymyssuhde, mikäli isä on tarpeeksi läsnä lapsen elämässä hänen ollessaan pieni. Kiintymyssuhteella on tärkeä merkitys nimenomaan lapsen turvallisuuden tunteen ja läheisyyden tarpeen kannalta. Vauvan ja isän väliseen kiintymyssuhteeseen ei vaikuta niinkään äidin ja lapsen kiintymyssuhteen laatu, mutta äidin asennoitumisella isän ja lapsen suhteeseen on merkitystä. Äidin on kyettävä antamaan aikaa ja tilaa lapsen ja isän suhteen syntymiselle. Lapselle on tärkeää saada malli isästään, jotta poika voisi samaistua isään ja tytär saisi miehen mallin; tässä äidin suhtautumisella isään on ratkaiseva merkitys. Mielikuva ja ajatus hyvästä isästä kannattelevat lasta silloinkin kuin isä ei asu perheessä. (Sinkkonen 2001, 50.)

4.3 Kiintymyssuhde

Pienen lapsen kasvu, kehitys ja hengissä säilyminen on täysin riippuvainen muista ihmisistä ja varhaisesta vuorovaikutuksesta. Varhainen vuorovaikutus lapsen ja vanhemman (hoitajan) välillä kasvaa vähitellen elämänmittaiseksi kiintymyssuhteeksi. John Bowlbyn luoman kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsen ja vanhemman välinen kiintymyssuhde yhdistää lapsen biologiset ja sosiaaliset tarpeet kiintymyssuhdemalliksi, joka vaikuttaa vahvasti lapsen psyykkiseen kehitykseen. Kiintymyksen kehittymisellä sisäisiksi työskentelymalleiksi, mielikuviksi lapsesta itsestään, hänelle tärkeistä läheisistä ihmisistä ja heidän välisestään vuorovaikutuksesta näyttää olevan suuri merkitys lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Samalla kun kiintymys kehittyy mentaalisiksi malleiksi, siitä tulee myös tärkeä osa lapsen persoonallisuuden kehitystä ja siten erityisen merkittävä osa koko hänen elämänsä. Vuorovaikutussuhteen tärkeys, läheisyys ja merkityksellisyys muodostuvat suhteen vastavuoroisuuden yksityiskohteisesta osuvuudesta sekä yksilöllisestä onnistumisesta. Kiintymyssuhteen laatu muodostuu siitä, miten turvallinen lapsen ja aikuisen välinen suhde on. Turvallinen kiintymyssuhde tukee parhaiten lapsen kasvua ja hyvinvointia. Välttelevästi tai ristiriitaisesti kiintyneet lapsetkin voivat kasvaa ja kehittyä erilaisten yksilöllisten keinojen avulla normaalisti, mutta täysin turvattomasti tai häiriintyneesti kiintyneet lapset eivät kehity tasapainoisesti ja kärsivät usein psyykkisistä häiriöistä. (Tamminen 2004, 46–51, 62–64; Sinkkonen 2001, 42–48; Broberg & Almqvist & Tjus 2005, 116.)

Varhaisten kiintymyssuhteiden katsotaan vaikuttavan myös myöhempien ihmissuhteiden laatuun läpi elämän. Varhaisessa ja intensiivisessä kiintymyssuhteessa opitut sisäiset mallit hoivasta, huolenpidosta, läheisyydestä, turvasta ja omasta arvosta ovat suhteellisen pysyviä ja ohjaavat lasta uusissa kehityshaasteissa ja tilanteissa. Tutkimusten mukaan varhaislapsuuden kiinnittymistyyli on yhteydessä sosiaaliseen, emotionaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Kyllin hyvän kiintymyssuhteen johdosta lapsi pystyy arvostamaan ja solmimaan läheisiä ihmissuhteita ilman hylätyksi tulemisen pelkoa, kykenee säätelemään voimakkaita tunteitaan musertumatta sekä kykenee arvostamaan ja ottamaan huomioon muita ihmisiä ja heidän tunteitaan. Tutkimuksissa on havaittu turvalli-

sesti kiintyneillä lapsilla olevan leikki- ja kouluiässä paremmat suhteet myös perheen ulkopuolisiin vanhempiin sekä ikätovereihin. Kiintymyssuhdemallin pysyvyydestä on kautta aikojen oltu monta mieltä. Bowlby näki, että lapsen vuoden ikään mennessä omaksuma kiintymyssuhdemalli on suhteellisen pysyvä. Bowlbyn ajatusmallin mukaan kiintymyssuhde pysyy useimmiten samankaltaisena, koska sen perustana ovat varhaisessa vuorovaikutuksessa muodostuneet sisäiset työskentelymallit. Keskiluokkaisissa perheissä kiintymyssuhdemalli näyttäisi pysyvän suhteellisen samana ja lapsi käyttää oppimaansa kiintymyssuhdemallia solmiessaan ystävyysuhteita. Kiintymyssuhdemalli saattaa kuitenkin muuttua, jos lapsen elämänolosuhteissa tapahtuu suuria muutoksia kuten vanhemman kuolema tai elinolosuhteiden muuttuminen. Kiintymyssuhdemalleilla näyttäisi myös olevan taipumus siirtyä sukupolvelta toiselle. Tutkimuksissa on osoitettu äidin omalla lapsuuden aikaisella kiintymyssuhteen laadulla olevan yhteyttä hänen omien lastensa kiintymyssuhteisiin. Lapsuudessaan turvallisesti kiintyneiden äitien lapsista tuli suurella todennäköisyydellä turvallisesti kiintyneitä. (Sinkkonen 2001, 50–53; Broberg ym. 2005, 126, 134–136.)

Nyky-yhteiskunnassamme monet muutkin aikuiset kuin omat vanhemmat vastaavat jo pientenkin lasten kasvatuksesta, hoivasta ja huolenpidosta. Vaikka varsinainen kiintymys yhdistetään lapsen lähimpiin ihmissuhteisiin, on kiintymyssuhteella merkitystä joiltain osin myös yhteisöllisesti ja yhteiskunnallisesti. Lapsen kohtaaminen ja hänen perustarpeisiinsa vastaaminen on jokapäiväistä myös kodin ulkopuolella. Lasten kanssa työskenteleville aikuisille tulisikin mahdollistaa olosuhteet, joissa jatkuvuudelle, pysyvyydelle, välittämiselle, aidolle läsnäololle ja kohtaamiselle olisi tarpeeksi tilaa sekä aikaa. (Tamminen 2004, 73–77.)

4.3.1 Kiintymyssuhteen muodostuminen

Kiintymyssuhde ei synny itsestään lapsen ja vanhempien välille, vaan suhteen syntymien vaatii, että vanhempi on tarpeeksi läsnä lapsen arjessa ensimmäisen ikävuoden aikana sekä aktiivista vuorovaikutusta lapsen ja vanhemman välillä. Lapsi omaa kyvyn kiinnittyä useampaan ihmiseen, kunhan he vain antavat riittävän huomion lapselle varhaisessa vaiheessa. (Salo 2003, 45–46.)

Raskausaika valmistaa tulevia vanhempia vauvan syntymään ja uuden ihmis-suhteen syntymiseen. Vanhempien mielikuvilla syntymättömästä lapsesta on todettu olevan suuri merkitys vuorovaikutussuhteen kannalta. Vanhemmat, joiden suhtautuminen lapseen on tasapainoinen, kokevat lapsen jo raskausvaiheessa yksilöllisenä ihmisenä, jolla omat erityispiirteensä. Näillä vanhemmilla on yleensä paremmat valmiudet kohdata lapsen eri kehitysvaiheisiin liittyvät vanhemmuuden tehtävät ja tukea lasta kehityksessään. Vanhemman mielikuva lapsesta saattaa joissakin tilanteissa olla vääristynyt. Silloin on tärkeää, että vanhemmat saavat tilanteessa ulkopuolista tukea, jonka avulla he pystyvät luomaan hyvän vuorovaikutuksen lapseensa ja mahdollistamaan turvallisen kiintymyssuhteen syntymisen. (Salo 2003, 47–50.)

Vauva ei pysty ilmaisemaan itseään kielellisesti, joten vanhemman on tärkeää kyetä tunnistamaan lapsensa tarpeet seuraamalla lapsen käyttäytymistä. Vauvan temperamentti vaikuttaa siihen, kuinka lapsi suhtautuu ympäristöön ja sen ärsykkeisiin sekä muihin ihmisiin. Vanhemman kykyä sovittaa käyttäytymisensä ja tunnetilansa vastaamaan lapsen temperamenttia kutsutaan yhteensovittamiseksi. Vauva ei kykene muuttamaan käyttäytymistään ja temperamenttiaan, joten aikuisen on kyettävä auttamaan lasta rauhoittumaan ja samaistumaan tämän tunnemaailmaan. Vanhemman tulisi olla johdonmukainen ilmaisussaan, ilmeiden, eleiden, liikkeiden ja äänensävyn tulisi olla sopusoinnussa keskenään. Peilattaessa vauvan ilmeitä ja kommunikointia vanhempi auttaa ja tukee lapsen sosiaalista kehitystä. Lapsi oppii, että omalla käyttäytymisellään hänellä on mahdollisuus vaikuttaa toiseen ihmiseen. (Salo 2003, 50–52, 55–56.)

Ensimmäisen ikävuoden kiintymyssuhteen laadulla on suuri merkitys lapsen tulevan kehityksen kannalta. Kiintymyssuhteen tavoitteena on luoda lapselle tunne perusturvallisuudesta, tämä tunne syntyy arjen tilanteissa kun lapsi kokee, että hänen tarpeisiinsa ja tunteisiinsa vastataan. Lapselle on tärkeää läheisyys turvan tunteen luojana, vanhemman sylissä lapsen on helpompaa rauhoittua ja tuntea turvallisuutta hädän keskellä. On tärkeää, että vanhempi osaa tulkita lapsen viestejä oikein, jotta lapsi kykenee näkemään oman käyttäytymisensä yhteyden vanhemman käyttäytymiseen. Vuorovaikutuskokemuksen avulla lapsi oppii kommunikaation alkeita. Lapsi tarvitsee aikuisen apua vireystilansa sääte-

lyyn, pieni lapsi ei vielä hallitse tunnetilojensa säätelyä ja tarvitsee vanhemman apua niiden hallitsemisessa. Lapsi pystyy oppimaan uusia asioita vain silloin, kun kokee olonsa turvalliseksi ja hänen kiintymistarpeisiinsa on vastattu. (Salo 2003, 52–54, 57–58.)

Noin puolen vuoden iässä lapsi on jo omaksunut mielensisäisen mallin siitä, kuinka aikuinen vastaa lapsen tarpeisiin esimerkiksi hädän hetkellä. John Bowlby kutsui näitä sisäisiä malleja kiintymyssuhdemalleiksi. Kiintymyssuhdemalli auttaa lasta toimimaan itsenäisesti, ja lapsi uskaltaa tutkia ympäristöään ilman vanhempien läsnäoloa, koska hänellä on tunne että tarvittaessa vanhempien apu on saatavilla. Tietoisuuden kehittyessä syntyy eroahdistus, lapsi kokee ahdistavana tilanteen jossa tutut sisäiset mallit eivät toimi odotetusti ja hän jää ilman vanhemman antamaa turvaa. Vanhempien omat kokemukset ja elämäntilanne vaikuttavat siihen, kuinka he tarjoavat lapselleen turvallisuuden tunteita, ja tämän vuoksi lapsen keinot hakea vanhemmiltaan turvaa ja läheisyyttä saatavat vaihdella. Turvallisen kiintymyssuhdemallin omaksunut lapsi on kokemustensa kautta oppinut luottamaan vanhempiensa apuun ja siihen, että hänen tarpeisiinsa vastataan. (Salo 2003, 52–54, 57–58.)

Kiintymyssuhde muodostuu vältteleväksi suhteessa, jossa vanhempi saattaa antaa lapselle hyvän perushoivan, mutta on kykenemätön vastaamaan lapsen negatiivisiin tunteisiin ja vetäytyy taustalle lapsen kielteisten tunteiden näkyessä. Lapsi oppii selviytymään yksin negatiivisten tunteiden kanssa ja on ulkoisesti reipas ja oppivainen, koska lapsi haluaa näyttää aikuiselle vain positiivisia tunteita, joihin tietää aikuisen reagoivan myönteisesti. Välttelevän kiintymyssuhteen omaksunut lapsi joutuu usein peittämään todellisia tunteitaan. Jatkuva tunteiden salaaminen saattaa viedä paljon voimavaroja normaalilta kasvulta ja kehitykseltä. (Salo 2003, 61–65.)

Vanhempien epäjohdonmukaisuus ja arvaamattomuus perushoitotilanteissa tai turvan antajana lapselle saattaa johtaa ristiriitaiseen kiintymyssuhteeseen. Lapsi ei voi ennustaa vanhemman toimintaa missään tilanteessa, joten lapsi pyrkii voimakkaasti ilmaisemaan itseään saadakseen vanhemman ymmärtämään tarpeitaan. Ristiriitaisesti kiintynyt lapsi saattaa käyttäytyä vanhempiaan kohtaan

epäjohdonmukaisesti; toisaalta lapsi saattaa olla vihamielinen vanhempia kohtaan, toisaalta hän on hyvinkin takertuva ja riippuvainen vanhemmasta. Lapsi ei kykene keskittymään ja toimimaan itsenäisesti, koska ei pysty olemaan varma vanhemman tarjoamasta suojasta ja turvasta. Tällainen epävarmuus laukaisee ristiriitaisen tunnelatauksen ja kiintymyssuhdekäyttäytymisen. (Salo 2003, 61–64.)

4.3.2 Kiintymyssuhteen merkitys varhaiskasvatusympäristössä

Lapsen ja vanhemman välille kehittyvä kiintymyssuhde siirtyy ja yleistyy jollain tasolla kaikkiin lasta hoivaaviin ihmisiin, isovanhempiin, päivähoitajaan, opettajaan ja yleisesti kaikkiin jotka toimivat lapsen kanssa samankaltaisissa suhteissa. Lapsen kasvaessa kaikissa erilaisissa kiintymyksellisissä tunnesuhteissa vaikuttavat jollain lailla varhaiselle kiintymyssuhteelle ominaiset piirteet. (Tahkokallio 2001, 35.)

Viimeisten vuosikymmenten aikana pienten lasten hoitokäytännöt ovat muuttuneet paljon. Pienten lasten pääasiallinen hoitomuoto on vaihtunut kodista ulkopuoliseen päivähoitoon. Pienten alle 3-vuotiaiden lasten päiväkotihoito näyttää vähitellen lisääntyvän myös Suomessa. Vaikka paraskaan päiväkotiei voi tarjota pienelle lapselle sitä mitä perheen sisäiset kiintymyssuhteet, niin mahdollisuudet antaa lapselle emotionaalista läsnäoloa ja välittävää vuorovaikutusta varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä ovat olemassa. Suuret laatuerot siinä miten lapset kohdataan, tekevät kuitenkin päivähoitojärjestelmästä lasten ja perheiden kannalta haavoittuvaisen. (Kalliala 2008, 274–275.)

Kotihoidon kiinteä ja jatkuva suhde vanhempiin muodosti ennen lapsen emotionaalisen kasvu ympäristön, joka kannatteli ja tuki lapsen kasvua ja kehitystä. Leikkikoulut ja kerhot tukivat kotikasvatusta ja antoivat mahdollisuuden harjoitella vertaisryhmässä toimimista ja lyhytaikaista selviytymistä ilman äitiä. Lapsen näkökulmasta hoitopäivän pituudella on suurta merkitystä, sillä kohtuullisen pituiset (alle 6 tuntia) vähentävästi ryhmähoidon rasittavuutta (Kalliala 2008, 274). Tänä päivänä liian monen lapsen hoitopäivät venyvät isoissa ryhmissä helposti kymmentuntisiksi, mikä merkitsee sitä, että heidän kehityksensä

tukemisesta vastaa päivän aikana useampi ja monesti myös etäisempi aikuinen. Tämä on yksi päivähoidon suurimpia haasteita tällä hetkellä ja siihen pyritään vastaamaan kasvatuskumppanuuden keinoin. (Lund ym. 2002, 238–239.)

Lapsen siirtyessä virallisen tahon tuottaman varhaiskasvatuksen piiriin, vie hän sinne mukanaan siihenastiset kokemuksensa lähimmistä ihmissuhteistaan. Ero vanhemmista ja tutusta kotiympäristöstä, uusi fyysinen toimintaympäristö uusien ja vieraiden ihmisten ympäröimänä, on maailma josta lapsella ei ole aiempaa kokemusta, muistoja tai toimintamalleja. Jos lapsella on olemassa turvallinen kiintymyssuhde vanhempiinsa, hän yleensä reagoi ero- ja jälleennäkemistilanteissa voimakkaasti. Lapsen kannalta on tärkeää varata tutustumiseen ja päivähoidon siirtymisen vaiheeseen riittävästi aikaa sekä vanhempien että päivähoidon puolelta. Lapsen kasvaessa kehittyy kyky laajentaa kiintymyssuhdeverkostoa siten, että myös kodin ulkopuolisista aikuisista voi tulla lapselle tärkeitä ja merkityksellisiä. Tällaisten pysyvien suhteiden luomisen turvaaminen päivähoidossa olisi tärkeää, sillä ne mahdollistavat lapsen kehityksen kannalta tärkeän kiinnostuksen leikkiin ja toisiin lapsiin. (Räihä 2004, 132–133.)

Lasten vertaisryhmän merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle tulee sitä suuremmaksi mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa. Yhteiskunnan muutokset kuten perheiden pieneneminen ja sosiaalisten verkostojen väheneminen sekä lasten suhteellisen pitkät hoitopäivät vaikuttavat vertaisryhmien merkityksellisyyden korostumiseen jo pienilläkin lapsilla. Lapset hakevat mielellään tukea ja apua läheisistä suhteista, millaiseksi varhaiskasvatuksen vertaisryhmät toimintaympäristönä saattavat muodostua lasten arjessa. Varhaiskasvatuksen vertaisryhmät voivat parhaimmillaan tarjota tunteen johonkin perheen lisäksi tärkeään yhteisöön kuulumisesta. Yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden tunteen muodostuminen onkin yksi kasvatusvuorovaikutuksen tärkeimpiä päämääriä. Lasten vertaistoiminta perustuu kokemusten ja ajatusten jakamiseen sekä vastavuoroiseen toimintaan. Vertaisryhmän merkitys on myös siinä, että se tarjoaa lapselle erilaisia mahdollisuuksia kehittyä kuin suhteessa aikuisten kanssa. Yhteistoinnillisen oppimisen ja yhteisökasvatuksen mukaisesti nähtynä lasten väliset suhteet ovat tärkeä osa kasvatusta ja oppimista. (Taitto 2001, 196–199, 215;

Karila, Alasuutari, Hännikäinen, Nummenmaa & Rasku-Puttonen 2006, 9; Karlsson & Riihelä 1995, 65.)

Samanikäisistä lapsista koostuva vertaisryhmä ei kuitenkaan voi korvata lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta. Varsinkin alle kolmevuotiaille lapsille tärkeintä ovat vuorovaikutus ja suhde hoitaviin, tunnetasolla tärkeisiin aikuisiin. Lapsen kognitiivinen toiminta perustuu pitkälti tunteisiin ja on siis riippuvainen emotionaalisen kehityksestä, joka muodostuu aikuisen ja lapsen välisen ihmissuhteen kautta. (Kalliala 2008, 269, 272.) Vuorovaikutuksen kehitystä edistävät perustekijät ovat päivähoitossa samat kuin vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa, mutta ne eivät ole yhtä voimakkaita (Räihä 2004, 132).

4.4 Lasten kotihoito

Lasten kotihoidon tuki osoittautui sen käyttöön ottamisen jälkeen vuodesta 1985 eteenpäin pienimpien lasten hoidon nopeasti kasvavaksi muodoksi. Kuntakohtaiset kotihoidon tuen lisät ovat tukeneet voimakkaasti kaikkein pienimpien lasten hoitojärjestelyjen siirtymistä enenevässä määrin kotihoidon tuen piiriin. Laki lasten kotihoidon tuesta on vahvistanut kotihoitopolitiikkaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Vaikka valtaosa perheistä käyttää kotihoidon tukea ainakin jonkin aikaa vanhempainrahakauden päättymisen jälkeen, ei suomea voi kuitenkaan pitää selkeästi vain kotihoitomaana. Subjektiiivinen päivähoito-oikeus ja äitien enemmistön osallistuminen työelämään vaikuttavat niin, että kansainvälisessä ja pohjoismaisessa vertailussa Suomi asettuu kotihoidon ja päivähoiton ääripäiden välimaastoon. (Välimäki 1999, 182; Anttonen 2003, 174–178.)

Elämä nyky-yhteiskunnassa on useimmiten hektistä, lyhytjännitteistä ja stressaavaa, ja heijastuu koskemaan sellaisena myös lapsia. Pienten lasten valmiudet käsitellä valtavaa ärsyketulvaa ovat heikommat ja rajallisemmat kuin aikuisella. Lasten tulisi saada olla välillä rauhassa, ärsyketulvan ulottumattomissa. Lapsia tulisi suojella myös liian monilta ihmisiltä, sillä pienten lasten kyky solmia ihmissuhteita on rajallinen. John Bolwbyn näkemyksen mukaan lapset tulisi hoitaa kotona kolmen vuoden ikään asti, jotta lapselle ehtisi kehittyä riittävät val-

miudet liittyä ryhmään ja kestää päivähoidon mahdollisesti ylisuurien ryhmien, vaihtuvien aikuisten ja jatkuvan metelin aiheuttamaa stressiä. (Sinkkonen 2001, 19; Sinkkonen 2008, 128–129.) Liisa Keltikangas-Järvinen (2000, 280) näkee, ettei lasten kehitystä ja sen vaatimuksia ole huomioitu tarpeeksi päivähoitoa suunniteltaessa, vaan ratkaisujen taustalla on enemmänkin poliittiset tekijät. Keltikangas-Järvisen mielestä päivähoitoa ei ole suunniteltu lapsen tarpeita vastaavaksi, vaan toiminta on suunniteltu vanhempien tarpeiden pohjalta, jotta he voisivat osallistua työelämään.

Aikaisin aloitetun päivähoidon vaikutuksia on tutkittu paljon viimeisten vuosikymmenten aikana. Nämä tutkimustiedot viittaavat siihen, ettei varhainkaan aloitettu päivähoito vaaranna lapsen kehitystä silloin, jos päivähoito on laadukasta ja vastaa lapsen tarpeisiin eivätkä hoitopäivät veny liian pitkäksi. Päivä- tai kotihoidon valinnalla ei näyttäisi olevan suurta merkitystä lapsen kehityksen kululle normaaliolosuhteissa. Tutkimukset vahvistavat sen sijaan, että vanhemmuuden laadulla on merkitystä huolimatta siitä hoidetaanko lasta kotona vai kodin ulkopuolella. (Munter 2002, 38–42.)

Suomessa on 2000-luvulla tutkittu lasten sopeutumista päivähoitoon. Äitien mielestä pienet lapset sopeutuivat paremmin hoitoon kuin vanhemmat lapset. Kuinka sopeutuminen tulisi määritellä? Onko lapsen itku ja protestoiminen hoitoon jäämisestä osoitus sopeutumattomuudesta vai onko se terve ilmaisu siitä, ettei lapsi ole valmis eroamaan tutusta ja turvallisesta vanhemmasta. Onko vanhemmalla lapsella vain enemmän keinoja ilmaista oma mielipiteensä hoidon aloituksesta, kuin pienemmällä lapsella, jolla esimerkiksi kielen kehitys ei vielä ole yhtä pitkällä? Lapsen sopeutumisena saatetaan pitää sellaista käyttäytymistä, jota Bolwbyn kiintymyssuhteen näkökulmasta voidaan pitää välttelevästi kiinnittyneen lapsen käytöksenä. Lapsen tarvitsee tuntea, että vanhempi ymmärtää lapsen pahan mielen eron hetkellä, vaikka lapsen onkin käytännön syistä jäätävä hoitoon. Näin lapsella olisi mahdollisuus surra eroa vanhemmastaan ja aito sopeutuminen päivähoidon aloittamiseen mahdollistuisi. Toiselle lapselle sopeutuminen päivähoitoon voi sujua ilman suurempia ongelmia, toisella lapsella saattaa olla temperamentistaan, ryhmän koosta ja koostumuksesta tai henkilökunnasta johtuvia syitä, joiden vuoksi sopeutuminen on vaikeaa. On tärkeää

muistaa, että kysymys on aina lapsen henkilökohtaisesta tuntemuksesta ja että tuo tunne tulee tulla hyväksytyksi sellaisena kuin se on. (Sinkkonen 2001, 129–131.)

Yhteiskunnassamme harjoitettu sosiaalipolitiikka ei tue tarpeeksi lasten kotona hoitamista. Vanhemmuuden tukeminen lasten kotona hoitamisen todellisen mahdollistamisen kautta on välttely asia tämän päivän Suomessa. Jos todella haluaisimme että lapsemme hoidetaan kotona, lainsäädäntöä ja yhteiskunnallista arvopohjaa tulisi muokata niin, että yhteiskunnan voimavaroja voitaisiin kohdentaa myös kotona tapahtuvaan hoitoon. Tärkeää olisi, että lasta kotona hoitava vanhempaa arvostettaisiin yhteiskunnan ja yhteisön taholta, muutenkin kuin taloudellisten tukimuotojen avulla. (Hellsten 1999, 92, 269–270.)

4.5 Leikkikouluikäinen lapsi

Jokainen lapsi on oma ainutlaatuinen persoonansa, jolla on jo syntyessään oma luonteenlaatunsa, temperamentti. Jokainen lapsi kehittyy omaan ainutlaatuiseen tahtiinsa ja siihen vaikuttaa hänen elämäkokemuksensa ja -tilanteensa sekä temperamentti. Lapsen kehitys on kokonaisuus, jonka kulku riippuu perintötekijöistä eli geeneistä sekä ympäristöntekijöistä. Lapsen syntymän jälkeinen kehitys ja sen nopeus vaihtelevat eri lapsilla, mutta siinä on havaittavissa yhteneväisiä piirteitä. Lapsen motorinen kehitys on jatkuvaa, mutta se ei tapahdu aina asteittaisesti ja tasaisesti, joitakin kehitysvaiheita saattaa jäädä kokonaan pois. Lapsen kehityksessä on havaittavissa tiettyjä herkkyyskausia, joiden aikana uuden taidon oppiminen on helppoa, mutta jos taitoa ei silloin harjoitella voi taidon oppiminen myöhemmin olla vaikeampaa. (Keltikangas-Järvinen 2008, 12–13; Jarasto & Sinervo 1997, 18–19; Autio 1997, 53–55.)

2–3-vuotias lapsi elää oman tahdon syntymisen vuoksi uhmaikää ja kokee tärkeäksi ilmaista omaa tahtoaan ja haluaan määrällä muita ihmisiä. Tässä ikävaiheessa lapsi innostuu motorisista leikeistä, tasapainon parantumisen myötä lapsen liikkeet monipuolistuvat ja kädentaitoja vaativat puuhut kiinnostavat häntä kovasti. Lapsen leikki monipuolistuu ja kehittyy, hän selviytyy yksinkertaisesta

roolileikistä joka koostuu irrallisista tapahtumista muodostamatta vielä kokonaisuutta. Lapsi matkii ympäristössään näkemiään tapahtumia leikeissään. Lapsen näköaistissa tapahtuu suurta kehitystä, jolloin hänen hahmottamisen kykynsä paranee. Kielestä muodostuu vuorovaikutuksen väline ja lapsi keskustelee mielellään muiden kanssa. Tämä onkin ensimmäisen kyselykauden vaihe. (Jarasto & Sinervo 1997, 39–47.)

Kolmen ja neljän ikävuoden välissä lapsi alkaa kiinnostua leikkikavereista, tosin hänen minäkeskeisyytensä aiheuttaa vielä keskinäisiä välienselvittelyjä. Tämän ikäinen lapsi tarvitsee selkeitä rajoja ja sääntöjä sekä aikuisen apua asioiden punnitsemiseen, koska hänen oma kykynsä suorittaa valintoja ei ole vielä tarpeeksi kehittynyt. Kolmen neljän vuoden iässä lapsi kykenee asettumaan muiden ihmisten asemaan. Lapsi ymmärtää, että toisilla ihmisillä saattaa olla erilaisia aikomuksia ja tavoitteita kuin itsellä. Tätä kehitystä kutsutaan mielen teoriaksi. Tämän ikäinen lapsi pystyy välittämään kielen avulla omia kokemuksiaan ja tuntemuksiaan sekä ymmärtää, että sosiaalisissa tilanteissa on useita erilaisia tulkinnan mahdollisuuksia. Lapsi alkaa viihtyä lapsiryhmässä, jossa hän voi oppia ja seuraila muiden lasten puuhia. Sanavarasto ja lapsen kyky kuunnella sanallisia viestejä kehittyvät tässä iässä valtavasti. Lapsi tarvitsee runsaasti rohkaisua ja kannustusta itsetuntonsa kehittämiseksi. (Jarasto & Sinervo 1997, 48–52; Salo 2003, 70–71.)

Neljän ja viiden vuoden iässä lapsen mielikuvitus on voimakasta, lapsi pystyy kuvittelemaan asioita joita ei oikeasti ole tapahtunut sekä kykenee erottamaan mielikuvituksen ja todelliset tapahtumat toisistaan. Mielikuvituksen vahvistumisen seurauksena lapsella saattaa kuitenkin olla aiheettomia pelkoja ja vaikeuksia esimerkiksi nukahtamisen suhteen. Lapsen kuulo ja näkö kehittyvät voimakkaasti ja häntä alkavat kiinnostaa erilaiset leikit ja tehtävät, jotka liittyvät näihin aisteihin. Lapsi oppii luokittelemaan asioita ja hänen ajattelunsa kehittyy, mutta on edelleenkin melko konkreettista. Tämän ikäinen lapsi pyrkii sopeutumaan ympäristönsä vaatimuksiin ja sosiaalinen kehitys on nopeaa. Lapsi oppii arvioimaan omaa toimintaansa suhteessa itse asettamiin tavoitteisiinsa ja oppii asettamaan itselleen eri tilanteissa erilaisia tavoitteita. (Jarasto & Sinervo 1997, 53–60; Salo 2003, 70–71.)

5–6-vuotias lapsi alkaa miettiä tekojensa syitä ja seurauksia, lapsi käsittelee asioita sanallisesti ja esittää paljon kysymyksiä. Hän haluaa suorittaa usein työnsä loppuun ja seurata omia tavoitteitaan. Lapsen ajantaju on kehittynyt ja hänen on helpompi hyväksyä aikuisen asettamia tavoitteita ja aikatauluja. Lapsi kiinnostuu kirjaimista ja numeroista. Lapsen kyky ymmärtää abstrakteja asioita kehittyy. Lapsi kykenee toimimaan ryhmässä ja pystyy asettumaan erilaisiin rooleihin. (Jarasto & Sinervo 1997, 63–66.)

4.6 Mitä on varhaiskasvatus?

Varhaiskasvatus on yhteiskunnan järjestämää, valvomaa ja tukemaa toimintaa, joka koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostamasta kokonaisuudesta. Varhaiskasvatusta järjestetään keskeisimmin päiväkodeissa, perhepäivähoidoissa sekä avoimen varhaiskasvatuksen yksiköissä kuten perhekerhoissa ja leikkikouluissa. Varhaiskasvatuksen palveluita tuottavat kuntien lisäksi seurakunnat, järjestöt ja yksityiset palvelun tuottajat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 11.)

Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, joka tapahtuu lapsen elämänpiirissä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä sekä oppimista. Tavoitteen saavuttamiseksi vanhempien ja perheiden sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten yhteistyö eli kasvatuskumppanuus on tärkeää. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista sekä tavoitteellista ja molempien osapuolten osaamista tarvitaan, jotta lapselle pystytään turvaamaan mahdollisimman mielekäs arki. Vanhemmat ovat oman lapsensa parhaita asiantuntijoita ja heillä on vastuu lapsensa kasvattamisesta, mutta myös varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on tärkeä tehtävä kasvatuskumppanuuden toteutumisessa, ammatillinen tieto ja vastuu tasavertaisen suhteen syntymisestä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 11, 31.)

Suomalainen varhaiskasvatus perustuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja kasvatusta ohjaaviin

asiakirjoihin, joiden perusteella on määritelty varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet, lapsen oikeudet:

- turvattuun kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen
- turvallisiin ihmissuhteisiin ja ympäristöön
- tulla ymmärretyksi ja kuulluksi kehitystasonsa edellyttämällä tavalla
- saada erityistä tukea tarvittaessa
- omaan kulttuuriin, kieleen ja uskontoon tai katsomukseen.

Näiden varhaiskasvatusta ohjaavien arvojen ja lapsen oikeuksien pohjalle rakentuvat varhaiskasvatuksen toimintaa suuntaavat kasvatuspäämäärät, joita ovat: henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen yksilöllisyyttä ja persoonallisuutta kunnioittaen, toisten huomioon ottamisen ja muista välittämisen vahvistuminen myönteisen minäkuvan ja erilaisuuden hyväksymisen kautta sekä itseenäisyyden asteittainen lisääntyminen omaan osaamiseen luottamalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 12–13.)

Leikkikoulutoiminta on luettavissa päivähoitoa täydentäväksi varhaiskasvatuspalveluksi, jonka juuret Suomessa ovat jo 1800-luvun loppupuolella, mistä lähtien leikkitoimintaa eri muodoissaan on järjestetty lastensuojelun ennaltaehkäisevänä toimena. Varsinainen leikkikoulu- ja kerhotoiminta yleistyi 1960-luvulla. Leikkitoiminnan tavoitteena on alun perin ollut sekä lastenhoidollinen apu äitien osallistuessa työelämäänsä että sosiaalisen avun tarjoaminen perheille. (Välimäki 1999, 161–163.) Tänä päivänä leikkikoulu- ja kerhotoiminnan merkitys on enimmäkseen kotihoidossa olevien lasten mahdollisuudessa osallistua vertaisryhmätoimintaan sekä perheiden kotikasvatuksen tukeminen ja sosiaalisten verkostojen luomisen mahdollistaminen.

Lapsiperheet tarvitsevat apua arkeensa ja vanhemmat kasvatusvastuun jakajaa yhä enemmän. Avoin varhaiskasvatus ja leikkikoulutoiminta sen osana voivat parhaimmillaan toimia vanhempien kaipaaman tuen antajina. Leikkikoulutoiminta tarjoaa vertaistukea ja sosiaalisia verkostoja koko perheelle, sekä lapselle että vanhemmille, mikä mahdollistaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia. Erityisen tärkeää tämä on silloin kun, perheen lähiverkostoissa on aukkoja. Vertaistuen avulla on mahdollisuus jakaa kokemuksia ja arkea konkreettisesti-

kin saman kokemusmaailman ja elämäntilanteen jakavien ihmisten kesken. (Helminen 2006, 204–205.)

4.6.1 Varhaiskasvatuksen linjauksista täsmennettyihin suunnitelmiin

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) velvoittaa laatimaan jokaiselle päivähoidon piirissä olevalle lapselle yhteistyössä vanhempien ja päivähoidon kasvatushenkilöstön kanssa lapsen oman henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman, jonka tarkoituksena on yksilöllisten kasvatustavoitteiden ja vanhempien näkemysten huomioiminen varhaiskasvatusta toteutettaessa. Keravalla myös leikkikoulutoimintaan osallistuville lapsille laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan tiedot ja tapahtumat lapsen elämästä, lapsen vahvuudet, mielenkiinnonkohteet, tarpeet sekä kasvun ja kehityksen tavoitteet ja niitä tukevat keinot ja menetelmät. Varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan myös vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön toimintatavoista. Vanhempien ja kasvattajien välillä käytävissä keskusteluissa arvioidaan ja päivitetään varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman, kunnan ja yksikön oman varhaiskasvatussuunnitelman ohella lapsen oman varhaiskasvatuksen suunnitelman tulisi toimia kasvattajien työvälineenä päivähoidon arjessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32–33.)

Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma muodostuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden määrittelemälle pohjalle. Lisäksi sen lähtökohtina ovat kunnassa määritellyt varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen linjaukset sekä kunnassa tehdyt lasta ja perhettä koskevat suunnitelmat. Kunnan varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on ohjata ja määritellä varhaiskasvatuksen toteuttamista sekä toimia varhaiskasvatushenkilöstön keskeisenä työvälineenä. Eri päivähoitoyksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmat täydentävät kunnan suunnitelmaa ja kuvaavat yksikön erityispiirteitä, toimintaympäristöä sekä toiminnan painotuksia. Kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan varhaiskasvatusta ohjaavien linjausten pääpiirteet, varhaiskasvatuksen arvopohjaa, tavoitteita, toteuttamista, seurantaa, arviointia ja kehittämistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 43–45.)

Keravan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa on työstetty moniammatillisesti kuuden erilaisen vasutyöryhmän (Päivähoitoyksiköt, Erityispäivähoidon työryhmä, Vanhemmat ja huoltajat, Moniammatilliset ryhmät, Päivähoidon mammu-työryhmä ja Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman työryhmä) avulla ja se on hyväksytty kasvatus- ja opetuslautakunnassa 22.11.2005 / § 93. Keravan varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu valtakunnallisiin lakeihin ja asetuksiin sekä linjauksiin varhaiskasvatuksesta. Ohjaavina asiakirjoina on käytetty myös Keravan lapsi- ja nuorisopoliittista ohjelmaa (2000), alle 3-vuotiaiden kasvun ja kehityksen tukeminen päiväkodissa ja perhepäivähoidossa -asiakirjaa, Keravan esiopetussuunnitelmaa (2004), 1.–2. luokkien opetussuunnitelmaa (2004), maahanmuuttajalasten opetussuunnitelmaa sekä Keravan kaupungin strategioita. Keravan varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyvät päivähoidossa annettava varhaiskasvatus, avoin varhaiskasvatus sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. (Keravan varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 2–3.)

Avoimen varhaiskasvatuksen tavoitteena Keravalla on suunnitelman mukaan lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisääntyminen ja syrjäytymisen ehkäisy, joihin pyritään järjestämällä mahdollisimman laajat avoimen päivähoiton palvelut kotona olevien perheiden tueksi. Suunnitelmassa on painotettu lapsuuden arvostamista sekä lapsen yksilöllistä ja kokemuksellista oppimista, jossa leikillä on keskeinen merkitys. Tavoitteena on kokonaisvaltaisesti hyvinvoiva lapsi. Keravan varhaiskasvatussuunnitelman arvot on määritelty jokaisen lapsen oikeuksiksi, jotka ovat: oikeus olla lapsi, oikeus kasvaa, kehittyä, leikkiä ja oppia omista lähtökohdistaan yhteisön jäsenenä, oikeus kokea olevansa turvassa emotionaalisesti ja fyysisesti ihmissuhteissaan ja varhaiskasvatusympäristössään, oikeus kuuntelemaan ja mukana elävään aikuiseen sekä oikeus kasvatuskumppaneina toimiviin vanhempiin ja kasvattajiin. (Keravan varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 6.)

4.6.2 Kasvatuskumppanuus vanhemmuuden tukemisena

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on ensisijaisen tärkeää sekä ammattikasvattajan että perheen, vanhempien ja lapsen, näkökulmasta. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välinen kasvatusyhteistyö määritellään var-

haiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuuden toteutumiseen tarvittavan kiinteän yhteistyön tarkoituksena on muodostaa lapsen kannalta kahden tärkeän tahon, kodin ja varhaiskasvatuksen, yhteisesti toteuttamasta kasvatustehtävästä lapsen kannalta ehyt, yhtenäinen ja mielekäs kokonaisuus. Kasvatuskumppanuuden perustana ovat lapsen tarpeet ja lapsen etu. Vanhemmat ja päivähoido muodostavat tärkeän yhtälön lapsen elämässä, joten on tärkeää että nämä kaksi tahoja toimivat yhdessä niin, että lapsen arki olisi toimivaa. Kummallakin osapuolella on tärkeää tietoa lapsesta toiselle jaettavaksi. Kasvatuskumppanuus on sekä asennoitumista ja sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen parhaaksi että myös käytännön toimenpiteitä ja sopimusten konkreettista toteuttamista. Kasvatuskumppanuuteen tarvitaan sitoutumista sekä ammattikasvattajan että vanhempien puolelta, ammattilaisen vastuullisuutta vanhempien suuntaan sekä ammattikasvattajan ja vanhemman tasavertaisuutta (Karila 2006, 92). Kasvatuskumppanuuden toteutuminen parhaalla mahdollisella tavalla edellyttää luottamuksen, tasavertaisuuden ja kunnioituksen ilmapiiriä vanhempien ja kasvattajien välisessä suhteessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 11, 31.)

Koska kasvatuskumppanuus on vastavuoroinen suhde, on tärkeää pysähtyä miettimään vanhempien odotuksia ja millaisen kumppanuussuhteen he haluavat. Kasvatuksen arvot ja tavoitteet vaihtelevat paljon eri tahojen ja yksilöiden välillä. Kysyttäessä millainen on hyvä lapsuus, saamme yhtä monta erilaista vastausta kuin on vastaajakin. Tämän vuoksi kasvatuskumppanuuden toteutuminen vaatii molemminpuolista kunnioittamista ja erilaisuuden hyväksymistä. Hyvä ja luottamuksellinen suhde vaatii syntyäkseen tutustumista ja aitoa kiinnostusta. Päivittäiset kohtaamiset lasta tuodessa ja hakiessa ovat tärkeitä tutustumisen väyliä ja luovat pohjan luottamuksellisen suhteen syntymiselle. (Karila 2006, 95–103.) Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa paitsi lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman luomiseen myös koko kunnan varhaiskasvatuksen linjauksiin ja sisältöihin (Kaskela & Kettunen 2006, 17).

Lapsen kasvun tukeminen parhaalla mahdollisella tavalla on helposti ymmärrettävä kasvatuskumppanuuden ulottuvuus. Kasvatuskumppanuus käsitetään myös lapsen ja vanhempien suhteen sekä kiintymyksen kannatteluna. Lapsen

ja vanhemman tunnesuhde on yleensä aina lapselle ensiarvoisen tärkeä verrattuna muihin aikuissuhteisiin. Lapsen ikävöidessä vanhempiaan on tärkeää tukea lasta asian käsittelyssä ja ylläpitää sekä vahvistaa mielikuvia vanhemmasta. Ikävän tuntemisesta on tehtävä sallittua. Kasvattajan positiivinen ja välittävä suhtautuminen lapseen heijastuu myönteisenä vuorovaikutuksena myös vanhempien ja kasvattajan väliseen yhteistyöhön. Tämä kasvatuskumppanuuden ulottuvuus on tärkeä sekä lapsen luottamuksen lisääntymiselle ja erosta selviytymisen kokemuksille että vanhemman kokemuksille välittävästä suhtautumisesta lapseen ja koko perheeseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 22–23.)

Hyvä yhteistyö vanhempien kanssa on lapsen ja perheen parhaaksi. Lapsi viettää ison osan päivästänsä päivähoitossa, joten yhteistyö on todella tärkeää lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Avoimessa varhaiskasvatuksessa ja leikkikoulutoiminnassa vanhempien hyvällä kohtaamisella voidaan saavuttaa paljon. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan avulla voidaan kohdata myös sellaiset perheet, jotka eivät ole päivähoiton piirissä, ja Kerava onkin asettanut yhdeksi avoimen toiminnan tavoitteekseen syrjäytymisen estämisen ja sitä kautta hyvän lapsuuden jokaiselle lapselle. (Keravan varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 5.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen ja sitä on työstetty yhteistyössä Sosiaalitaidon erikoissuunnittelijan, ohjaavien opettajien, työelämän ohjaajan sekä leikkikoulujen henkilökunnan kanssa. Työmme aihe on määritelty Keravan kaupungin puolesta, mutta se kiinnostaa meitä myös henkilökohtaisesti. Olemme molemmat työskennelleet varhaiskasvatuksessa yli kymmenen vuoden ajan ja olleet nyt useamman vuoden poissa työelämästä äitiys- sekä hoitovapailta. Henkilökohtainen näkökulmamme ja ennakkokäsityksemme tutkimuksen aiheeseen on, että lasten kotihoitoa tukevia varhaiskasvatuspalveluita, kuten leikkikoulutoimintaa, tulisi määrätietoisemmin kehittää ja lisätä sekä vanhemmuuden tukemiseksi, lasten ja perheiden hyvinvoinnin turvaamiseksi että koko- tai osapäivähoitoa korvaaviksi palveluiksi. Olemme huolissamme ja murheellisia lasten päivähoidon tämänhetkisestä tilasta ja tulevaisuudesta sekä lasten ja perheiden pahoinvoinnin lisääntymisestä. Uskomme, että koti on useimmiten pienelle lapselle paras mahdollinen kasvuympäristö ja kotihoidon tukemista todellisenä vaihtoehtona tulisi lisätä sekä palvelujen, rahallisten etuuksien että kotihoidon arvostuksen avulla.

5.1 Tutkimusprosessin kuvaus

Keväällä 2008 päädyimme ratkaisuun tehdä opinnäytetyö yhdessä parityönä jostakin lapsiin ja perheisiin liittyvästä aiheesta. Syksyllä 2008 aihetta miettiesämme olimme sähköpostitse yhteydessä Sosiaalitaidon kehittämissyksikön edustajaan, jonka tapasimme 05.09.2008. Erilaisista tarjolla olevista vaihtoehdoista valitsimme opinnäytetyöhömme avoimen päivähoidon vaikuttavuuteen keskittyvän aiheen, jota oli tarkoitus tutkia osana Lapsuuden arvokas arki eli ARVO-hanketta. Sosiaalitaidon rooli tässä tapauksessa oli olla välittäjänä opinnäytetyötä tekevien opiskelijoiden ja opinnäytetyön tilanneen työelämän edustajan yhteen saattamisessa.

Seuraavaksi olimme yhteydessä työn tilanne Keravan kaupungin edustajaan, joista ensimmäinen välitti meidät seuraavan yhteyshenkilön luokse. Päiväkodinjohtaja Hannele Koskisesta tuli siten opinnäytetyömme ohjaaja työelämässä. Sovimme puhelimitse aiheesta ja siitä, milloin olemme seuraavan kerran yhteydessä asian tiimoilta. Tämän jälkeen vahvistimme Sosiaalitaitoon ottavamme työn vastaan. Aloitimme teoriaosuuden lähdeaineiston keräämisen ja siihen tutustumisen sekä tutkimussuunnitelmamme työstämisen. Tapasimme asian tiimoilta työelämän ohjaajamme 15.10.2008 saadaksemme tutkimustamme koskevaa tietoa ja materiaalia. Joulukuussa 2008 palatessamme asiaan tutkimussuunnitelmamme tiimoilta, olikin tilanne muuttunut niin, että inhimillisten erehdysten ja teknisten vaikeuksien vuoksi meidän kanssa samasta aiheesta oli tekemässä opinnäytetyötä myös toinen opiskelijapari. Tutkimussuunnitelmamme sai siis uuden suunnan, koska alkuperäinen aiheemme muuttui ja täsmentyi koskemaan koko avoimen varhaiskasvatuksen sijasta vain leikkikoulutoimintaa. Loppuvuoden 2008 ajan perehdyimme aiheeseen uudesta näkökulmasta ja siitä saatavilla oleviin tutkimuksiin sekä etsimme työhömmme soveltuvia taustateorioita.

Alkuvuodesta 2009 aloitimme Lapsuus ja nuoruus -opintokokonaisuuden, johon kuuluvan harjoittelun halusimme yhdistää opinnäytetyöhömmme. Näin päädyimme suorittamaan harjoitteluumme Keravan kaupungin leikkikouluihin maaliskuusta 2009 alkaen. Harjoittelumme opinnäytetyöhön liittyvänä tavoitteena oli tutustua leikkikoulujen eri toimipisteisiin ja kerätä osallistuvan havainnoinnin avulla aineistoa opinnäytetyötämme varten. Toinen tärkeä tavoite oli luoda suhteita lasten vanhempiin ja sitä kautta hyvät edellytykset harjoittelun loppupuolella toteutettavalle asiakastytyväisyyskyselylle. Helmi-maaliskuun 2009 aikana työstimme tutkimussuunnitelmaamme, tavoitteena esitellä se ennen harjoittelun alkua. Esitimme tutkimussuunnitelman 11.03.2009, jonka jälkeen aloitimme kyselylomakkeen työstämisen yhteistyössä ohjaavan opettajan sekä työelämän edustajan kanssa. Aloitimme pariharjoittelun sekä osallistuvan havainnoinnin aineistonkeruumenetelmänä 23.03.2009 ”Leikkikoulukiertueena”, jonka aikana työskentelimme neljässä eri leikkikoulun toimipisteessä jokaisessa kaksi viikkoa kerrallaan. Havainnoimalla kerättiin aineistoa harjoitteluumme kuuluvista neljästä toimipisteestä, ei siis kaikista seitsemästä toimipisteestä. Kyselylomakkeen

saavutettua lopullisen muotonsa huhtikuussa haimme tutkimuslupaa Keravan kaupungilta, joka myönsi sen 20.04.2009. Suullinen lupa havainnoinnille sekä havaintojen kirjaamiselle saatiin kuitenkin jo ennen harjoittelun alkua.

Lomakekysely toteutettiin kahvihetkinä toukokuussa 2009 kahden viikon aikana jokaisessa seitsemässä leikkikoulun toimipisteessä. Ennen jokaista kahvitilaisuutta vanhemmat saivat henkilökohtaisen kutsun noin viikkoa aikaisemmin. Yleinen kutsu ilmoitustaululle laitettiin samaan aikaan. Vanhemmat kutsuttiin siis kahvin, pullan ja vaikuttamismahdollisuuden voimalla vastaamaan kyselyymme. Tällainen motivointi oli vastausprosentin kannalta todella kannattavaa, sillä kyselyyn vastasi kaikista palvelun käyttäjistä 88 prosenttia.

5.2 Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineiston keruu

Keravan kaupungin leikkikoulutoiminnan piirissä oli tutkimuksen toteuttamisen aikana yli 90 lasta ja melkein yhtä monta perhettä. Tutkimuksen kohteena olevan leikkikoulutoiminnan laadun ja vaikuttavuuden arvioinnin mittaamiseksi luotettavin vaihtoehto aineiston edustavuutta määriteltäessä oli kokonaistutkimus, eli tutkimuksen kohderyhmäksi valikoituivat kaikki leikkikoulupalvelun piirissä olevat perheet (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 166). Tutkittavan joukon suuren määrän vuoksi tutkimusmenetelmäksemme muotoutui kyselylomaketutkimus, jonka avulla saatavaa kvantitatiivista tietoa täydennettäisiin avointen kysymysten laadullisella analyysillä, tarvittaessa toteutettavilla haastatteluilla sekä kahden kuukauden mittaisen harjoittelujaksomme aikana kerätyllä havaintoaineistolla.

Keravan kaupungin aiemmin toteuttamat leikkikoulutoiminnan asiakaskyselyt on toteutettu koko kaupungin varhaiskasvatuksen kentälle yhteisinä lomakekyselyinä, joissa vastausprosentti on ollut alhainen. Koimme, että saadaksemme mahdollisimman suuren määrän vastauksia ja sitä kautta pätevän tuloksen, kyselyyn vastaaminen tietyinä aikoina tietyssä paikassa on ehdottoman tärkeää. Siksi päädyimme toteuttamaan oman lomakekyselymme (LIITE 1) niin, että kyselylomakkeisiin vastaamista varten vanhemmille järjestettiin lasten leikkikoulu-

päivien yhteyteen, joko lapsen tuonti- tai hakutilanteeseen, kahvitilaisuudet, joissa me tutkijoina olimme läsnä. Vanhemmat saivat etukäteen henkilökohtaisen kutsun (LIITE 2) tilaisuuteen, jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta. Tällaisella järjestelyllä pyrittiin vaikuttamaan siihen, että mahdollisimman monelle avautuisi mahdollisuus sekä halu ja motivaatio osallistua tutkimukseen ilman suurta vaivannäköä. Vanhemmille annettiin kuitenkin myös mahdollisuus ottaa kyselylomake mukaansa ja palauttaa se myöhemmin täytettynä takaisin leikkikouluun.

Lomakekyselyä suunniteltaessa tutustuimme erilaisiin lomakemalleihin ja etsimme niistä tutkimukseemme soveltuvia malleja sekä rakenteiden että sisältöjen osalta. Kysymysten muodostamista varten pilkoimme aihepiiriämme erilaisiksi mitattaviksi käsitteiksi, joiden pohjalta muotoilimme tutkimuskysymyksiimme soveltuvia kysymyksiä. Testasimme lomaketta ja sen kysymysten asettelua sekä rakennetta usealla eri testihenkilöllä laadinnan eri vaiheissa sekä hyväksytimme lopullisen version Keravan kaupungin eri edustajilla, työelämän ohjaajalla, opinnäytetyömme vastaavalla ohjaajalla sekä lomaketutkimuksista vastaavalla opettajalla.

Lomakekyselyn etusivulle oli liitetty kirjalliset ohjeet kyselyn täyttämistä varten, mutta vastaajat saivat kahvitilaisuuksissa myös suullisen opastuksen lomakkeen täyttämistä varten sekä mahdollisuuden tarkentaa ja selventää ohjeistusta ja kysyä neuvoa. Vanhemmat vastasivat lomakkeen kysymyksiin yhden lapsen näkökulmasta. Kyselylomake oli kuusisivuinen ja kysymyksiä oli yhteensä 98, joista kolme oli avoimia kysymyksiä ja loput 95 strukturoituja kysymyksiä valmiilla vastausvaihtoehdoilla.

Lomakekyselyn alussa oli taustatiedoiksi luokiteltavia kysymyksiä kuten vastaajan ikä, sukupuoli ja siviilisääty, perheen asuinalue ja lapsilukumäärä, leikkikoulun nimi ja käyttömäärä sekä vanhempien asema työelämässä. Tärkeitä ja tutkimuksen kannalta oleellisia taustakysymyksiä olivat Onko perheessänne alle kolmevuotiaita lapsia? sekä Olitteko tietoinen leikkikoulutoiminnasta valitessanne lapsellenne kotihoidon? Seuraavaksi kysyttiin perheen syitä valita kotihoito ja käyttää leikkikoulupalvelua sekä kartoitettiin muiden avointen varhaiskasvatus-

palvelujen käyttöä. Leikkikoulutoiminnan arviointia ja asiakastyytyvää mieltä kysymyksillä vanhempien odotuksista leikkikoulutoiminnalle, jonka jälkeen kysyttiin leikkikoulutoiminnan tarjoamasta tuesta ja merkittävydestä kotihoidolle sekä toiminnan kehittämisestä. Viimeinen strukturoitu osio piti sisällään erilaisia väittämiä leikkikoulutoiminnan eri sisällöistä, menetelmistä ja käytännöistä, näiden avulla pyrittiin testaamaan asiakastyytyvää sekä kasvatuskumppanuuden toteutumista. Viimeisenä lomakkeessa oli kaksi avointa kysymystä, joissa oli mahdollista antaa yleisluonteisesti tai yksilöidysti sekä negatiivista että positiivista palautetta.

Päätimme käyttää haastattelua harkinnanvaraisena menetelmänä tarvittaessa, jos kokisimme että on tarpeellista saada perusteluja, selventää vastauksia tai syventää lomaketutkimuksella saatua aineistoa. Kyselylomakkeen yhteydessä oli erillinen yhteystietolomake niitä vastaajia varten, jotka olivat halukkaita osallistumaan tutkimusta täydentäviin haastatteluihin. Yhteystietolomakkeet palautettiin erikseen ja sen täyttäminen oli vapaaehtoista. Lomakekyselyn hyvän vastausprosentin sekä havaintomateriaalin tutkimukselle tuottaman lisäarvon perusteella päätimme rajata aineiston keräämisen näihin kahteen, joten emme toteuttaneet tutkimuksen täydentämiseksi suunniteltuja haastatteluja.

Osallistuva havainnointi aineistonkeruun menetelmänä voi täydentää lomakekyselyllä saatavaa aineistoa ja antaa laajemman kuvan tutkittavasta aiheesta. Päädyimme täydentämään kyselylomakkeen aineistoa havainnoimalla kerättävän aineiston avulla myös siksi, että harjoittelumme leikkikoulujen toimipisteissä antoi siihen loistavan ja vaivattoman mahdollisuuden. Tärkein yksityiskohta havainnoinnin toteuttamisen suunnittelussa oli rakenteen ja aikataulun luominen havaintomuistiinpanojen kirjaamiseen joka päivä. Havaintomuistiinpanoja kirjaetaan sellaisista asioista, mitkä liittyvät tutkimuksen kannalta oleellisiin asioihin ja tutkimuskysymysten aihepiireihin (Grönfors 2007, 151–152, 162–163).

Monen erilaisen tutkimusmenetelmän käyttäminen lisää tutkimuksen tuottaman tiedon varmuutta. Kun ilmiötä tarkastellaan useasta eri näkökulmasta, kutsutaan sitä triangulaatioksi. Tutkimukssamme triangulaatio ilmenee sekä monimethodi-menetelmänä että monitutkija-menetelmänä. (Metsämuuronen 2006, 254.)

5.3 Tutkimusaineiston analyysi

Tutkimusaineistoa analysoitaessa on tärkeää määritellä, kuinka aineistoa lähestytään. Kvalitatiivisella menetelmällä pyritään tarkastelemaan tiettyä asiaa tai ilmiötä tietystä näkökulmasta havainnoimalla ja mittaamalla. Havaintoyksikköjä ei kyetä mittaamaan, joten täytyy tyytyä tarkastelemaan ilmiön tai asian yksittäisiä osia tai piirteitä. Kvantitatiivinen tutkimus pelkistää asian tai ilmiön numeeriseen muotoon ja kvalitatiivinen tutkimus rajaa asian tai ilmiön sanalliseen muotoon. (Räsänen 2005, 89.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineiston keräys- sekä analysointivaiheet ovat selkeämmät, ja työskentely etenee loogisesti vaiheesta toiseen. Ensin aineisto kerätään, tämän jälkeen muokataan tilastollista käsittelyä varten, jonka jälkeen aineisto analysoidaan. Seuraavana työvaiheena on aineiston tulkinta ja viimein aineistosta voidaan esittää johtopäätöksiä; mitä saatiin selville ja vastasiko aineisto tutkimuskysymykseen. Laadullisessa tutkimuksessa prosessi ei ole yhtä selkeä, jokainen aineisto on omanlaisensa ja vaatii yksilöllisen lähestymistavan. Kvalitatiivisen aineiston kerääminen, analyysi ja tulkinta ovat yhdessä prosessi, joka tapahtuu osittain limittäin. (Räsänen 2005, 92–93.)

Kyselylomake on hyvä tapa kerätä aineistoa, jos halutaan saada selville suuren joukon mielipide käsiteltävästä asiasta. Lomakkeen kysymyksiä tulee pohtia huolellisesti, huonosti muotoilut kysymykset antavat helposti virheellisiä tutkimustuloksia. Kysymysten tulee olla selkeitä, mutta ne eivät kuitenkaan saa johdatella vastaajaa. Tutkijan paikalla oleminen lomakkeeseen vastattaessa vähentää väärinymmärtämisen ja -vastaamisen riskiä, sillä vastaajat voivat tarkentaa kysymyksiensä sisältöä tutkijalta. (Valli 2007, 102, 107.)

Lomakekyselyn tulokset analysoitiin käyttämällä SPSS 15 -tilasto-ohjelmaa. Kysymyslomakkeet numeroitiin ja kyselylomakkeen strukturoidut kysymykset sekä vastaukset syötettiin ja tallennettiin ohjelmaan. Aineiston analyysin ja ohjelmaan perehtymisen apuvälineenä käytimme teosta Tutkimusaineiston analysointi ja SPSS (Holopainen & Tenhunen & Vuorinen 2004). Määrälliset tulokset esitettiin suorina prosenttijakaumina. Saadut prosenttiluvut pyöristettiin koko-

naisluvuiksi aineiston analyysin selkeyttämiseksi. Aineiston analysointia varten teimme myös ristiintaulukointia eri muuttujien välillä.

Kvalitatiivisen tutkimuksen huomio keskittyy pieneen joukkoon muuttujia, joita analysoidaan osana suurta joukkoa. Menetelmän tarkoituksena on löytää yleis-tettäviä tuloksia tai vaihtoehtoisesti niiden avulla voidaan etsiä laajoja toimintamalleja. (Melin 2005, 56.)

Kyselylomakkeen avoimet kysymykset analysoimme lukemalla aineistoa useaan kertaan, jonka jälkeen päädyimme kirjoittamaan vastaukset kysymysnumeroittain yhteen. Ryhmitimme samalla vastaukset leikkikoulujen seitsemän toimipisteen mukaan. Seuraavaksi oli aineiston teemoittelun vuoro. Teemoittelussa käytimme apuna värikyniä. Tämän jälkeen tutkimme mitä teemoja kustakin toimipaikasta nousi esille. Toimipaikkojen omat teemat löydettyämme lähdimme etsimään yhteisiä koko Keravan leikkikoulutoimintaa ohjaavia teemoja. Keskeisiä teemoja olivat kasvatuskumppanuus ja sen toteutuminen, leikkikoulutoiminta ja sen kehittäminen sekä lapsiperheiden muut tukimuodot ja niiden kehittäminen.

Havainnointia toteutettaessa olimme vuorotellen vastuussa havainnoinnista ja havaintojen kirjaamisesta. Samanaikaisesti toinen meistä keskittyi toimimaan ryhmässä. Muistiinpanojen tekeminen on jo eräänlaista aineiston esianalyysia (Grönfors 2007, 162). Luimme muistiinpanomme päivittäin yhdessä ja keskustelimme siitä, olimmeko kokeneet tilanteet samalla tavalla. Jaoimme havainnointiaineistomme toimipisteittäin ja tutkimme niitä löytääksemme aineistossa esiintyviä keskeisiä teemoja. Teemoittelussa käytimme apuna värikoodeja. Havainnointiaineistomme keskeisenä teemana on kasvatuskumppanuuteen tähtäävät käytännöt ja niiden toteutuminen. Toisena teemana on leikkikoulutoiminnan sisältöjen toteutuminen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteisiin nähden. Kolmas teema on resurssit; henkilökunnan ja toimipaikan tilojen vaikutus toiminnan sisältöön. Neljäs teema tuo esiin lapset ja heidän toimintansa leikkikoulussa.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen toteuttamisen aikana leikkikoulutoimintaan osallistui 91 lasta 82 perheestä, joista tutkimuksemme osallistui 72 perhettä. Suurin osa vanhemmista osallistui tutkimukseen vastaamalla kyselyyn sitä varten järjestetyissä kahvitilaisuuksissa. Vanhemmille annettiin mahdollisuus osallistua kyselyyn myös omalla sopivammalla ajalla ja joitakin vastauksia palautettiin tilaisuuksien jälkeen leikkikouluihin. Vastausprosentti kokonaisuudessaan oli kokonaistutkimukselle erittäin hyvä (88 %).

6.1 Vastaajien ja perheiden taustatiedot

Vastaajista 64 (89 %) oli äitejä ja 7 (10 %) isää, yhdessä vastauksessa ei mainittu vastaajan suhdetta lapseen. Vastaajien ikäjakauma oli 23–48 vuotta, vastaajista 63 prosenttia oli 30–35-vuotiaita. Yleisin perhemuoto oli avio- tai avoliitto, 99 prosenttia vastaajista ilmoitti perhemuodon olevan jompikumpi. Lasten lukumäärä perheissä vaihteli yhden lapsen perheistä aina monilapsisiin kuuden tai useamman lapsen perheisiin. Suurin osa perheistä oli kahden (58 %) tai kolmen lapsen (31 %) perheitä. (Taulukko 1)

TAULUKKO 1. Lasten lukumäärä perheissä

Lasten lukumäärä perheissä	Vastausten lukumäärä	%
Yksi	2	3
Kaksi	42	58
Kolme	22	30
Neljä	2	3
Viisi	2	3
Kuusi tai enemmän	2	3
Yhteensä	72	100

Suurimmassa osassa perheitä oli leikkikouluikäisten lasten lisäksi alle 3-vuotiaita lapsia. Perheistä 60 ilmoitti perheen nuorimman lapsen olevan alle 3-vuotias, joten näiden perheiden osuus oli peräti 83 prosenttia tutkimukseen osallistuneista perheistä. Kyselyyn osallistuneista perheistä 26 prosenttia ilmoitti toisen vanhemmista olevan tällä hetkellä äitiys- tai vanhempainvapaalla. 54 prosentissa perheistä toinen vanhempi oli hoitovapaalla, hoitamassa perheen alle 3-vuotiasta lasta sekä sisaruksia. (Taulukko 2)

TAULUKKO 2. Äitiys / vanhempainvapaa ja hoitovapaa perheissä

Äitiys-/vanhempainvapaa	19kpl	26 %
Hoitovapaa	39kpl	54 %
Yhteensä	58kpl	80 %

Kyselyyn vastanneista vanhemmista 74 prosenttia ilmoitti olevansa vakituudessa työsuhdeessa ja perheen toisen vanhemman työsuhde oli 81 prosentilla perheistä vakituinen. (Taulukko 3)

TAULUKKO 3. Vanhempien asema työelämässä

	Vastaajan asema työelämässä %	Puolison asema työelämässä %
Vakituinen työsuhde	74	81
Määräaikainen työsuhde	1	1
Yrittäjä	6	10
Osa aika-/Keikkatyössä	1	0
Opiskelija	1	0
Työtön	8	3
Muu	7	1
Vastaus puuttuu	2	4
Yhteensä	100	100

Kyselyyn osallistuneet perheet asuivat eri puolella Keravaa. Eniten perheitä eli 21 prosenttia asui Ahjon kaupunginosassa, toiseksi eniten perheitä asui Kalevassa (17 %). Leikkikoulutoimintaa järjestettiin kyselyn toteuttamisen aikaan seitsemässä toimipisteessä, jokaisessa toimipisteessä kyselyyn osallistuneita perheitä oli suhteellisesti mitattuna jokseenkin saman verran. Vastausten lukumäärä leikkikouluittain oli 9-12 vastauksen välillä. Kartoitimme kyselyssä kuinka usein perhe käyttää palvelua, koska eri toimipisteissä palvelua tarjottiin kahtena tai kolmena päivänä viikossa. Vanhemmilla oli kuitenkin mahdollisuus valita kolmen päivän toimipisteissä vähäisempi leikkikoulupäivien määrä. Suurin osa perheistä eli 82 prosenttia käytti palvelua kolmena päivänä viikossa.

Kyselyyn osallistuneista perheistä suurin osa oli käyttänyt palvelua varsin vähän aikaa. 76 prosenttia perheistä oli käyttänyt palvelua alle 2 vuotta ja näistä perheistä palvelua alle 1 vuoden oli käyttänyt 47 prosenttia vastaajista. Perheiden elämäntilanteissa tapahtuvien muutoksien vuoksi palvelua käytetään yleisimmin vähän aikaa, yli 5 vuotta palvelua käyttäneiden osuus oli vain 4 prosenttia vastaajista.

6.2 Kotihoidon ja leikkikoulutoiminnan valintaan vaikuttavat taustatekijät

Tiedusteltaessa perheiden syitä siihen, miksi he olivat valinneet kotihoidon ja leikkikoulutoiminnan yhdistelmän päivähoidon sijaan, 63 prosenttia heistä ilmoitti haluavansa hoitaa lapsensa mieluiten kotona. Leikkikoululaisten vanhemmista 71 prosenttia oli sitä mieltä, että kotihoidon valitsemiseen vaikutti olennaisesti se, että perheen nuorempaa alle 3-vuotiasta lasta hoidetaan kotona. Vanhempien mielestä valintaan vaikutti myös ratkaisevasti se, että lähellä oli kyseistä palvelua tarjolla, 61 prosenttia vastaajista koki tämän asian vaikuttaneen valintaansa. Kerava-lisällä ei kyselyn valossa näyttäisi olevan suurta merkitystä kotihoidon valitsemiseen, sillä vain 22 prosenttia vanhemmista ilmoitti lisän maksamisen vaikuttaneen valintaansa. Tämä luku voi olla harhaanjohtava, koska osalla perheistä Kerava-lisän saamisen kriteerit eivät täytyneet ja toisaalta perheet menettivät Kerava-lisän sisarkorotuksen leikkikouluun osallistumisen vuoksi. Perheet arvottivat kotihoidon ja leikkikoulutoiminnan yhdistelmän päivähoitoa

paremmaksi vaihtoehdoksi, peräti 63 prosenttia perheistä oli sitä mieltä, että kotihoito on paras vaihtoehto pienelle lapselle.

”Kotihoito on paras vaihtoehto lapsen kannalta kun ne ovat pieniä” (K 51)

Vanhemmat perustelivat hoitomuodonvalintaa myös työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeudella.

”Työn & pienten lasten yhdistelmä on rankkaa” (K 12)
”Päivähoidon joustamattomuus” (K 1)

Toisaalta osa perheistä koki, että nimenomaan työelämän ja vanhempien työaikojen joustavuus mahdollisti leikkikoulutoiminnan ja kotihoidon yhdistelmän, vaikka molemmat perheen vanhemmista osallistuivat työelämään.

”Vanhempien työajat mahdollistavat kotihoidon ” (K 30)

Vanhemmista 64 prosenttia oli ollut tietoinen avoimen varhaiskasvatuksen leikkikoulutoiminnasta tehdessään valintansa perheen lasten hoitomuodosta. Tiedon palvelusta perheet olivat saaneet useammin monesta eri lähteestä. Tärkeimmäksi tiedon saannin lähteeksi vastaajat mainitsivat ystävän tai naapurin (50 %), osa vanhemmista ilmoitti saaneensa tiedon Keravan kaupungin internet sivuilta (36 %) tai alueen päiväkodista (21 %). Muita tiedonsaannin lähteitä olivat Keravan kaupungin varhaiskasvatuksen esitteet, sanomalehdet ja neuvola sekä osallistuminen muuhun avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan.

6.3 Leikkikoulutoimintaan osallistumisen vaikutukset perheille

Kysyimme vanhemmilta, millaisten asioiden he ovat kokeneet vaikuttavan valintaan leikkikoulutoimintaan osallistumisesta. Vanhemmat kokivat tärkeäksi, että lapsi saa mahdollisuuden toimia ryhmässä yhdessä ikätoveriensä kanssa, 97 % vanhemmista vastasi leikkikoulutoiminnan valinnan yhtenä taustatekijänä olevan se, että lapsi saa kokemuksia ryhmätoiminnasta. Perheet kokivat, että lapsen osallistuminen monipuoliseen ja vaihtelevaan toimintaan oli tärkeä syy leik-

kikoulutoimintaan osallistumiselle (96 % kyselyyn vastanneista). Lasten vanhemmat kokivat lapsen kontaktit muihin kasvattaviin aikuisiin tärkeäksi (82 %). Vanhemmat kokivat tärkeänä, että lapsella on mahdollisuus saada leikkikoulusta uusia ystäviä (95 %). Vanhemmat arvostivat sitä, että lapsi oppii leikkikoulussa toimiessaan uusia taitoja. Perheistä 89 prosenttia koki tämän tärkeänä syynä toimintaan osallistumiselle.

Vanhempien näkökulmasta leikkikoulutoimintaan osallistuminen oli tärkeää myös sen vuoksi, että he kokivat saavansa sitä kautta tukea omaan kasvatukseensa sekä vahvistusta vanhempana toimimiseen (63 %). Osa vanhemmista koki, että lapsen leikkikoulutoimintaan osallistuminen antoi kotona olevalle vanhemmalle omaa aikaa (35 %), mutta suurin osa (53 %) vanhemmista näki kuitenkin, ettei tällä seikalla ollut suurta merkitystä leikkikoulutoimintaan osallistumisen kannalta. Kukaan perheistä ei kokenut, että leikkikoulutoiminta voisi tukea perheitä vaikeassa elämäntilanteessa. Vastaajista 61 prosenttia oli sitä mieltä, ettei kotihoito yksistään ole riittävää heidän lapselleen vaan lapsi tarvitsee myös ohjattua ryhmätoimintaa.

Keravan kaupungin tarjoamasta muusta avoimen varhaiskasvatuksen toiminnasta leikkipuistotoiminta oli perheissä käytetyin toimintamuoto, 61 prosenttia perheistä osallistui leikkipuistotoimintaan. Vanhemmat käyttivät jonkin verran myös lapsiparkin, asukaspuistojen ja pihakahvilan tarjoamia palveluita sekä osallistuivat toimintakeskusten tapahtumiin. Pieni osa perheistä osallistui myös järjestöjen ja seurakunnan tarjoamiin avoimen varhaiskasvatuksen palveluihin. Palveluiden käyttämiseen vaikutti olennaisesti mitä palveluita oli tarjolla lähellä.

6.4 Vanhempien odotukset ja toiveet leikkikoulutoiminnalle

Tiedustellessamme vanhempien odotuksia ja toiveita leikkikoulutoiminnalle, leikin merkitys korostui vastauksissa. Vanhemmista 99 prosenttia ilmoitti odottavansa toiminnalta vapaata leikkiä. Perheiden mielestä keskeisimpiä asioita leikkikoulutoiminnassa oli ulkoilu (96 %), liikunta (92 %), musiikki- ja ilmaisukasvatus (96 %) sekä kädentaidot (97 %). Vanhemmat eivät odottaneet lapsensa

saavan uskontokasvatusta leikkikoulussa. Erilaisia tapahtumia leikkikoululaisille toivoi 67 prosenttia vanhemmista. Perheet näkivät tärkeänä mahdollisuuden keskustella lapsensa kehityksestä henkilökunnan kanssa. Vanhemmista 85 prosenttia odotti henkilökunnalta keskustelua, 69 prosenttia kaipasi tukea lapsen kasvatukseen sekä 54 prosenttia vanhemmista olisi halunnut henkilökunnalta tukea vanhemmuuteensa.

Vanhemmat olivat sitä mieltä, että leikkikoulutoiminta tukee kotihoitoa, tärkeimmäksi tueksi he kokivat että lapsi saa virikkeitä ja ikätasoistaan seuraa osallistuessaan toimintaan. Leikkikoululaisten vanhemmat kokivat saavansa tukea kasvatukseen henkilökunnalta ja 78 prosenttia heistä oli sitä mieltä että toiminta tukee perheen arkea myös antamalla kotona olevalle vanhemmalle aikaa muuhun. Kysyimme perheiltä, kokivatko vanhemmat leikkikoulutoiminnan olevan osa perheen tukiverkkoa. Enemmistö oli sitä mieltä, että toiminta täydensi perheen tukiverkostoa, mutta 22 prosenttia koki asian päinvastaisesti. Leikkikoulutoiminta nähtiin tärkeänä perheiden arjen helpottajana.

”Tuo rytmiä päiviin ja viikkoihin. Katkaisee pitkiä kotijaksoja ja tuo vaihtelua.” (K 29)

Eriyksen merkittäväksi vanhemmat kokivat lapsen mahdollisuuden sosiaalisiin suhteisiin. Kaikki kyselyyn vastanneet vanhemmat kokivat merkittävänä asiana lapsen leikkikoulusta saamat kaverisuhteet.

”Mahdollisuus pitää isompi lapsi pääosin kotihoidossa, kun saa seuraa ja ryhmässä oloa leikkikoulussa”. (K 29)

Vanhemmat pitivät merkittävänä asiana lapsen mahdollisuutta osallistua ohjattuun toimintaan. Perheistä 76 prosenttia piti merkittävänä sitä, että leikkikoulutoiminta tukee kotikasvatusta ja perheillä on palvelun käyttämisen kautta mahdollisuus tutustua muihin samassa elämäntilanteessa oleviin perheisiin (69 %). Vanhemmista 65 prosenttia koki merkittävänä syynä palvelun käyttämiseen sen, että toimintaan osallistuminen helpottaa perheen arkea ja 53 prosenttia piti merkittävänä vanhemman omaa aikaa silloin kun lapsi osallistuu leikkikoulutoimintaan.

Kysyimme vanhempien mielipiteitä siitä, kuinka toimintaa heidän mielestään tulisi kehittää. Suurin osa toiveista liittyi loma-aikojen kestoon sekä toimintapäivien määrään ja pituuteen. Myös toiminnan alkamisajankohtaa ehdotettiin liukuvaksi tai alkamaan kokonaan toiseen aikaan.

”Perheiden tarpeet on erilaisia, mutta meille olisi sopinut myös useampi leikkikoulupäivä viikossa (5 päivänä viikossa). Tuntimäärä (3 t /päivä) on juuri sopiva.” (K 72)

Vanhemmat nostivat esille leikkikoulun henkilökunnan ja vanhempien välisen yhteistyön tärkeänä kehittämisen kohteena. Asioista tiedottaminen vanhemmille koettiin puutteellisena ja ohjaajilta toivottiin enemmän aikaa vanhempien kanssa tapahtuviin keskusteluihin, varsinkin hakutilanteissa.

”Tiedottamista toiminnasta esim. jos vakiohjaaja on sairaana tai muuten pidemmän ajan pois, siitä olisi mukava tietää etukäteen.” (K 25)

”Kerhopäivän kuulumisten vaihto hoitajan ja vanhemman kesken” (K 44)

Vanhemmat olivat huolissaan myös lapsiryhmien koosta sekä toiminnan jatkumisesta eri toimipisteissä. Perheet kokivat erityisen tärkeänä, että leikkikoulu-toimintaa olisi tarjolla mahdollisimman lähellä, sillä lasta kuljettavalla vanhemmalla ei välttämättä ollut autoa käytössään.

”Ryhmien koko säilytettävä riittävän pienenä, jotta lapset ehditään huomioida yksilöllisesti”. (K 64)

”Toiminnan jatkuvuutta. Leikkikoulu-toimintaa Savio-Kanniston alueella ei missään tapauksessa saa lopettaa!!! (K 33)

Perheet menettävät Kerava-lisän sisarkorotuksen kun he käyttävät avoimen varhaiskasvatuksen leikkikoulu-toiminnan palveluita. Vanhemmat kokivat tämän asian vaativan kehittämistä, sillä nyt voimassa oleva ratkaisu ei edistä ja tue kotihoitoa. Leikkikoulu-toimintaan osallistuvien lasten perheet asetetaan tällä menetelmällä eriarvoiseen asemaan seurakunnan tarjoamaa kerhotoimintaa käyttäviin perheisiin verrattuna.

”Suurin epäkohta on kuntalisän sisarkorotuksen evääminen leikkikoululaisilta. Ei 9h/vko poista äidiltä hoitovastuuta niin paljoa ettei sisaruslisää tarvitsisi maksaa ” (K 70)

”Keravalisän sisaruslisä tulisi maksaa myös leikkikoululaisista – sama käytäntö kuin srk:n kerhotoimintaa käytettäessä”. (K 28)

”Kuulinkin, että Keravalisä vähenee, kun lapsi on leikkikoulussa eli tämä ei ainakaan tue kotihoitoa!!!” (K 27)

Vanhemmat olivat yleisesti todella tyytyväisiä leikkikoulutoiminnan järjestämiseen ja toivoivat samanlaisen laadukkaan palvelun jatkuvan vastaisuudessa.

”Leikkikoulutoiminta on ollut aivan loistavaa, monipuolista, perheet huomioon ottavaa ja ammattitaitoista.” (K 37)

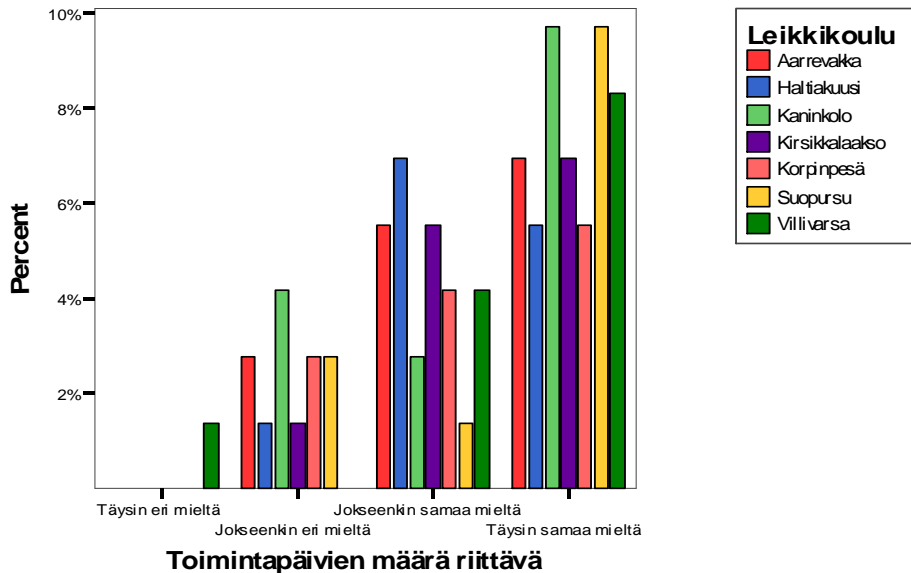
6.5 Vanhempien näkemykset toiminnasta ja sen laadusta

Perheet olivat todella tyytyväisiä leikkikoulujen eri toimipisteiden sijaintiin keväällä 2009 (90 %). Tässä kohtaa on syytä huomioida, että kyselyn toteuttamisen aikaan toimintaa oli tarjolla laajasti ympäri Keravaa. Syksystä 2009 alkaen toimintaa on tarjolla enää kolmessa toimipisteessä, jotka ovat Untola, Kurkela ja Päivölänkaari.

Perheet olivat myös pääosin tyytyväisiä leikkikoulujen toimipisteiden tiloihin ja kokivat ne oppimisympäristöltään viihtyisinä. Vanhemmat kokivat leikkikoulutoiminnan vastanneen heidän odotuksiaan ja 99 prosenttia koki saavansa tarpeeksi tietoa leikkikoulutoiminnan sisällöstä.

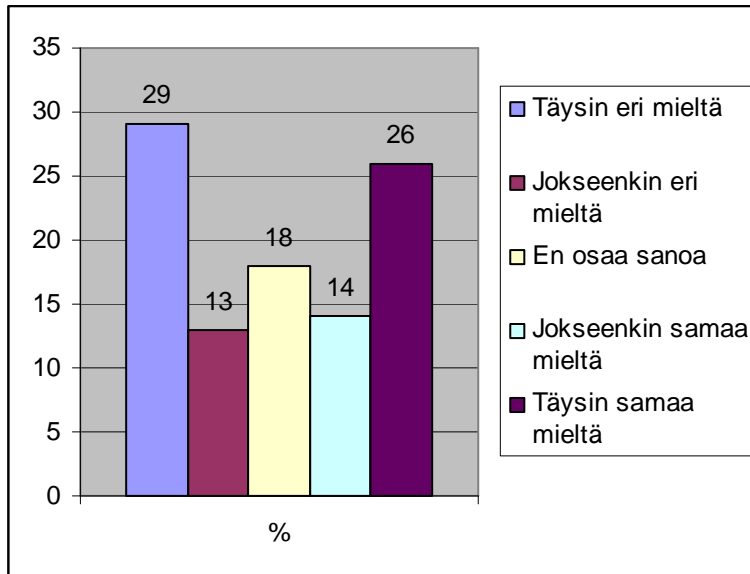
Suurin osa perheistä oli tyytyväisiä leikkikoulun toimintapäivien määrään ja päivien pituuteen. Perheistä 17 prosenttia olisi toivonut toimintapäiviä enemmän ja 20 prosenttia olisi toivonut leikkikoulupäivän olevan pidempi. Leikkikoulun toimintapäiviä oli tutkimusta tehtäessä yhdessä toimipisteessä kaksi, muissa toimipisteissä kolme. (Taulukko 4)

TAULUKKO 4. Vanhempien tyytyväisyys leikkikoulupäivien määrään leikkikouluissa

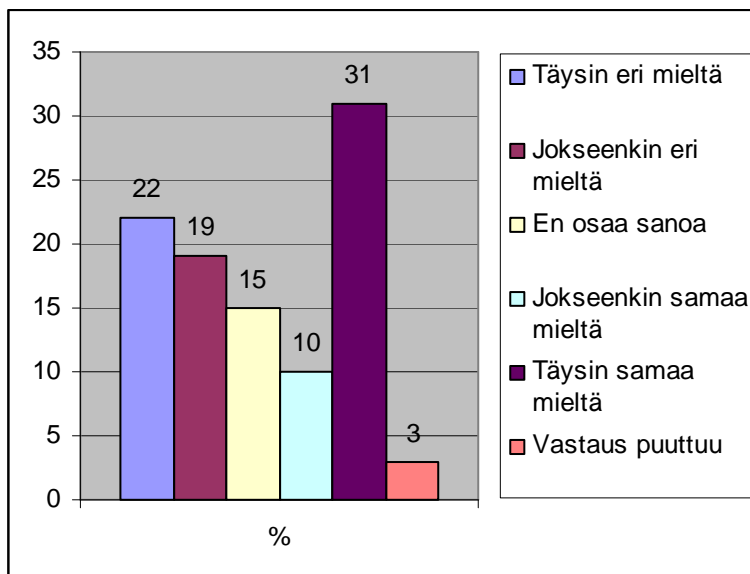
Vanhemmista 92 prosenttia koki saavansa tarpeeksi tietoa lapsensa päivästä leikkikoulussa ja 57 prosenttia koki pystyvänsä vaikuttamaan lapsensa päivään leikkikoulussa. Perheet kokivat, että leikkikoulun henkilökunta huomioi perheen kasvatustavoitteet ja kasvatustavoitteissa sovitut tavoitteet muodostavat tärkeän kokonaisuuden, jota molemmat osapuolet noudattavat. Vanhemmat kokivat, että heidän lapsensa viihtyvät leikkikoulussa ja henkilökunta huomioi lapsen yksilöllisesti tulo- ja hakutilanteissa. Vanhemmat olivat tyytyväisiä toimintaan (85 %) ja kokivat toimintaan osallistumisen myönteiseksi ja tärkeäksi lapsen kehityksen kannalta. Vanhemmista 75 prosenttia ilmoitti saavansa lastenhoitoapua sukulaisilta ja ystäviltä, kuitenkin neljännes perheistä oli ilman sukulaisista ja ystävistä muodostuvaa tukiverkkoa. Lasten vanhemmat kokivat, että leikkikoulutoiminta tukee kotihoitoa. Kysyttäessä vanhempien mielipidettä kokivatko he leikkikoulutoiminnan olevan vaihtoehtona päiväkotihoidolle, vanhempien mielipiteet jakaantuivat. (Taulukko 5)

TAULUKKO 5. Leikkikoulu on vaihtoehto päivähoitolle

Vanhemmat kokivat, että yhteistyö leikkikoulun henkilökunnan kanssa on toimivaa. Vanhemmista 60 prosenttia koki saavansa tarpeeksi tietoa avoimen varhaiskasvatuksen muista palveluista. Tiedustelimme perheiden aikomuksia hoitaa lapsensa kotona siihen asti kun nuorimmainen täyttää kolme vuotta. Tämän kysymyksen kohdalla perheiden vastauksissa oli suurin hajonta, johtuen perheiden erilaisista elämäntilanteista. (Taulukko 6)

TAULUKKO 6. Lapset hoidetaan kotona kunnes nuorimmainen täyttää kolme vuotta

Kyselyn lopussa tiedusteltiin vanhemmilta, mitä muuta apua tai tukea he toivoisivat perheelleen Keravan kaupungilta. Perheiltä tuli paljon lapsiperheiden palveluihin liittyviä kehittämissuhteita. Vanhemmat kokivat, että erilaisia päivähoiton malleja tulisi kehittää ja kotihoidon sekä leikkikoulun hyvää yhdistelmää tulisi tukea taloudellisesti. Useat vanhemmat haluaisivat hoitaa lapsiansa pidempään kotona, mutta heillä ei ole siihen taloudellisia resursseja kotihoidon tuen loppuessa nuorimman täytettyä kolme vuotta.

”Toivoisin isompaa kuntalisää. Oli väärä ratkaisu pudottaa summaa. Ja että sitä maksettaisiin siihen saakka kunnes lapsi täyttää 3-vuotta. Kannustaisi taloudellisesti perheitä hoitamaan lapsia pidempään kotona. (K 10)

Vanhemmat toivoivat kuntalisän maksamista pidempään sekä sisarkorotuksen maksamista myös leikkikoulutoiminnassa oleville lapsille. Kerava-lisän saamisen kriteereitä moitittiin liian tiukoiksi; useat perheet ovat kokonaan ilman lisää vaikka he hoitavat lapsiaan kotona.

”Keravalisää pitäisi maksaa kaikille äideille riippumatta työpaikasta yms. itsellä 9 lasta enkä saa sitä lisää lainkaan! (enkä ole koskaan saanutkaan)” (K 24)

Perheet toivoivat satunnaista lastenhoitoapua esimerkiksi silloin jos toinen vanhemmista sairastuu. Vanhemmat kokivat perheneuvolan jonojen olevan liian pitkiä ja puheterapian keskittäminen terveyskeskukseen koettiin hankalana. Vanhemmat toivoivat allergia- ja astmalapsille omaa päiväkotia, kuten lähikunnissa.

Avoimien varhaiskasvatuspalveluiden kehittämiseksi vanhemmilla oli paljon ehdotuksia. He toivoivat useampana päivänä viikossa toimintaa, johon lapset ja vanhemmat voisivat osallistua yhdessä.

”Toivoisin toimintaa keskuksissa sisätiloissa toimivien perhepiirien ja avointen kerhojen olevan auki perheille kaikkina arkipäivinä, jotta huonon kelin sattuessa olisi mahdollisuus tavata muita vanhempia ja lapsia muuallakin kuin puistossa. Nykyinen kerta viikossa on mielestäni liian vähän.” (K 14)

Vanhemmat kokivat leikkikoulujen sulkemisuhan erittäin huonona asiana ja toivoivat toiminnan jatkuvan edelleen ympäri kaupunkia. Lasten vanhemmilla oli erittäin suuri huoli leikkikoulutoiminnan tulevaisuudesta ja siitä mihin suuntaan toimintaa kehitetään. Palvelu koettiin tärkeäksi ja sillä nähtiin olevan kotihoitoa tukeva vaikutus. Leikkikoulutoiminta nähtiin vaihtoehtona osapäivähoidolle päiväkodissa.

”Leikkikoulutoiminnan loppuminen Saviolta on erittäin harmillista. Tämä ajaa vanhemmat väkisin hakemaan päivähoitopaikkaa.” (K 37)

”Leikkikoulutoiminnan lopettaminen Keravan eri alueilta (esim. Ahjo) on keravalalaisten perheiden asettamista eriarvoiseen asemaan ja säästämistä erittäin väärästä asiasta” (K 22)

”Toivottavasti leikkikoulutoimintaa ei supisteta liikaa ja ryhmäkokoja ei kasvateta vaikka leikkikouluja yhdistetään. Leikkikoululla on suuri positiivinen vaikutus pikkulapsiperheen arkeen. Varhaiskasvatuspalveluita lisäämällä saadaan kotihoito suosittumaksi eikä päiväkodit täyty osapäivähoidon tarvitsijoista.” (K 59)

Perheet olivat sitä mieltä, että myös muuta avoimen varhaiskasvatuksen toimintaa pitäisi olla tarjolla niin sanotun lähipalvelun periaatteella.

”Avoimet päivähoitopalvelut keskittyvät liialti Untolan toimintakeskukseen, pitäisi olla tarjontaa eri puolilla kaupunkia.” (K 59)

Kotihoidon valinta on vanhemmille hyvin henkilökohtainen asia ja perheet, jotka valitsevat lapselleen kotihoidon joutuvat usein perustelemaan valintaansa. Usein kotihoidon valinneiden perheiden taloudellinen tilanne on työssäkäyvien vanhempien perheitä huonompi. Vanhemmat kokivat kuitenkin, ettei pelkkä taloudellisen tuen lisääminen riitä, vaan tärkeää olisi myös kotona olevan vanhemman ”työpanoksen” yhteiskunnallinen arvostaminen.

”Enemmän arvostusta ja tukea vanhemmille jotka haluavat hoitaa lapsen kotona.” (K 53)

6.6 Havainnoinnin anti

Havainnoinnin tavoitteena oli selventää vastauksia tutkimuskysymyksiin keräämällä lisää tietoa kyselylomakkeeseen verrattuna erilaisista lähtökohdista. Havainnoinnin avulla saatu materiaali antoi hieman erilaista kuvaa leikkikoulu-toiminnasta, ei niinkään vaikuttavuuden osalta, mutta kasvatuskumppanuuden toteutumisen sekä varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjen osalta. Havainnoinnin avulla saimme tietoa leikkikoulu-toiminnasta myös lasten ja henkilökunnan näkökulmasta. Havainnointiaineistossamme on mukana myös vanhempien kanssa käytyjen keskustelujen tuottamaa materiaalia ja ajatuksia. Vanhempien kanssa käydyt keskustelut toivat esiin kehittämiskohteita ja toiveita leikkikoulu-toiminnan järjestämiselle huomattavasti enemmän kuin kyselylomakkeen vastaukset. Havainnoinnistamme tehdyt muistiinpanot on jaettu neljään eri teemakokonaisuuteen (resurssit, kasvatuskumppanuus, toiminnan sisältö ja lapset), jotka tosin useassa kohdin liittyvät kiinteästi toisiinsa.

6.6.1 Leikkikoulu-toiminnan resurssit

Ensimmäinen teemakokonaisuus käsittelee leikkikoulu-toiminnan resursseja (henkilökunnan määrä ja koulutustaso, leikkikoulun tilat ja oppimisympäristö) eri toimipisteissä sekä niiden vaikutusta toimintaan. Leikkikoulu-toiminnan resurssit jakautuivat todella epätasaisesti. Resurssien epätasaisuus toimipisteiden välillä vaikutti toiminnan toteuttamiseen monella eri tasolla, mutta ei havaintojemme mukaan ole kuitenkaan suoranaisesti verrattavissa toiminnan laatuun. Resursseiltaan heikommassa leikkikoulun toimipisteissä voitiin toimintojen ja työn hyvällä organisoinnilla sekä henkilökunnan kykyjen ja motivaation avulla toteuttaa yhtä hyvää ja laadukasta, tai jopa parempaa leikkikoulu-toimintaa.

Leikkikoulu-toiminnan ollessa laajojen muutossuunnitelmien kohteena tutkimuksemme toteuttamisen aikana, oli vanhemmilla huoli palvelujen jatkumisesta ja siihen kohdistuvista uudistuksista. Vanhemmat toivat esille kiitollisuutta henkilökuntaa sekä palvelun järjestämistä kohtaan, ärtymystä, suuttumusta ja jopa surua palvelun supistamisen suunnitelmia kohtaan sekä hyvin perusteltuja kannanottoja leikkikoulu-toiminnan merkityksellisyyden puolesta.

Leikkikoulujen toimipisteiden tilat olivat hyvin erilaisia toisiinsa verrattuina. Toisilla leikkikouluilla oli omat tilat ja toisilla ei ollut pysyvää omaa tilaa lainkaan. Yhdessä toimipisteessä leikkikouluryhmälle ei ollut sisätiloja lainkaan yhtenä päivänä viikossa, silloin leikkikoululaiset viettivät koko kolmetuntisen päivän ulkona ja söivät myös evänsä siellä. Muina päivinä leikkikoululaiset saattoivat vaihtaa tilaa jopa useamman kerran leikkikoulupäivän aikana. Oppimisympäristöt oli rakennettu hyvin erilaisiksi toimipisteestä riippuen ja ympäröivää seutua tai muita tiloja käytettiin vaihtelevassa määrin, useimmiten oppimisympäristöä kuitenkin laajennettiin lähiympäristöön säännöllisesti mahdollisuuksien mukaan. Osassa toimipisteitä tilat ja materiaalit oli järjestetty lähinnä leikkikoulun toimintaa ja tarpeita ajatellen, mutta kaikilla leikkikouluilla ei ollut käytössään kokonaan omaan tarkoitukseen käytettäviä tiloja, vaan niitä käytettiin myös päiväkodin tai koululaisten aamu- ja iltapäivähoidon tarpeisiin. Tilat olivat erilaisia myös kokonsa suhteen, joissain toimipisteissä leikkikoulutoiminnalle oli rajattu yksi huone ja osassa taas oli kokonainen rakennus tai huoneisto leikkikoululaisten käytössä. Tilojen (ja muidenkin resurssien) ollessa rajallisemmat toimintaa toteutettiin yleensä koko ryhmälle kerrallaan, eikä vapaan leikin rakentumiselle ollut niin paljon mahdollisuuksia.

Henkilökuntaresurssien vaihtelu oli suurta ja asetti sekä henkilökunnan toimintamahdollisuudet että palvelua käyttävät perheet ja lapset hyvin eriarvoiseen asemaan. Parhaimmillaan leikkikoulun toiminnasta vastasi tai toimintaan osallistui kolmesta neljään aikuista kerrallaan. Leikkikoulutoimintaa toteutettiin myös vain yhden ohjaajan voimin muutamassa toimipisteessä. Yhden työntekijän toimipisteissä toiminta oli haavoittuvaista ja monelta kannalta katsottuna todella vaativaa. Henkilökunnan koulutuksessa oli myös eroavaisuuksia. Lapsiryhmän toiminta muodostui käytännössä joustavammaksi niissä toimipisteissä, missä henkilökuntaa oli enemmän. Yhden ohjaajan valvonnassa lasten oli turvallisuuden säilymisen vuoksi liikuttava paikasta toiseen yhtenä ryhmänä, joten joskus pitkäkestoinenkin jonottaminen ja odottaminen olivat läsnä kaikissa päivän siirtymätilanteissa. Toiminta oli selkeämmin suunniteltua ja strukturoidumpaa yhden ohjaajan toimipisteissä, sillä hetkessä eläminen ei olisi ollut mahdollista ilman kaaoksen syntymistä. Useamman ohjaajan vastatessa leikkikoulun toi-

minnasta, oli toimintakokonaisuuden luominen lapsilähtöiseksi ja yksilölliset tarpeet huomioivaksi helpompaa.

Leikkikoulutoiminta eri toimipisteissä ei ollut rakenteellisesti yhtenäistä, vaan jokaisella toimipisteellä oli oma johtajansa, useimmiten samassa yhteydessä toimivan päiväkodin johtaja. Johtajilla oli hyvin erilaisia näkemyksiä leikkikoulutoiminnasta ja joillain ei ollut juurikaan tietoa siitä, miten sitä heidän johtamassaan toimipisteessä toteutettiin. Leikkikouluilla ei myöskään ollut Keravan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi mitään yhteisiä toimintamalleja, yhteistyön muotoja tai keskinäistä verkostoitumista. Työntekijät tai jopa tiimit kokivat olevansa työssään pääosin yksin ja ilman tukea tai arvostusta, sekä toisarvoisessa asemassa päiväkotityötä tekeviin työntekijöihin nähden. Leikkikoulutoimintaan kohdistuneet muutokset koettiin raskaasti myös henkilökunnan keskuudessa. Työntekijät tunsivat epävarmuutta oman työnsä jatkumisesta, kokivat huolta perheiden ja lasten kasvun puolesta sekä toiminnan supistamisen oman työnsä vähättelyksi ja tekemänsä kehittämistyön ponnistelut hukkaanheitetyiksi.

6.6.2 Kasvatuskumppanuuteen tähtäävät käytännöt

Havaintojemme keskeisin teema on kasvatuskumppanuuteen tähtäävissä käytännöissä ja niiden toteutumisessa. Yhtenä tutkimuskysymyksenämme on ollut kasvatuskumppanuuden toteutuminen leikkikoulutoiminnassa, joten se on suunnannut havainnointiamme tarkastelemaan leikkikoulujen toimintatapoja, menetelmiä, työn organisointia sekä henkilökunnan työskentelyä kasvatuskumppanuuden toteutumisen tai toteutumismahdollisuuksien näkökulmasta.

Leikkikoulujen eri toimipisteiden välillä löytyi paljon eroja sekä toimintatavoissa, käytännöissä että resurssien antamissa mahdollisuuksissa toteuttaa kasvatuskumppanuutta. Kasvatuskumppanuuden toteutuminen leikkikoulutoiminnassa perustui pääosin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyviin keskusteluihin, joita järjestettiin tarpeen ja vanhempien halukkuuden mukaan yhdestä kolmeen toimintavuoden aikana. Joissain yksiköissä myös päivittäisillä keskusteluilla lapsen tuonti- ja hakutilanteissa oli merkityksensä, mutta useimmissa niille ei

ollut juurikaan aikaa tai mahdollisuuksia. Suuri osa vanhemmista olisi kaivannut enemmän aikaa juuri päivittäiselle keskustelulle ja samalla enemmän tietoa lapsen leikkikoulun aikaisista tapahtumista.

On selvää, että kolmen tai neljän työntekijän tiimillä on erilaiset mahdollisuudet esimerkiksi jokapäiväiseen keskusteluun vanhempien kanssa kuin yhdellä ainoalla leikkikouluohjaajalla. Erot lapsen tuonti- ja hakutilanteisiin liittyvien päivittäisten keskusteluiden merkityksessä kasvatuskumppanuuden toteutumiselle eivät kuitenkaan selittyneet näin yksinkertaisesti vain resurssikysymyksenä. Yksin työskentelevä ohjaaja oli paikalla ja käytettävissä yleensä aina lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, joten päivittäiset kohtaamiset ja keskustelut vanhempien kanssa toteutuivat, joskus rauhassa ja joskus rauhattomammin. Joissain toimipisteissä henkilökuntaa olisi ollut riittävästi perusteellisillekin keskusteluille, mutta päiväjärjestys tai muut toimintakäytännöt eivät mahdollistaneet vanhempien kohtaamista ja keskustelujen käymistä. Päivittäisiä keskusteluja estäviä käytäntöjä olivat esimerkiksi ovien avaaminen vanhemmille ja lapsille tarkalla kellonlyömällä, jolloin kaikki perheet saapuivat yhtä aikaa paikalle tai lasten lähteminen leikkikoulusta niin, että he odottivat vanhempiaan puettuina ja reppu selässä eteisessä, jolloin vanhempien ei tarvinnut tulla edes puhe-etäisyydelle. Keskusteluille ei tehty tilaa, vaikka siihen olisi ollut resurssien puolesta mahdollisuuksia. Joissain toimipisteissä taas päivittäistä keskustelua pidettiin niin tärkeässä arvossa, että työntekijät käyttivät siihen osan jopa omasta ruokataustaan.

Havaintojemme avulla pyrimme arvioimaan kasvatuskumppanuuden periaatteen toteutumista leikkikoulutoiminnassa. Ikävää kyllä, päällimmäiseksi havainnoksi jäi se, ettei kasvatuskumppanuus toteudu arjessa kovinkaan hyvin. Tätä havaintoa tukivat myös monien vanhempien mielipiteet asiasta. Vanhemmat olivat kyllä pääosin tyytyväisiä leikkikoulutoimintaan ja sen järjestelyihin, mutta varsinaista tukea vanhemmuudelle tai omia vaikutusmahdollisuuksiaan vanhemmat eivät kokeneet kovinkaan hyviksi. Yhteistyö vanhempien ja henkilökunnan välillä vaikutti kuitenkin luottamukselliselta ja kunnioittavalta sekä pääosin hyvin toimivalta. Havaintojemme perusteella suurin yksittäinen kasvatuskumppanuuden toteutumista vaikeuttava seikka on konkreettisesti ajan puute.

Lapset tuodaan ja haetaan pääosin yhtä aikaa, joten useimmiten rauhallista aikaa ja mahdollisuuksia päivittäisille kohtaamisille ja henkilökohtaisille keskusteluille ei juuri ole, varsinkaan niissä toimipisteissä missä työntekijöitä on vain yksi.

Kasvatuskumppanuuden yhtenä elementtinä on myös varhainen puuttuminen lapsen kehityksessä havaittaviin haasteisiin. Leikkikoulupalvelua käyttävillä perheillä tulisi olla mahdollisuus samoihin varhaiskasvatuksen palveluihin kuin päivähoiton asiakkailla. Kiertävän erityislastentarhanopettajan palveluita tai ohjausta ei kuitenkaan sen erityisemmin käytetty missään yksikössä, vaikkakin melkein jokaisessa ryhmässä oli, tai oli ollut, ainakin yksi henkilökunnan mielestä erityistä tukea tarvitseva lapsi.

6.6.3 Leikkikoulutoiminnan sisällöistä

Leikkikoulujen toimintasisällöt olivat erilaisia, ja poikkesivat toisistaan paljon myös suunnitelmallisuuden tai suunnittelemattomuuden näkökulmasta. Suuri ero oli myös toiminnallisuuden määrällä sekä ohjaajien osallistumisella ja lasten kanssa yhdessä tekemisellä. Kaikkien leikkikoulun toimipisteiden toiminta pohjautui Keravan varhaiskasvatussuunnitelmaan, mutta sen tarkempia suunnitelmia toiminnalle ei joka paikassa ollut. Keravan varhaiskasvatussuunnitelmassa painotettavaa leikkiä pidettiin tärkeänä ja sille annettiin paljonkin aikaa, mutta vain yhdessä leikkikoulussa sen toteutumiselle oli harkitusti tehty suunnitelma jota myös noudatettiin.

Leikkikoulun toiminta-aika on vain kolme tuntia kerrallaan, josta aikaa kuluu jo paljon eväiden syömiseen ja ulkoiluun. Toiminnan sisällössä on siksi todella haasteellista pyrkiä huomiomaan kaikki varhaiskasvatussuunnitelmassa esitetyt asiat ja toimintasisällöt. Niissä toimipisteissä missä toimintaa oli suunniteltu kokonaisvaltaisesti pidemmälle ajanjaksolle toimintojen sisältöjä teemoittamalla, varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet näyttivät toteutuvan paremmin ja laajemmin. Tavoitteiden toteutumiseen auttoivat myös oivallukset siitä, miten erilaisia asioita ja kasvatussisältöjä yhdisteltiin arjen perustoimintoihin.

6.6.4 Millaisia ovat leikkikoulun lapset?

Neljäs havainnoimalla löydetty teema käsittelee leikkikoulun lapsia ja heidän toimintaansa. Varsinkin tämä teemakokonaisuus on muulla tavalla kerätystä tutkimusaineistostamme poikkeava, mutta täydentää tutkimuksemme kokonaisuutta hyvin antamalla asiaan yhden tärkeän näkökulman lisää. Jo ensimmäisten viikkojen aikana huomasimme lasten toimivan ja käyttäytyvän leikkikoulussa osin erilailla kuin kokopäivähoidossa päiväkodin puolella. Tämä ilmeni lähinnä siten, että lapset tulivat leikkikouluihin yleensä aina hyväntuulisina ja innokkaina. Päivän aikana lapset eivät juuri kinastelleet keskenään, eivät kyseenalaistaneet aikuisten ohjeita, osallistuivat innokkaasti toimintaan, eivät kiukutelleet turhasta ja käyttäytyivät enemmän aikaa toiset huomioon ottavasti ja ystävällisesti. Pohdimme tätä asiaa myös ääneen leikkikouluissa, eikä kysymys ollut vierasko-reudesta tai poikkeavasta käytöksestä meitä uusia aikuisia kohtaan, vaan sellaisia lapset yleisesti leikkikoulupäivien aikana olivat.

Lapsiryhmiin mennessämme saimme aina hyvän vastaanoton lapsilta, nopeasti luottamuksen osoituksia sekä roolin ryhmän ohjaajana. Lapset olivat luottavaisia sekä meitä että vakituista henkilökuntaa kohtaan. Osa lapsista tosin tuntui käyttäytyvän korrektisti ja varauksellisesti tietyissä tilanteissa ja tiettyjen aikuisten kanssa. Henkilökunnan joukossa oli havaittavissa eroja lapsiin suhtautumisessa, lähinnä siinä, kuinka sensitiivisesti, tasa-arvoisesti tai tilannesidonnaisesti lapset huomioitiin, kuinka lapsille tai lapsista puhuttiin sekä miten lasten osallisuutta tuettiin.

7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimusprosessia tarkasteltaessa ja tutkimusta toteutettaessa on tärkeää arvioida sen luotettavuutta sekä tarkastella koko tutkimusprosessia eettisestä näkökulmasta. Raportoinnin tulee olla selkeää ja siinä tulee esitellä mahdollisimman tarkasti käytettävät menetelmät sekä ilmoittaa tutkimuksessa mahdollisesti esiintyvät puutteet. Lähdemateriaalia etsittäessä on hyvä tarkastella lähteitä ja niiden alkuperää kriittisesti. Lähteitä käytettäessä on tärkeää merkitä lähdeviitaukset, toisen kirjoittajan tekstiä ei missään nimessä saa esittää omasta tekstistään. Tutkimustuloksia yleistettäessä on käytettävä tarkkaa harkintaa ja on syytä olla kriittinen tulkintojen suhteen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 26–27; Vilka 2005, 29.)

Tutkimuksemme ei kuvaa yleisesti leikkitoiminnan sisältöä ja vaikuttavuutta, mutta antaa varmasti todennäköisen kuvan Keravan avoimen varhaiskasvatuksen leikkikoulutoiminnan tilasta tänä tietynä aikana. Samalla tutkimusmenetelmällä kerätty aineisto antaisi Keravalla varmasti erilaisen tuloksen, jos tutkimus toteutettaisiin nyt, koska toiminta on jatkuvassa muutoksessa ja kehittyä käyttäjien ja taloudellisten tarpeiden mukaan. Tutkimus antaa luotettavan tuloksen tietyn ajanjakson toiminnasta, senhetkisten käyttäjien kuvaamana. Tutkimuksemme toteuttaessa olemme arvioineet käyttämiämme lähteitä kriittisesti ja tutustuneet käsiteltäviin asioihin usean eri kirjoittajan näkökulmasta sekä peilanneet omia ajatuksiamme suhteessa muiden tutkijoiden teksteihin. Olemme käyttäneet tutkimusta toteuttaessa useampaa menetelmää, jolloin olemme saaneet tutkimukseemme laajan ja monipuolisen, luotettavan aineiston.

Lomakekyselyn toteuttaminen aineiston keräämisen menetelmänä on hyvä, jos pyritään kerralla saamaan tietoa suurelta joukolta. Lomakekysely on suhteellisen nopea toteuttaa ja sen avulla pystytään kysymään asioita kaikilta tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä täsmälleen samalla tavalla. Kyselylomakkeen heikkoutena voidaan pitää, etteivät vastausvaihtoehdot välttämättä ole tarpeeksi lähellä vastaajien mielipidettä. Toisena heikkoutena voidaan pitää sitä, että toisinaan vastaajat saattavat antaa vastauksia, jotka poikkeavat heidän oikeasta

mielipiteestään tai heillä ei ole tarkkaa kuvaa kyselyn käsittelemästä aiheesta. Kolmantena heikkoutena voidaan pitää kyselylomakkeen vastauskatoa eli sitä, kuinka moni kyselylomakkeen saanut henkilö jättää vastaamatta kyselyyn. (Vilkkä 2005, 189–190.)

Tutkimuksessamme vastaajat olivat palvelun käyttäjiä, joten heillä oli tietoa kyseisestä toiminnasta ja motivaatio toiminnan kehittämiseen, joten oletamme, että vastaukset olivat rehellisiä. Halusimme saada mahdollisimman suuren vastausprosentin kyselyyn, jotta tutkimusaineisto vastaisi luotettavasti tutkimuskysymyksiin. Tämän vuoksi päädyimme järjestämään vastaajille kahvitilaisuuden, jonne he saivat henkilökohtaisen kutsun ja selvityksen tutkimuksen tavoitteista ja taustoista.

Kyselylomakkeen avulla saadaan tietoa ihmisten tuntemuksista ja siitä, kuinka he ajattelevat. Havainnoinnin avulla saadaan tietoa siitä, kuinka ihmiset toimivat. Havainnoinnin etuna on konkreettinen ja suora tieto tutkittavasta ilmiöstä. Menetelmän huonona puolena voidaan pitää sitä, että havainnoijan läsnäolo saattaa saada havainnoinnin kohteena olevat ihmiset muuttamaan toimintaansa. Toisena menetelmän haittapuolena voidaan pitää sitä, että tutkijan objektiivisuus kärsii kun hän työskentelee tutkittavan ryhmän parissa. (Vilkkä 2005, 208–209.)

Havainnointimme luotettavuutta lisää se, että tutkimuksessa käytettiin rinnakkaishavainnointia eli kaksi tutkijaa sai samankaltaisia tuloksia. Kahden tutkijan käyttö antoi mahdollisuuden kirjata havainnot heti niiden tapahduttua muistiin, jolloin väärinmuistamisen mahdollisuus poistui verrattuna havaintojen kirjaamiseen vasta myöhemmin. Havainnoimme kaksi viikkoa kerrallaan yhdessä toimipisteessä, joten tutkittavien henkilöiden oli hyvin vaikea muuttaa käyttäytymistään koko havainnoinnin ajaksi, kuten lyhytaikaisessa havainnoinnissa saattaa käydä. Havainnointimme heikkoutena voidaan pitää sitä, että havainnointi voitiin resurssien puutteen vuoksi toteuttaa vain neljässä toimipisteessä.

Tutkimuksen pätevyys eli validiteetti tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata tutkittavaa asiaa. Tutkimuksen pätevyyttä tarkastellessa on hyvä pohtia kuin-

ka tutkimuksen vastaajat ovat ymmärtäneet kyselylomakkeen kysymykset. Miten tutkijat ovat pyrkineet varmistamaan, että tutkimukseen vastanneet henkilöt ovat ymmärtäneet kysymykset niin kuin tutkijat ovat tarkoittaneet? Tulokset eivät ole päteviä, jos kyselyyn vastanneet henkilöt ovat ymmärtäneet tutkittavan asian eri tavalla kuin tutkija tarkoitti, ja tämä on hyvä huomioida jo tutkimuslomaketta suunnitellessa. (Vilkkä 2005, 161; Hirsjärvi ym. 226–227.)

Tutkimuksessa olemme käyttäneet kyselylomakkeen tukena havainnointia, jolloin olemme voineet käyttää havaintojamme kyselylomakkeen laadinnan apuna. Kyselylomaketta laatiessa olemme käyttäneet useita asiaan perehtyneitä lukijoita ja hyväksyttäneet heillä kyselylomakkeen materiaalia. Olemme ennen tutkimuksen toteuttamista testanneet tutkimuslomaketta joukolla vastaajia, jotka koostuivat suunnilleen samanikäisistä ja samassa elämäntilanteessa olevista henkilöistä kuin kyselyyn vastanneet henkilöt. Arvioidessamme tutkimuksen pätevyyttä tutkimusta suunniteltaessa, päädyimme olemaan itse paikalla, kun kyselyyn osallistuvat henkilöt vastaisivat lomakkeeseen. Läsä olemisessä oli monia etuja ja tutkimuksen validiteettia lisääviä näkökulmia. Lomakkeessa olevien kirjallisten ohjeiden lisäksi annoimme täsmennetyt ohjeistuksen myös suullisesti sekä opastimme kysymään lisäohjeita tai selvennystä tarvittaessa. Toteutimme kyselylomakkeentutkimuksen seitsemässä toimipisteessä ja pyrimme luomaan jokaisessa pisteessä vastaajille samankaltaiset olosuhteet.

Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten tarkkuutta ja sitä kuinka hyvin mittaustulokset ovat toistettavissa. Tutkimustulosten toistettavuudella tarkoitetaan sitä, että toisen tutkijan toteuttaessa saman kyselyn samaiselle joukolle tulokset olisivat täsmälleen samanlaisia. Asiaa voidaan tarkastella myös siten, että tutkimustulokset ovat luotettavia ainoastaan siinä ajassa ja paikassa missä ne toteutetaan. Tutkimusta voidaan pitää luotettavana silloin, jos kaksi tutkijaa päätyy samaan tutkimustulokseen. Tutkimuksen kokonaisluotettavuus muodostuu tutkimuksen pätevyydestä ja luotettavuudesta. Tämä tarkoittaa, että jos kyselyn otos edustaa kattavasti perusjoukkoa ja tutkimusmenetelmän mittaristo on luotettava, niin tutkimuksen kokonaisluotettavuus on hyvä. (Vilkkä 2005, 161–162; Hirsjärvi ym. 226.)

Tutkimustulosten luotettavuutta olemme pyrkineet lisäämään siten, että lomakekyselyn tuloksia täydentämään on käytetty kahden tutkijan tekemiä havaintoja. Kyselylomakkeiden tutkimustuloksia analysoitaessa on havainnoimalla saadusta aineistosta ollut suuri hyöty. Olemme pystyneet tulkitsemaan vastauksia paremmin ja kokonaisvaltaisemmin tietäessämme konkreettisesti leikkikoulu-toiminnan sisällöistä ja eri leikkikoulujen tavasta toimia.

Tutkimustuloksia arvioitaessa on hyvä tarkastella tutkijoiden tekemiä valintoja, sillä nämä valinnat ovat tutkimustulosten kannalta hyvin oleellisia. Tutkijoiden tekemät rajaukset ja valinnat paljastavat tutkijoiden näkökulman aiheeseen. Kyselylomakkeessa tutkija määrittelee, mitkä asiat ja näkökulmat otetaan tarkastelun kohteeksi. Tutkijan tutkimusprosessin aikana tekemät valinnat vaikuttavat omalta osaltaan tutkimuksen tuloksiin. Millainen on tutkijoiden oma arvopohja sekä kenen näkökulmasta tutkimus tehdään, ovat kysymyksiä, joihin tutkijan on hyvä kysyä vastausta itseltään ennen tutkimuksen alkua sekä tutkimusprosessin aikana. (Pohjola 2003, 58–60.)

8 POHDINTA

Leikkikoulutoimintaan kohdistuvien uudistusten ja supistusten toteutuminen kesken tutkimuksen aiheutti paljon pohdintaa ja huolta kaikille leikkikoulutoiminnassa mukana oleville. Muutokset leikkikoulutoiminnassa toivat mukanaan lisähaasteita myös tutkimusprosessiin ja muokkasivat tutkimuksen tavoitteita mielessämme uuteen suuntaan. Keravan leikkikoulutoiminnan kehittämisen ja vaikuttavuuden perustelemisen lähtökohta täsmentyi pohdinnaksi leikkikoulutoiminnan tulevaisuuden haasteista ja mahdollisuuksista. Tutkimuksen uudeksi tavoitteeksi muotoutui pyrkimys vaikuttaa tämän tutkimuksen tulosten avulla tulevaisuuden valintoihin Keravalla. Leikkikoulutoiminnan laadun ja toiminnan kehittämistyö saattaa olla helpompaa nyt, kun toimintaa on vähemmän. Toivomme, että tutkimuksemme puoltaa toiminnan uudelleen laajentamista takaisin lähipalveluksi taloudellisen tilanteen kohennuttua.

Varhaiskasvatuksen laatua arvioitaessa on tärkeää muistaa, kenen tarpeista ja lähtökohdista laatua tarkastellaan. Kyselylomakkeessa vanhemmat arvioivat leikkikoulutoimintaa omista lähtökohdistaan, havainnointi kertoo leikkikoulutoiminnasta tutkijoiden näkökulmasta, mutta havaintojen avulla on pyritty tarkastelemaan asioita myös henkilökunnan sekä lasten toiminnan ja puheen välityksellä. Lasten, vanhempien, kasvatushenkilöstön sekä tutkijoiden näkemykset leikkikoulutoiminnan laadusta ja toteuttamisesta ovat osin yhteneväisiä ja osin erilaisia, ja olemme pyrkineet tuomaan esille kaikkien näkökulmien vaikutukset leikkikoulutoiminnan kehittämisehdotuksiin.

8.1 Leikkikoulutoiminnan vaikuttavuus ja tuki kotihoidolle

Perhearvot ovat tärkeitä myös nyky-yhteiskunnassa. Perhettä arvostetaan, mutta se ei näy vanhempien ajankäytössä, suomalaiset ovat tehtyjen työtuntien valossa työkeskeisiä. Tilastot osoittavat myös että työtunnit kasautuvat lapsiperheisiin ja varsinkin pienten lasten isille; kun äiti hoitaa kotona lapsia, isän on ansaittava enemmän. Tutkimusten mukaan vanhemmat kokevat myös työn vaa-

timusten heijastuvan häiritsevästi perhe-elämään ja vanhemmuuteen. (Kinnunen & Mauno 2002, 99–100, 103–106.)

Lasten kotihoidon tuki on muuttanut käytäntöjä ja asenteita pienten lasten hoidosta. Yhteiskunta, vanhemmat ja kasvatuksen ammattilaiset pitävät tänä päivänä normaalina sitä, että lapsi on kotihoidossa ensimmäiset vuotensa. Lastenhoitopolitiikalla, johon lasten kotihoidon tukikin kuuluu, on luotu perheen toiselle vanhemmalle mahdollisuus valita tilapäinen kokopäiväinen kotihoito kokopäiväisen työssäkäynnin sijasta. Näiden kahden vastakkaisen vaihtoehdon väliin sijoittuvat vaihtoehdot puuttuvat yhteiskunnastamme lähes täysin. Sekä koti- että päivähoitoa tarvitaan, mutta tärkeää olisi myös luoda niiden välille uudenlaisia lastenhoidon muotoja ja mahdollisuuksia. (Anttonen 2003, 184–185.)

Arvioitaessa leikkikoulutoiminnan järjestämisen vaikuttavuutta Keravalla, on syytä huomioida palvelun järjestämiseen liittyvät rajoitteet ja kuntalaisia eriarvoistavat epäkohdat. Tutkimukseen vastanneista 99 prosenttia ilmoitti siviilisäädyn joko avio- tai avoliiton, ja yksi vastaaja ei vastannut kysymykseen ollenkaan. Vastausten mukaan yksinhuoltajaperheet ovat siis rajautuneet kokonaan pois palvelun kohderyhmästä. Samanlaisessa tilanteessa ovat myös muut erityisryhmät, kuten esimerkiksi maahanmuuttajat, kyselyyn vastaajista vain yksi oli vieraskielinen. Puolet kyselyyn vastanneista palvelun käyttäjistä oli saanut tietoa leikkikoulutoiminnan järjestämisestä joko ystävältä tai naapurilta ja yli kolmasosa kunnan verkkosivuilta. Kerava ei aktiivisesti tiedota tai tarjoa leikkikoulupalvelua perheille. Kunnan aktiivisen tiedottamisen kautta tiedon leikkikoulutoiminnasta olivat saaneet vain ne vastaajat, jotka olivat alun perin hakeneet lapsilleen paikkaa päivähoidosta. Ilman sosiaalista verkostoa olevat perheet jäävät siis myös helposti palvelun ulkopuolelle, vaikka juuri nämä perheet voisivat syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmasta hyötyä palvelusta eniten.

Keravalla leikkikoulutoimintaan osallistuvien lasten perheistä suurin osa (83 %) on niitä, joissa nuorempaa alle 3-vuotiasta sisarusta hoidetaan kotona, suurinta osaa näistä vanhempain- tai hoitovapaan turvin. Lomakekyselyyn vastanneista perheistä kuitenkin yllättävän moni oli kahden työelämässä mukana olevan vanhemman perheitä, jotka olivat saaneet leikkikoulutoiminnan avulla ratkaistua

lasten hoidon. Tämä antaisi viitteitä siihen, että leikkikoulutoiminta voi osuvimmillaan tukea esimerkiksi osa-aika- tai osapäivätyötä tekevien ja yrittäjien lasten pääasiallisen hoitomuodon valinnassa kotihoitoa.

Lasten kotihoidon tukemista on kritisoitu sillä, että se lisää naisten työttömyyttä vaikeuttamalla pitkään kotona olleiden naisten työllistymistä. Kotihoidon tukea ja kuntalisien maksamista koskevissa tutkimuksissa on havaittu tuen turvin pidempään kotona lasta hoitavien naisten olevan yleisimmin ilman vakituista työsuhdetta mihin palata hoitovapaan jälkeen. Kotihoidon tuen käyttämisen onkin katsottu olevan houkuttelevin vaihtoehto niille vanhemmille, jotka ovat heikosti työmarkkinoille kiinnittyneitä tai omaavat alhaisen koulutustason. (Takala 2005, 43.) Tutkimukseen osallistuneiden perheiden kohdalla tilanne työmarkkinoilla näyttäytyi kuitenkin erilaisena. Vastaajista neljä ilmoitti itse tai puolison olevan kotiäiti, jolloin ura oli valitusti työmarkkinoiden ulkopuolella, omassa kodissa. Kaikista tutkimukseen osallistuneista vanhemmista kolme neljästä oli vakituudessa työsuhhteessa, puolisoista vieläkin useammalla oli vakituinen työsuhde. Suurimmalle osalle vastaajista lasten kotihoito muodostui siis vain väliaikaiseksi kotiäitiydeksi tai -isyydeksi.

Väliaikainen tai määräaikainen kotiäitiys on yleistynyt Suomessa ja tuonut viime vuosina mukanaan kotiäitiyteen uusia ulottuvuuksia. Tällä hetkellä vanhempina ovat niin sanotun ensimmäisen päivähoitosukupolven kasvatit, jotka itse eivät kuitenkaan halua viedä lapsiaan päiväkotiin liian varhain, vaan hoitaa omat lapsensa mahdollisuuksien mukaan pääosin kotona. Tutkimuksemme vastanneista vanhemmista 63 prosenttia ilmoitti kotihoidon valintaan vaikuttaneeksi syyksi halun hoitaa lapsensa mieluiten itse. Pienten lasten äidit luovat uutta kulttuuria jossa he verkostoituvat, rohkaisevat toisiaan olemaan lastensa lähellä ja hoitamaan lapsia pidempään kotona, usein luopumalla väliaikaisesti urakehityksestä tai asemasta työpaikalla ja tekemällä merkittäviä kompromisseja myös taloudellisesti. (Niemi 2006, 176–177.)

Leikkikoulutoiminnan järjestämisellä on merkitystä lasten kotihoidon valintaan varsinkin silloin, jos vanhemmat kokevat ettei kotihoito yksistään ole riittävää. Vanhempien vastausten perusteella leikkikoulun tarjoama lisä kotihoidolle on

pääosin lapsen mahdollisuudessa osallistua ohjattuun vertaisryhmän toimintaan ja saada ystäviä sekä toimia yhdessä muiden kasvattavien aikuisten kanssa. Lasten saamien ystävyysuhteiden lisäksi leikkikoulutoiminnassa tärkeäksi koettiin myös vanhempien ja perheiden mahdollisuus vertaistukeen ja verkostoitumiseen. Osa vanhemmista kokee leikkikoulutoiminnan olevan vaihtoehto päivähoitolle, ja lähes sama määrä hakisi lapselle hoitopaikkaa päiväkodista, jos leikkikoulutoimintaa ei olisi. Leikkikoulutoiminnan avulla voidaan tukea esimerkiksi puolipäivähoitoon hakeutuvia perheitä kotihoidon valitsemiseen, varsinkin jos toinen tai molemmat vanhemmat ovat syystä tai toisesta kotona.

8.2 Asiakastyytyväisyys leikkikouluissa

Leikkikoulupalvelua käyttävät perheet olivat pääosin todella tyytyväisiä leikkikoulutoiminnan järjestämiseen sekä sen toteuttamisen laatuun. Useassa toimipisteessä henkilökunta sai kiitosta innostuneisuudestaan ja ammattitaidostaan. Leikkikoulutoiminnan koettiin vastanneen vanhempien sille asettamiin odotuksiin. Vanhempien kokemuksen mukaan kaikki leikkikoulutoimintaan osallistuvat lapset viihtyvät leikkikoulussa. Samaa arviota tukevat myös tehdyt havainnot iloisista ja innostuneista lapsista. Kehittämistarpeita laajamittaisesti useamman vanhemman osalta esitettiin vain muutamia aiheita koskien. Avointen kysymysten vastauksissa esitettiin myös yksittäisiä toiveita ja odotuksia.

Leikkikoulutoiminnassa Keravalla on ehdottoman hyvää se, että vaikei toiminta ole lakisääteisesti pakollista, sitä kuitenkin järjestetään jo pitkällä perinteellä, ja tutkimuksen toteuttamisen aikana ympäri kaupunkia. Leikkikoulupalveluun ollaan todella tyytyväisiä ja vanhemmat välittävät viestiä siitä eteenpäin. Puolet kyselyyn vastanneista oli saanut tiedon toiminnasta ystävältä tai naapurilta.

Perheet olivat tutkimuksen toteuttamisen aikaan tyytyväisiä leikkikoulujen sijaintiin. Syksyllä 2009 toteutunut leikkikoulutoiminnan keskittäminen ja usean toimipisteen lakkauttaminen vaikuttaa monien perheiden konkreettisiin mahdollisuuksiin käyttää palvelua ja asettaa siten perheet eriarvoiseen asemaan asuinpaikasta riippuen. Yksi leikkikoulutoiminnan parhaita puolia on tähän asti ollut

juuri lähipalveluperiaate, sillä se on mahdollistanut lasten ja perheiden tutustumisen saman seudun muihin perheisiin sekä omaan lähiympäristöön, kenties tulevaan päiväkotiin ja kouluun. Leikkikoulun toimipisteet sijaitsevat pääosin päiväkotien yhteydessä, joten mahdollinen siirtyminen myöhemmin päivähoidon puolelle on ollut lapselle ja koko perheelle helpompaa.

Leikkikoulutoiminnassa tapahtuneiden uudistusten myötä vanhemmilla on nyt paremmat mahdollisuudet käyttää palvelua täsmällisemmin vastaamaan juuri oman perheen tarpeita. Leikkikoulupäivien määrän voi valita yhden ja neljän päivän väliltä toimipisteen tarjonnan mukaisesti, 3, 6, 9 tai 12 tuntia viikossa (Keravan kaupunki, avoin päivähoido, i.a). Tällainen kehitys vastaa tutkimuksesamme esiin tulleisiin vanhempien toiveisiin.

8.3 Kasvatuskumppanuuden toteutuminen leikkikoulutoiminnassa

Vanhemmat kokivat yhteistyön henkilökunnan kanssa toimivaksi ja saavansa riittävästi tietoa lapsen toiminnasta leikkikoulussa, päivän kulusta sekä toiminnan sisällöstä. Kasvatuskumppanuuden voi katsoa toteutuneen pääosin hyvin lapsen kasvatuksen näkökulmasta. Kasvatuskumppanuus vanhemmuuden ja kotikasvatuksen tukemisena ei kuitenkaan näyttänyt toteutuvan niin hyvin kuin mikä olisi mahdollista ja suotavaakin tällaisessa varhaiskasvatustoiminnassa. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat uskoivat leikkikoulutoiminnalla olevan kuitenkin mahdollisuuksia myös vanhemmuuden tukemiseen.

Kasvatuskumppanuuden toimivuutta määrittelee päivähoidon puolelta pitkälti se, onko sille tilaa; miten päivähoidon sisäiset ja ulkoiset työtavat tukevat kasvatuskumppanuuden mahdollistumista (Koivula 2004, 83). Kiire saattaa olla myös kulttuurinen seikka ja enemmänkin tunne ajan riittämättömyydestä. Hyvän vuorovaikutuksen ehdoton edellytys on kiireen ja ajan hallinta. (Mönkkönen 2007, 162–163.) Kasvatuskumppanuutta rakentavan luottamuksen syntymiseen tarvitaan nimenomaan aikaa ja mahdollisuuksia yhteiselle keskustelulle ja kohtaamiselle sekä vanhemmille mahdollisuuksia vaikuttaa lapsensa kasvatukseen ja hoitoon liittyviin asioihin (Kaskela & Kekkonen 2006, 36).

Joissain leikkikoulun toimipisteissä lapsen tuonti- ja hakutilanteet näyttäytyivät kiireisinä, eikä henkilökunnalla ollut aikaa tai mahdollisuuksia keskustella vanhempien kanssa. Päivittäisillä kohtaamisilla ja silloin käytävällä vuoropuhelulla on tärkeä merkitys kasvatuskumppanuuden luottamukselliselle rakentumiselle. Päivittäinen keskustelu luo tilan puhua tavanomaisista, jokapäiväisistä asioista, mutta tarvittaessa myös ongelmallisista tilanteista. Vanhemmille on tärkeää jakaa tapahtumia ja ajatuksia omaan lapseensa liittyen, joten kasvattajan kertomukset lapsen päivästä ovat arvokasta tietoa ja mukavia muistoja, jotka auttavat vanhempia ymmärtämään lapsen kokemuksia ja maailmaa kodin ulkopuolella. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44–45.)

Kasvatuskumppanuuden avulla tulisi pyrkiä myös varhaiseen puuttumiseen silloin, jos lapsen kasvussa ja kehityksessä on havaittavissa jotain erityistä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32). Erityinen tuki on parhaimmillaan läsnä kaikissa päivittäisissä toiminnoissa, joten sen toteuttaminen vaatii koko kasvatushenkilöstön yhteistä vastuuta ja sitoutumista. Erityinen tuki ei välttämättä käsitä erillisiä ja erityisiä toimenpiteitä, vaan koostuu lapsen varhaiskasvatuksen yksilöllisistä tavoitteista. Näiden tavoitteiden tunteminen ja niiden yhdistäminen päivittäiseen toimintaan edellyttää kasvattajalta suunnitelmallisuutta, lapsen tuntemusta sekä tietoa erityispedagogisista menetelmistä. (Heinämäki 2004, 17, 37–38.) Keravan tavoitteena on tarjota leikkikoululaisten perheille samat palvelut kuin päivähoidon puolella. Yhteistyö alueen erityislastentarhanopettajaan tulisi siis olla säännöllistä. Havaintojen perusteella avoimen leikkikoulutoiminnan puolella on korkeampi kynnys hakea lapselle apua. Varhainen puuttuminen leikkikoulutoiminnassa on erityisen haasteellista tai sitä ei koeta niin tärkeäksi, koska mahdolliset ongelmat ovat läsnä vain muutamia tunteja viikossa.

Vanhemmat kokivat omat vaikutusmahdollisuutensa leikkikoulutoiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen vähäisiksi. Päivähoitossa yleisesti suoritettujen käyttäjätutkimusten mukaan suurin osa vanhemmista olisi halukkaita vaikuttamaan päivähoiton kehittämiseen (Koivula 2004, 82). Leikkikoululaisten vanhempien yhteistyöhalukkuus tutkimuksemme aikana tukee edellä mainittua tulosta.

8.4 Leikkikoulutoiminnan tulevaisuus

Leikkikoulutoiminta nähdään tällä hetkellä yleisesti mukavana yhdessä tekemisen areenana, jolle ei varsinaisesti aseteta laadullisesti kovin suuria pedagogisia (tai muitakaan) tavoitteita tai odotuksia. Tutkimuksen perusteella leikkikoulutoiminta on kuitenkin parhaimmillaan iso apu ja tuki sellaisille perheille, joissa lapset ovat kotihoidossa. Vanhemmat ovat tyytyväisiä ensisijaisesti palvelun olemassaoloon.

Leikkikoulutoiminnassa ilmeni kuitenkin myös perusteltavia kehittämistarpeita. Perustavin kehittämiskohde laadun näkökulmasta olisi leikkikoulutoiminnan yhtenäistäminen niin, että leikkikouluyksiköt toimisivat ainakin osittain yhtenäisten toimintakäytäntöjen ja mallien pohjalta, näin toiminnan laatu olisi mahdollista saavuttaa kaikissa toimipisteissä samankaltaisena ja samanlaisista lähtökohdista. Leikkikoulujen toiminnan laatu, sisällöt, menetelmät ja toimintatavat vaihtelivat todella paljon, jonka vuoksi samaa palvelua käyttävät perheet olivat hyvin eriarvoisessa asemassa riippuen toimipisteestä. Toiminnan suunnittelun, sisältöjen sekä tavoitteellisuuden kehittämisessä tulisi pyrkiä kokonaisvaltaisempaan sekä joiltain osin myös toimipisteiden välillä yhtenäisempään toteutukseen. Toimintasuunnitelmien yhtenäistämiseen liittyy oleellisesti käytettävissä olevien resurssien jakaminen tasapuolisesti (esimerkiksi henkilökunnan määrä ja toimintatilat). Leikkikoulujen yhteinen esimies tai toimintaa koordinoiva yhteyshenkilö tukisi toiminnan tasalaatuisuutta ja henkilökunnan jaksamista edistävää kehitystä.

Leikkikoulutoiminta osana kunnan varhaiskasvatusta on erilaista kuin päiväkotien päivähoito ja sitä toteutetaan kokopäivähoitoon nähden erilaisista lähtökohdista. Leikkikoulutoimintaan kohdennettu varhaiskasvatussuunnitelma voisi toimia merkittävänä välineenä toiminnan kehittämiselle ja käytännön työn toteuttamiselle.

Joissain leikkikoulun toimipisteissä vallinnut toiminnan suunnitelmallisuuden näkymättömyys voi osin olla myös perusteltu valinta ja rikkaus silloin kun kasvattaja on aidosti läsnä lapsiryhmälle. Max van Manenin käsite pedagogisesta

tajusta perustuu siihen, että kasvattajan on kyettävä toimimaan hetkessä, jolloin hänen kaikki tekonsa eivät voi perustua etukäteen suunniteltuihin toimintamalleihin. Toimiminen hetkessä ei kuitenkaan ole sattumanvaraista, vaan perustuu arvosidonnaisiin, eettisiin ja moraalisesti oikeutettuihin valintoihin. Hoito- ja kasvatustyö on kokonaisvaltaista, joten varhaispedagogiikka ei voi eikä saa koskaan rakentua vain etukäteen suunnitellun toiminnan varaan. Kasvattajan sensitiivinen ja aktiivinen rooli mahdollistaa lasta huomioivan pedagogisen vuorovaikutuksen. (Kalliala 2008, 31, 261.)

Toinen merkityksellinen kehittämiskohde liittyy vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön, vanhempien kohtaamiseen ja kasvatuskumppanuuden toteutumisen mahdollistamiseen. Syvyyden luominen perheiden kanssa tehtävään työhön mahdollistaisi suuremman hyödyn tuen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Palveluohjauksen kehittäminen ja tiedon jakaminen muista avoimista varhaiskasvatuspalveluista mahdollistaisi perheiden kokonaisvaltaista tukemista. Tutkimuksen aikana leikkikouluissa toteutettu toiminta kohdistui konkreettisesti lapseen ja lapsen kasvun tukemiseen. Perheet kokivat leikkikoulutoiminnan tukevan kotihoitoa parhaiten juuri lapsen tarpeisiin vastaamalla sekä tukemalla kotikasvatusta.

Työn ja toiminnan kehittämisen näkökulma on usein helpompaa ulkopuoliselle. Eri yksiköiden työntekijät olivat hyvin erilaisessa asemassa toiminnan lähtökohdissa vallitsevista resursseista riippuen. Leikkikoulun työntekijät kokivat työssään kiirettä ja riittämättömyyden tunteita vaihtelevasti. Yleisesti työntekijät, jopa tiimitkin, tunsivat olevansa työssään jollain lailla yksin, ilman vertaistukea ja tarvittavaa arvostusta. Tämän epäkohdan muuttaminen työntekijöiden yhteistyön ja verkostoitumisen tukemiseen tähtäävillä toimilla olisi ensiarvoisen tärkeää leikkikoulutoimintaa kehitettäessä. Työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen kannalta olisi tärkeää säilyttää kyky kehittää omaa työtään sekä tahto ja uskalus vaatia siihen tarvittavia vaikutusmahdollisuuksia. Työn kehittäminen konkreettisen työn tasolla on merkittävässä asemassa myös palveluiden laadun turvaamiseksi tulevaisuudessa. Ammattilaisen vastuulla on asiakkaan oikeuksien toteutumisen mahdollistaminen ja palveluiden kehittäminen sekä erilaisten toimintayksiköiden tasolla että myös valtakunnallisista lähtökohdista.

Tutkimuksessamme ilmenneiden Keravan leikkikoulutoiminnan kehittämiskohdeiden todenmukaisuutta tukee myös valtakunnallinen avoimen varhaiskasvatuksen tutkimus, jonka mukaan kehittämistarpeet valtakunnallisella tasolla ovat samansuuntaisia. Portellin ja Alilan selvityksessä (2008) nähtiin tärkeänä leikkikoulutoiminnan kehittäminen lainsäädännön näkökulmasta. Selvityksen mukaan henkilöstön mitoituksen ja henkilöstörakenteen määrittelyn sekä tilaohjeiden lakisääteiset määrittelyt turvaisivat laadullisesti yhtenäisemmän toiminnan. Vanhempien ja lasten osallistuminen toiminnan sisältöjen kehittämiseen koettiin tärkeänä ja vanhemmuuden tukeminen näyttäytyi toiminnan keskeisenä tehtävänä. Leikkikoulutoiminnan pedagogisen puolen kehittäminen tulee olemaan leikkikoulutoiminnan tulevaisuuden kannalta keskeinen asiasisältö. Erityisen tuen tarpeessa olevien lasten tarpeisiin vastaaminen vaatii tulevaisuudessa toiminnan sisältöjen kehittämistä. Selvityksessä nähtiin tärkeänä tulevaisuuden haasteena työn suunnitelmallisuuden ja toiminnan sisältöjen kehittäminen vastaamaan varhaiskasvatuksen vaatimuksia. Kehittämistyön onnistumisen kannalta keskeiseksi asiaksi nousee henkilökunnan koulutuksen kehittäminen sekä valtakunnallisen seuranta- ja arviointijärjestelmän luominen toimivamman yhtenäisyyden varmistamiseksi. (Alila & Portell 2008, 65-67, 85-86.)

Keravan kaupungin voi katsoa olevan edelläkävijä leikkikoulutoiminnan järjestämisessä lähikuntiin verrattuna. Vaikkakin toimintaa Keravalla nyt keskitetään ja osin supistetaan, niin monissa lähikunnissa jo olemassa olevaa leikkikoulutai kerhotoimintaa ollaan laajentamassa tai täysin uutta aloittamassa. Leikkikoulutoiminnalla on katsottu voitavan vaikuttaa päivähoiton kustannuksiin sekä lasten etujen toteutumiseen tarjoamalla perheille päivähoitoa korvaavia palveluita. Kotihoidon tuen kuntalisä on merkittävä taloudellinen tuki vanhemmille niissä kunnissa missä sitä maksetaan. Kuntien tämän hetkinen heikko taloudellinen tilanne asettaa kuitenkin kuntalisien maksamisen lähitulevaisuudessa vaaka-
laudalle. Useissa kunnissa kuntalisää on esitetty lakkautettavaksi, sen määrää on pienennetty tai saamisen ehtoja on kiristetty. Esimerkiksi Vantaa-lisää maksetaan ensi vuonna yhdestä lapsesta, mutta vain niille perheille joiden kaikki alle kouluikäiset lapset hoidetaan kotona. Lisätukena kotihoidon valinneille perheille Vantaan kaupunki aikoo lähes kaksinkertaistaa nykyisen kerhotoimintan-

sa sekä suunnittelee lapsiparkkina toteutettavaa väliaikaista hoitopalvelua. (Moilanen 2009.)

Tulevaisuuden tutkimusaiheita leikkikoulutoimintaa ajatellen on palvelu-uudistusten myötä monia, lähinnä muutosten vaikutuksia palvelun laatuun tai lähipalveluperiaatteen katoamisen vaikutuksia perheiden mahdollisuuksiin osallistua leikkikoulutoimintaan. Leikkikoulutoiminnan tutkiminen työntekijöiden tai lasten näkökulmasta olisi mielenkiintoista ja täydentäisi tätä tutkimusta. Vertaileva tutkimus leikkikoulutoiminnan ja päiväkodissa toteutettavan puolipäivähoidon välisistä eroista voisi avartaa leikkikoulutoiminnan kehittämistä.

8.5 Lapsiperheiden tukeminen tulevaisuudessa

Leikkikoulutoiminnalle ja sen laajalle kehittämiselle on olemassa selkeä yhteiskunnallinen tilaus. Lapsiperheille suunnatut riittävät peruspalvelut tukevat lasten ja perheiden hyvinvointia. Yhteiskuntamme palvelukokonaisuuden eri osat ovat suhteessa toisiinsa siten, että riittäväillä avo- ja peruspalveluilla vaikutetaan erityispalveluiden kysyntää vähentävästi. (Helminen 2006, 29.) Leikkikoulutoiminnan yksi tärkeä ulottuvuus on lapsillensa kotihoidon valinneiden perheiden tukeminen. Lasten hyvinvointi mahdollistuu vanhempienkin hyvinvointia tukemalla perhe- ja yhteiskuntapoliittisin sekä kuntakohtaisin keinoin, josta Keravan leikkikoulutoiminta on hyvänä esimerkkinä.

Leikkikoulutoimintaan osallistuvien lasten toiminnan havainnointi kertoo paljon avoimen varhaiskasvatuksen merkityksellisyydestä. Ero lasten käyttäytymisessä verrattuna päivähoidon maailmaan tuntui ensimmäisten viikkojen aikana hämmentävältä; lapset tulivat, olivat ja lähtivät leikkikoulusta aina iloisin mielin, osallistuivat mielellään erilaisiin toimintoihin ja vaativat hyvin vähän aikuisen ohjausta tai hillintää keskinäisissä leikeissään tai ryhmätilanteissa. Hämmennys vaihtui pikkuhiljaa siihen johtopäätökseen, että leikkikoulu toimintamuotona on juuri oikeanlainen, jopa ihanteellinen sen ikäluokan lapsille. Leikkikoulutoiminta on juuri sopivasti lapsen sosiaalsiin tarpeisiin vastaavaa toimintaa sekä kestoltaan tarpeeksi lyhytaikaista, ettei se vaadi lapselta liikaa. Leikkikoulutoimintaan

osallistuvat, pääosin kotona hoidetut lapset ovat saaneet luoda turvallisen suhteen vanhempaan rauhassa ja osin siksi selviytyvät tilapäisistä eroista hyvin. Ryhmät ovat riittävän pieniä, mutta ystäviä ja mielekästä toimintaa on aina paikalla.

Leikkikoulutoiminnan järjestäminen on merkityksellistä myös puolipäivähoitoa korvaavana palveluna. Perheissä, joissa vanhempi hoitaa kotona nuorempaa alle kolmevuotiasta sisarusta, perheen vanhemmille lapsille saattaa samanlaisesti olla jo tärkeää kodin ulkopuolisten sosiaalisten suhteiden solmiminen ja vertaisryhmätoiminta. Leikkikoulussa näitä asioita on mahdollista harjoitella niin, että ero vanhemmista ja muusta perheestä on lyhytaikaista. Näin lapsen läpi varhaislapsuuden muotoutuvan kiintymyssuhteen kehitys voi jatkua turvallisesti. Kotihoidon tukeminen leikkikoulutoimintaa järjestämällä mahdollistaa osaltaan sekä leikkikoulutoimintaan osallistuvan että pienemmän sisaruksen ja vanhemman välisen suhteen tasapainoisen kehityksen.

Leikkikoulun kolmen tunnin toiminta-aikana myös aikuinen jaksaa olla enemmän läsnä lapselle. Työn mielekkyys syntyy osittain siitä, että työtä voi tehdä ilman liian suuria paineita, omien voimavarojen puitteissa. Työssä jaksaminen vaikuttaa oleellisesti asenteeseen ja tapaan olla vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Lapsen lähellä oleminen ja aito osallistuminen lapsen kasvuprosessin tukemiseen puolestaan vahvistavat työn mielekkääksi kokemista. (Kalliala 2008, 263.)

Leikkikoulujen ryhmät ovat pienempiä kuin päivähoitossa, minkä vuoksi lasten on helpompaa kiintyä myös leikkikoulun ohjaajiin. Vastavuoroisesti pienen lapsiryhmän ansiosta ohjaajilla on paremmat mahdollisuudet luoda lapsiin hyvä, turvallinen, luottamuksellinen ja emotionaalisesti merkittävä suhde. Ohjaajien tiiviimpi osallisuus toiminnassa tukee myös osaltaan lapsen ja ohjaajan välisen suhteen kehittymistä. Kasvattajan ja lapsen välinen välittävä suhde heijastuu parhaimmillaan myös kasvatuskumppanuuteen sitä vahvistavasti

Hyvä vanhemmuus on tänä päivänä ylellisyyttä, johon aikuisella on vain hetimitäin mahdollisuuksia (Tamminen 2004, 73). Lapsiperheiden hyvinvointi tulevai-

suudessa on kiinni siitä, miten yhteiskunnassamme arvotetaan onnellisen lapsuuden ja hyvän vanhemmuuden tukemista. Perheiden tarpeet ovat erilaisia ja elämäntilanteet vaihtelevat nopeassakin tahdissa. Laadukkaan ja kaikille tarvitseville mahdollisen päivähoidon sekä avoimen varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen ylläpitäminen ja kehittäminen on avain perheiden sujuvan arjen, lapsen kasvun ja vanhemmuuden tukemiseen. Vanhemmille tulee turvata todellinen mahdollisuus valita perheellensä parhaiten soveltuva lasten hoitomuoto tarjoamalla joustavia vaihtoehtoja, riittävää taloudellista tukea ja arvostusta sekä kotona että kodin ulkopuolella tehtävää kasvatustyötä kohtaan.

8.6 Opinnäytetyöprosessin merkitys ammatilliselle kehitykselle

Opinnäytetyöprosessimme on toteutunut enimmäkseen suunnitelmien mukaisesti ja parityöskentely on ollut prosessin kantava voima. Tutkimuksen ja koko opinnäytetyöprosessin kannalta tärkeäksi osoittautui mahdollisuus reflektoida työtä, kokemuksia ja ajatuksia toisen kanssa. Yhteistyö sekä työtämme ohjaavien tahojen että leikkikoulujen henkilökunnan ja kyselyyn osallistuneiden vanhempien kanssa on ollut antoisaa ja sujunut hyvässä yhteisymmärryksessä tärkeän asian kehittämisen puolesta. Vanhemmat olivat todella halukkaita yhteistyöhön, joka puolestaan kertoo arvostuksesta leikkikoulutoimintaa kohtaan sekä halusta osallistua sen kehittämiseen.

Tutkimuksen toteuttamisen suunnitteluun käytetty aika ja harkinta tuottivat tulosta; hyvän vastausprosentin ansiosta voimme ajatella tutkimustulosten antavan realistisen kuvan käsitellyistä asioista. Kahvitilaisuuksien järjestäminen oli aikaa ja vaivaa vaativaa, mutta ehdottomasti ainoa oikea ratkaisu kyselyn onnistuneelle toteuttamiselle. Henkilökohtainen kontakti tutkimukseen osallistuneisiin vanhempiin sekä tutkimuksen kohteena olleiden leikkikoulujen lapsiin ja henkilökuntaan antoi lisäarvoa tutkimusprosessille sekä uskoaksemme myös itse tutkimukselle. Havainnoimalla saatu materiaali oli merkittävää tutkimuksen sisällön ja syvyyden kannalta, ja ilman sitä aineisto olisi jäänyt lopputulokseen verrattuna ohueksi. Havainnoinnin avulla saatiin erilaisia näkökulmia leikkikoulutoiminnan tarkasteluun.

Havainnoiva työskentely osana tutkimuksen aineiston keruuta oli myös oppimista sekä omia työskentelytapoja kehittävä menetelmä. Pohdintaa herättivät havainnot toisten kasvattajien tekemästä työstä, lasten kohtaamisesta ja yksilöllisestä huomioimisesta tai huomiotta jättämisestä sekä tämän vaikutuksesta omien työtapojen muotoutumiseen, vahvistumiseen tai vaimenemiseen. Työntekijöiden ja työtiimien keskinäisiä suhteita seuraamalla heräsi ajatuksia tiimityön haasteista ja mahdollisuuksista, mutta ennen kaikkea sen tärkeydestä eheän kokonaisuuden luomisessa.

Tutkimuksen aineiston kerääminen sujui hyvin, joskin eteen tuli muutamia asioita, joita emme ymmärtäneet huomioida. Kyselylomakkeen täyttämistä varten järjestettyjen kahvitilaisuuksien lisäksi kyselylomake oli mahdollista ottaa myös kotiin ja palauttaa myöhemmin leikkikouluun. Tässä yhteydessä olisi pitänyt huomioida kyselyyn vastaajien yksityisyys niin, että jokaisen lomakkeen palauttamista varten olisi mukaan annettu myös palautuskuori, jossa kyselyn olisi voinut palauttaa tunnistamattomasti. Näin emme kuitenkaan huomanneet tehdä. Muutamia kyselylomakkeita on siis palautunut meille leikkikoulun henkilökunnan kautta, joten kyselylomakkeessa olleisiin leikkikoulujen toimipisteiden tai leikkikoulun henkilökunnan toimintaan liittyviin kysymyksiin ei välttämättä ole vastattu täysin totuudenmukaisesti, ainakaan kriittisesti.

Tutkimusta suunnitellessamme emme olleet osanneet huomioida vanhempia joiden äidinkielenä on jokin muu kieli kuin suomi. Erästä vanhempaa täytyi avustaa kyselylomakkeen täyttämässä, koska hänellä oli vaikeuksia ymmärtää suomenkielistä kirjoitettua tekstiä. Arviomme mukaan vanhempi ymmärsi kuitenkin lomakkeen kysymysten sisällön avustettaessa ja virheellisten vastausten mahdollisuus on pieni, joten hyväksyimme kyseisen lomakkeen tutkimusaineistoon. Mietimme kovasti, vaikuttiko lomakkeen täyttäminen yhdessä tutkijan kanssa vastauksien sisältöön, mutta tulimme siihen tulokseen, että tutkijan ollessa vanhemmalle tuntematon sekä leikkikoulun ulkopuolinen henkilö, seikalla ei ollut merkitystä.

Tutkimuksen myötä saatu kokemus leikkikoulutoiminnasta sekä aiempi työkokemus varhaiskasvatuksesta päivähoidon puolelta yhdistyivät laajemmaksi nä-

kemykseksi perheiden erilaisista elämäntilanteista, odotuksista ja mahdollisuuksista tämän päivän yhteiskunnassa. Sosionomin mahdollinen rooli leikkikoulun työntekijänä avautui tutkimuksen aikana käsittämään varhaiskasvatuksen lisäksi mahdollisuuden koko perheen kokonaisvaltaiseen tukemiseen.

Vuosia varhaiskasvatuksessa työskennelleinä ja nykyään myös palvelun käyttäjinä kohtaamme ja pohdimme asiaan liittyen edelleen samoja kysymyksiä. Miten varhaislapsuudesta muodostuisi mahdollisimman lapsiystävällinen, elämää rikastuttava, kasvua ja kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla tukeva elämänvaihe? Vanhempien, lasten, kasvattajien, virkamiesten ja yhteiskunnan toiveet, ajatukset ja odotukset ovat erilaisia. Kuka määrittelee parhaiten lapsen edun ja osallisuuden varhaiskasvatuksen suunnittelussa, miten painottuvat tiedolliset, taidolliset ja sosiaaliset osa-alueet, millainen arvo ja merkitys on rahalla, perheellä, vertaisryhmällä, turvallisuuden tunteella, pysyvillä ja lämpimillä ihmissuhteilla tai mahdollisuudella istua syliin?

Kerää koriin
ruusut ja leinikit
suukkosten ja kiukkujen kukkurat
kurakäsien taputukset ja karkaavat jalat
satuhetket ja särkevät korvat
syliin nukahtanut kylvynkosteaa untuvikko.

Sen sisältö ravitsee sielusi loppuelämäsi.

Se on pankkikirjasi
jonka saldo kasvaa korkoa korolle.

Vaikka kaikkea katuisit
niin et vuosia lastesi kanssa jaksettuja.

(A.P.)

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2001. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Alasuutari, Maarit 2006. Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa Kirsti Karila; Maarit Alasuutari; Maritta Hännikäinen; Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 70–90.
- Alila, Kirsti & Portell, Tuija 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:14. Helsinki.
- Anttonen, Anneli 2003. Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 159–185.
- Autio, Tuire 1997. Liiku ja leiki. Motorisia perusharjoitteita lapsille. Jyväskylä: Vk-Kustannus.
- Broberg, Anders; Almqvist, Kjerstin & Tjus, Tomas 2005. Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita.
- Grönfors, Matti 2007. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 151–167.
- Heinämäki, Liisa 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Stakes oppaita 58. Helsinki: Stakes.

- Hellsten, Tommy 1999. Vanhemmuus – vastuullista vallankäyttöä. Juva: Kirjapaja.
- Helminen, Jari 2006. Onnen kehto vai kurjuuden alho? Suomalaisten lapsiperheiden arjen kurjistumisesta. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–36.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2001. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holopainen, Martti; Tenhunen, Lauri & Vuorinen, Pertti 2004. Tutkimusaineiston analysointi ja SPPS. Tradenomia sarjan julkaisu.
- Ihalainen, Jarmo & Kettunen, Terttu 2006. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 2000. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.
- Karila, Kirsti 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Teoksessa Kirsti Karila; Maarit Alasuutari; Maritta Hännikäinen; Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91–108.
- Karila, Kirsti; Alasuutari, Maarit; Hännikäinen; Maritta; Nummenmaa, Anna Raija & Rasku-Puttonen, Helena 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakesin oppaita 63. Helsinki: Stakes.

Kekkonen, Marjatta 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Stakesin raportteja 281. Helsinki: Stakes.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2000. Tunne itsesi, suomalainen. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Juva: WS Bookwell.

Keravan varhaiskasvatussuunnitelma 22.11.2005 / § 93. Viitattu 15.02.2009.
http://www.kerava.fi/ep/tiedostot/paivah_kvan_varhkasvsuunn.pdf

Keravan kaupunki 2009. Raportti varhaiskasvatuksen arvioinnista toimintavuodelta 2008-2009. Julkaistu 16.06.2009 / § 69. Viitattu 20.08.2009.
www.kerava.fi/ep/tiedostot/paivah_mittarirap.pdf

Keravan kaupunki i.a. Avoin varhaiskasvatus. Viitattu 05.03.2009, 21.5.2009, 23.08.2009 ja 10.10.2009.
http://www.kerava.fi/paivahoito_avoinph.asp

Kiesiläinen, Liisa 1998. Vuorovaikutusvastuu. Helsinki: Arator.

Kinnunen, Ulla & Mauno, Saija 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Anna Rönkä & Ulla Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–118.

Koivula, Maija 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa Soili Keskinen & Heli Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Tampere: Tammi, 73–104.

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996)

Laki lasten päivähoidosta (36/1973)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

Lastensuojelulaki (417/2007)

Lund, Tarja ja Soukankujan päiväkodin työryhmä (Latvala, Eeva; Peltola-Helin, Jaana; Raitio, Ulla & Tuominen, Sirkku) 2002. Miten Soukankujan päiväkodissa autetaan lasta kasvamaan. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 238–256.

Martsola, Riitta 2006. Lapsiaikuisia ja aikuislapsia. Teoksessa Elina Hermanson & Riitta Martsola (toim.) Aikuinen vanhemmuus katoavan kasvatuksen jäljillä. Jyväskylä: Kirjapaja Oy, 37–48.

Melin, Harri 2005. Vertailevan tutkimuksen monet lähtökohdat. Teoksessa Pekka Räsänen; Anu-Hanna Anttila & Harri Melin (toim.) Tutkimusmenetelmien pyörteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. Jyväskylä: PS-Kustannus, 53–65.

Metsämuuronen, Jari 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp Ky.

Moilanen, Kaisu 2009. Vantaa haluaa kotona olevat vanhemmat hoitamaan lapsiaan. Helsingin sanomat 20.10., A10.

Munter, Hilikka 2002. Lapsi aloittaa päivähoidon. Teoksessa Aili Helenius, Kirsti Karila, Hilikka Munter, Pirkko Mäntynen & Helena Siren-Tiusanen (toim.) Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY, 35–63.

Myyrä, Johanna & Narva, Maarit 2004. Lapsiparkki tukemassa perheen arkea. AMK-opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Tuusulanjärvi-instituutti.

Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus: dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Niemi, Riikka 2006. Kuka pelkää kotiäitiä? Teoksessa Tuula Helne & Markku Laatu (toim.) Vääryyskirja. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 173–183.

Perusopetuslaki (628/1998)

Pohjola, Anneli 2003. Tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa Anneli Pohjola (toim.) Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Rovaniemi: Lapin yliopiston yhteiskuntatieteen julkaisuja C. Työpapereita 47.

Räihä, Hannele 2004. Perheen vuorovaikutus ja lapsen kehitys. Teoksessa Soili Keskinen & Heli Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 125–137.

Räsänen, Pekka 2005. Havaintojen mittaus ja aineiston jäsentämisen metodologia. Teoksessa Pekka Räsänen; Anu-Hanna Anttila & Harri Melin (toim.) Tutkimusmenetelmien pyörteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. Jyväskylä: PS-Kustannus, 85–102.

Salo, Saara 2003. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 44–77.

Schmitt, Florence 2002. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 298–326.

Sihvola, Seija 2006. Hoivan voima. Teoksessa Elina Hermanson & Riitta Mart-sola (toim.) Aikuinen vanhemmuus katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Kirjapaja, 103–115.

Sinkkonen, Jari 2001. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, Jari 2002. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.

Sosiaalihuoltolaki (710/1982)

Sosiaalitaito. Lapsuuden arvokas arki – ARVO – Esittely. Viitattu 24.09.2009.
www.sosiaalitaito.fi/sidosryhma_arvo_esittely.asp

Tahkokallio, Keijo 2001. Kotipesän lämpöä etsimässä. Kirja vanhemmuudesta, rakkaudesta ja rajoista. Helsinki: WSOY.

Taitto, Annikka 2001. Vertaistoiminta avuksi lapselle. Teoksessa Matti Inkinen (toim.) Näkymätön lapsi aikuispsykiatriassa. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi, 191–212.

Takala, Pentti 2005. Perheen muutos ja pohjoismainen perhepolitiikan malli. Teoksessa Pentti Takala (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Kela, 20–56.

Tamminen, Tuula 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.

Tilastokeskus, tilastot, väestö, perheet, i.a. Viitattu 23.09.2009.
<http://www.stat.fi/til/perh/index.html>

Valli, Raine 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-Kustannus, 102–125.

Valtioneuvosto 2007. Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.04.2007. Viitattu 09.09.2009.
www.vn.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf

Valtioneuvosto 2008. STM esittää: Avoimia varhaiskasvatuspalveluja tarvitaan lisää. Tiedote. Julkaistu 28.04.2008. Viitattu 03.10.2009.
<http://www.vn.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=227713>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006. Stakesin oppaita 56. Helsinki: Stakes.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Viro, Eija 2003. Avoin päivähoito Keravalla: Kohtaamispaikka äideille ja lapsille. AMK-opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Tuusulanjärvi-instituutti.

Vuori, Jaana 2003. Äitiyden ainekset. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 39–63.

Välimäki, Anna-Leena 1999. Lasten hoitopuu. Lasten päivähoitojärjestelmä Suomessa 1800- ja 1900-luvulla. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

YLE Uutiset 2009. Kunnat haluaisivat eroon subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta. Julkaistu 18.09.2009. Viitattu 06.10.2009.
http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2009/09/kunnat_haluaisivat_eroon_subjektiivisesta_paivahoito-oikeudesta_1014783.html

LIITTEET

LIITE 1: Kyselylomake

KERAVAN AVOIMEN VARHAISKASVATUKSEN
LEIKKIKOULUTOIMINNAN TUTKIMUS

Ellei toisin mainita, rengastakaa mielipidettänne vastaava numero tai kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan. Mikäli teillä on useampi lapsi leikkikoulussa, vastatkaa kysymyksiin yhden lapsen näkökulmasta.

1. Vastaaja on lapsen
  1. Isä
  2. Äiti

2. Vastaajan syntymävuosi _____

3. Mikä on nykyinen siviilisäätynne?
  1. Avio-/ avoliitto
  2. Naimaton
  3. Eronnut
  4. Leski

4. Kuinka monta lasta perheessänne on?
  1. Yksi
  2. Kaksi
  3. Kolme
  4. Neljä
  5. Viisi
  6. Kuusi tai enemmän

5. Onko perheessänne alle kolmevuotiaita lapsia?
  1. Kyllä
  2. Ei

- Onko jompikumpi perheenne vanhemmista tällä hetkellä
  6. Äitiys-/ vanhempainvapaalla
    1. Kyllä
    2. Ei
  7. Hoitovapaalla
    1. Kyllä
    2. Ei

8. Mikä on nykyinen asemanne työelämässä?
  1. Vakituinen työsuhde
  2. Määräaikainen työsuhde
  3. Yrittäjä
  4. Osa-aika-/ keikkatyössä
  5. Opiskelija
  6. Työtön
  7. Muu, mikä? _____

9. Mikä on puolisonne asema työelämässä?
1. Vakituinen työsuhde
  2. Määräaikainen työsuhde
  3. Yrittäjä
  4. Osa-aika-/ keikkatyössä
  5. Opiskelija
  6. Työtön
  7. Muu, mikä? _____

10. Mikä on asuinalueenne?
1. Ahjo	6. Keskusta
2. Ali-Kerava	7. Kilta
3. Kaleva	8. Kurkela
4. Kannisto	9. Savio
5. Kaskela	10. Sompio

11. Missä lapsenne käy leikkikoulussa?
1. Aarrevakka	5. Korpinpesä
2. Haltiakuusi	6. Suopursu
3. Kaninkolo	7. Villivarsa
4. Kirsikkalaakso	

12. Montako leikkikoulupäivää lapsellanne on viikossa?
1. Kaksi päivää
  2. Kolme päivää

13. Kuinka kauan perheenne on käyttänyt palvelua?
1. 6kk - alle 1vuosi
  2. 1 – 2 vuotta
  3. 3 – 4 vuotta
  4. yli 5 vuotta

Mitkä syyt ovat vaikuttaneet siihen, että olette valinneet lapsellenne kotihoidon?

	Kyllä	Ei
14. Haluamme hoitaa lapsemme mieluiten itse	1	2
15. Nuorempaa lasta hoidetaan kotona	1	2
16. Lähellä on mahdollisuus osallistua leikkikoulutoimintaan	1	2
17. Mahdollisuus saada Kerava-lisää	1	2
18. Kotihoito on paras vaihtoehto lapsen kannalta	1	2
19. Muu, mikä? _____		

20. Olitteko tietoinen avoimen varhaiskasvatuksen leikkikoulutoiminnasta valitessanne lapsellenne kotihoidon?

1. Kyllä
2. Ei

Mistä saitte tiedon leikkikoulutoiminnan järjestämisestä?

	Kyllä	Ei
21. Ystävältä / naapurilta	1	2
22. Keravan Kaupungin internet sivuilta	1	2
23. Keravan Kaupungin esitteestä	1	2
24. Sanomalehdestä	1	2
25. Neuvolasta	1	2
26. Päiväkodista	1	2
27. Avoimen varhaiskasvatuksen toiminnassa	1	2
28. Muualta, mistä? _____		

Mitkä syyt vaikuttavat siihen, että lapsenne osallistuu leikkikoulutoimintaan?

	1 täysin eri mieltä	2 jokseenkin eri mieltä	3 en osaa sanoa	4 jokseenkin samaa mieltä	5 täysin samaa mieltä
29. Toivon että lapseni saa kokemuksen vertaisryhmässä toimimisesta	1	2	3	4	5
30. Haluan että lapseni pääsee osalliseksi monipuolisesta toiminnasta	1	2	3	4	5
31. Tarvitsen itse omaa aikaa	1	2	3	4	5
32. Haluan lapselleni kontakteja myös muihin kasvattaviin aikuisiin	1	2	3	4	5
33. Leikkikoulutoiminta on vaihtoehto päiväkotihoidolle	1	2	3	4	5
34. Koen leikkikoulutoiminnan mahdollisuudeksi saada tukea kasvatukseen	1	2	3	4	5
35. Haen apua vaikeaan perhetilanteeseen	1	2	3	4	5
36. Toivon lapseni oppivan uusia taitoja	1	2	3	4	5
37. Toivon lapseni saavan ystäviä	1	2	3	4	5
38. Koen että kotihoito yksistään ei riitä	1	2	3	4	5

Mitä seuraavista Keravan avoimen varhaiskasvatuksen palveluista käytätte?

	Kyllä	Ei
39. Lapsiparkki	1	2
40. Pihakahvila	1	2
41. Perhepiirit	1	2
42. Muksukerhot	1	2
43. Leikkipuistotoiminta	1	2
44. Asukaspuistot	1	2
45. Keskustelupiirit	1	2
46. Toimintakeskusten tapahtumat	1	2
47. Keskustelupiirit	1	2
48. Seurakunnan järjestämä avoin toiminta	1	2
49. Järjestöjen (esim. MLL) avoin toiminta	1	2

Mitä odotatte leikkikoulutoiminnalta? Ympyröikää mielipidettänne vastaava numero.

	1 täysin eri mieltä	2 jokseenkin eri mieltä	3 en osaa sanoa	4 jokseenkin samaa mieltä	5 täysin samaa mieltä
50. Ulkoilua	1	2	3	4	5
51. Liikuntaa	1	2	3	4	5
52. Leikkiä	1	2	3	4	5
53. Musiikkia ja ilmaisua	1	2	3	4	5
54. Askartelua ja kädentaitoja	1	2	3	4	5
55. Sosiaalisten taitojen harjoitusta	1	2	3	4	5
56. Uskontokasvatusta	1	2	3	4	5
57. Tukea kasvatukseen	1	2	3	4	5
58. Keskustelua lapsesta	1	2	3	4	5
59. Erilaisia tapahtumia	1	2	3	4	5
60. Tukea vanhemmuuteen	1	2	3	4	5

Miten leikkikoulutoiminta tukee mielestänne kotihoitoa?

	Kyllä	Ei
61. Tukee vanhempien kasvatusta	1	2
62. Antaa lapselle virikkeitä	1	2
63. Lapsi saa ikätasoistaan seuraa	1	2
64. Kotona oleva vanhempi saa aikaa muuhun	1	2
65. Lapsi pääsee osalliseksi ryhmään	1	2
66. Toimii osana perheen tukiverkostoa	1	2
67. Muu, mikä? _____		

Mikä leikkikoulutoiminnassa on perheellenne erityisen merkittävää?

	Kyllä	Ei
68. Lapsi saa ystäviä	1	2
69. Lapsi saa ohjattua toimintaa ryhmässä	1	2
70. Toiminta tukee kotikasvatusta	1	2
71. Mahdollisuus tutustua toisiin perheisiin	1	2
72. Kotona oleva vanhempi saa aikaa muuhun	1	2
73. Helpottaa perheemme arkea	1	2
74. Muu, mikä? _____		

75. Mitä leikkikoulutoiminnassa tulisi mielestänne erityisesti kehittää?

Seuraavassa on esitetty joukko väittämiä, ympyröikää mielipidettänne vastaava numero.

	1 täysin eri mieltä	2 jokseenkin eri mieltä	3 en osaa sanoa	4 jokseenkin samaa mieltä	5 täysin samaa mieltä
76. Leikkikoulupäivien määrä on mielestäni riittävä	1	2	3	4	5
77. Leikkikoulupäivän pituus on mielestäni sopiva	1	2	3	4	5
78. Olen tyytyväinen leikkikoulun toimipisteen sijaintiin	1	2	3	4	5
79. Saan henkilökunnalta tarpeeksi tietoa lapseni päivästä	1	2	3	4	5
80. Koen voivani vaikuttaa lapseni päivään leikkikoulussa	1	2	3	4	5
81. Henkilökunta huomioi perheemme kasvatus-tavoitteet	1	2	3	4	5
82. Kasvatuskeskusteluissa asetetut tavoitteet huomioidaan leikkikoulutoiminnassa	1	2	3	4	5
83. Lapseni viihtyy leikkikoulussa	1	2	3	4	5
84. Lapseni huomioidaan yksilöllisesti hänen saapuessaan ja lähtiessään	1	2	3	4	5
85. Henkilökunnalla on aikaa keskustella kanssani kun tuon tai haen lapseni	1	2	3	4	5
86. Olen tyytyväinen leikkikoulun toimintaan	1	2	3	4	5
87. Koen leikkikoulutoiminnan tärkeäksi lapseni kehitykselle	1	2	3	4	5
88. Saan tarvittaessa apua lasteni hoitoon sukulaisilta ja/tai ystävilta	1	2	3	4	5
89. Leikkikoulutoiminta tukee mielestäni kotihoitoa	1	2	3	4	5
90. Jos lapsemme ei osallistuisi leikkikoulutoimintaan, hakisimme hänelle paikkaa päiväkodista	1	2	3	4	5
91. Yhteistyö leikkikoulun henkilökunnan kanssa on toimivaa	1	2	3	4	5
92. Lapsemme hoidetaan kotona kunnes nuorimainen täyttää 3 vuotta	1	2	3	4	5
93. Saan riittävästi tietoa avoimen varhaiskasvatuksen palveluista	1	2	3	4	5
94. Tiedän millaista toimintaa leikkikoulussa järjestetään	1	2	3	4	5
95. Leikkikoulutoiminta on vastannut odotuksiani	1	2	3	4	5
96. Leikkikoulun toimintaympäristö on viihtyisä	1	2	3	4	5

97. Onko jotain palvelua, apua tai taloudellista tukea mitä toivoisitte, mutta ette ole saaneet Keravan kaupungilta?

Onko jotain muuta mitä haluaisitte sanoa?

Suuret kiitokset vastauksestanne!

Liite 2. Kahvikutsu

TERVETULOA

Opiskelemme Järvenpään Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosionomeiksi. Teemme yhdessä Keravan kaupungin kanssa asiakastyytyväisyyskyselyn leikkikoululaisten vanhemmille. Kyselyn tavoitteena on leikkikoulujen toiminnan kehittäminen. Kysely toteutetaan kaikissa Keravan leikkikouluissa kevään 2009 aikana.

TERVETULOA NAUTTIMAAN **AAMUKAHVIA**

ja täyttämään kyselylomake

torstaina 14.05.2009 klo 8.30-9.00

Tutkimuksen kannalta olisi tärkeää että saisimme kaikkien perheiden mielipiteen kuuluville, **KIITOKSET YHTEISTYÖSTÄ!**

Terveisin Satu ja Minna

